

در کتب و کتابخانه‌های مختلف موجود است و کتابخانه ملی ایران
 نیز ۲۴ ضائع رسیده و این یعنی باره ورق آخری است

تمنای الرخمة عند ذکر السکین

الحمد لله

که درین ایام شایسته و جناب حضرت فقیه عالم دار صاحب نقشبندی
 مخدومی سجاد شیر خاں تاهذ کوری لعل و دیرہ ایل خاں

در مناقب قطب زمان غوث جهان حضرت بیگم

فضل احمد صوفی قدس سره که در ۱۲۳۰ بجلد حق گردید

در مطبع فیض عام لایطبع گردید

صحت نامہ کتاب تحفۃ المرشد از صفحہ ۶۵ تا صفحہ ۱۱۱

صفحہ	صفحہ	صفحہ	صفحہ
۶۵	۶۵	۲	دور رکعت
۶۵	۶۵	۳	الی الیہم
۶۹	۶۹	۱۲	روس البحر
۶۹	۶۹	۱۰	تقد
۷۱	۷۱	۱	د علی الصلوۃ
۷۱	۷۱	۱	در حق
۷۵	۷۵	۱۵	ادنیادینا
۷۲	۷۲	۱۹	تام شد
۷۳	۷۳	۵	کہہرکہ
۷۳	۷۳	۷	وہیل
۷۳	۷۳	۱۰	ہول صدق
۷۳	۷۳	۱۸	ختم کبیر شد
۷۵	۷۵	۲۱	ماہو
۷۶	۷۶	۹	الحی
۷۸	۷۸	۲۱	مستغنی
۷۶	۷۶	۱	وانت
۷۹	۷۹	۴	بزرگ گیرند
۸۰	۸۰	۱۳	جمہور روز
			جمہور شب و روز شنبہ سنت یا امام دیگر صلوۃ
			بیابا بریح پر فتوح حضرت رسول مختار علیہ السلام
			تہ صلوۃ و سلام الی دار القرامیہ فرستد و سوائے
			ووداد در شب
۸۰	۸۰	۱۳	شب
۸۳	۸۳	۱	فضل
۸۳	۸۳	۲	وقات
۸۵	۸۵	۱	بجہات

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۸۶	۱۹	تن رودان	تن پروان
۸۸	۲۱	عیان	روان
۹۰	۱۲	مرض	مرض
۹۱	۲	دور	دور
۹۳	۱	خواست	خواست
۹۳	۱۰	ماشیه باقی	شاید فکر جہر پاراند کہ دریں زمان مہفتہ واند ۱۲
۹۴	۱۸	حال	حال
۹۴	۲۰	اف	فدا
۹۹	۱۲	دیران	دیران
۱۰۴	۱۸	قل	قل
۱۰۵	۲۰	بحکم	بحکم
۱۰۵	۲	گردند	کردند
۱۰۵	۳	گرده	کرده
۱۰۶	۱	گرگرت	کزت
۱۰۶	۱۹	خبر	ککی
۱۰۶	۱۶	گردم	دعا خیر
۱۰۶	۶	مقاربت	کردم
۱۰۸	۲	مقاربت	مقاربت
۱۰۸	۱۶	دادلہا	راز خاظم محوشہ ایشان مہم کردہ فرمودند (ایں عبارت نایب است
۱۰۹	۱۶	الہ	دادلہا
۱۱۰	۵	الہ	الہ
۱۱۰	۱	کردند	کردند
۱۱۱	۱۲	ورماہین	ورماہین
۱۱۱	۱۱	ویکی چنداں ہیرہ	ویکی چنداں ہیرہ
۱۱۱	۲۰	کرہم	کرہم

رتبیر بسم الله الرحمن الرحیم ولا تعسرتم بالحسیر

حمد ثنائی بانهائی آن خداوند مبدی را که از بدایت صبح وجود تا نهایت رطل عدم هر چه
هست در قیادشاهی اوست و شکر و سپاس بیغایت آن احد و صدی را که از پیشگاه عقل
تا پانگاه طبع هر که هست در تحت تصرف ادا و رد نوی اوست فردی است که افراد صبح ادر
تحت فتم و دریم نیاید احدی است که احاد غمتش در صد عقل و نقل بگنجد می است که حیوة تمیج
کائنات رتبه از فیض رحمت اوست عالمی است که جمله مخلوقات لفظ از دایره علم اوست
تأدیری که جمیع مقدرات مقهور و مقصور قبضه قدرت اوست مریدی است که مجموع مرادات
رقی از کتاب شمیم اوست تعمی است که اختلاف لغات و همناف خطرات پیش از ضماژ و بروز
اصوات سمعی شنوایی اوست بصیری است که حرکت مورچه صغری در تحت اثری منظر بینائی
اوست متکلی است که طوق اقبال ادا و رد نوی اوست گردن جمیع مخلوقات ارضین و سموات
طوا کر نام تجرید گزالی اوست گزینی است که بیک از بیچون و بیچگون کن جمیع گزومات بی است
و ادوات و بی تصدیق انات موجود شده اند که لا اراد لقضائه ولا معقب لحکمه بفعل
الله ما فیله و حکمه ما یرید مشغومی در همه کار و در همه حالت و کارگر بی توسط است و
اثر او بر عدم که رسید و رخت با خنک وجود کشید و سلوات زاکیات و در و نهاسیات بران
صاحب لسانی اعظم و سید ملک و سلاطین عرب و عجم و بهتر و بهتر اولاد ابوالعباس حضرت آدم غنی
جناب حضرت محمد مصطفی و احمد مجتبی صلی الله تعالی علیه و علی جمیع الانبیاء و المرسلین

وبارک و سلم و برآل و صاحب او که منار انوار ولایت و منار آثار هدایت اند جیت ناطقه
 خوش ستر عاجز می شود و لاجرم آغاز کرد و زمزمه اختصار و اما بعد بگوید بنده مسکین نظام الدین
 بلخی مزاری بن میر محمد عزیز انصاری متولی بن قاضی میر محمد امین انصاری متولی بن حاجی
 الحرمین الشریفین میر محمد یعقوب انصاری متولی روضه حضرت علی مرتضوی کرم الله
 وجهه الحکیم این کتابست مسمی بتحققة المرشد در بیان مقامات و بعضی از احوال الطوار
 و اوضاع پیر بزرگوار و مرشد عالی مقدار قطب المطرقة و غوث الحقیقة بدر الزمان و شمس الاولیاء
 معدن الخیرات و البرکات منبع المکارم و الحسنات الناطق بالحق و الصواب مثل صده الثامن
 عمر بن الخطاب هو الشيخ الکامل و الکیل و الصابر المتحمل و الشاکر المتحمل مجد الوقت و غوث الدهر
 العالم الثوری و العارف البکیر جناب قطب العالمین و غوث الحقیقین و برهان المتأخرین الاخرین
 شیخ الاسلام و ... بر شاد الانبیاء و المرسلین اعی سیدنا و شیعنا و قبلتنا و امامنا و مولانا
 حضرت شیخ فضل احمد معصومی المعروف و الموصوف حضرت جناب صاحب قدس الله تعالی
 ستره العزیز و بیان اولاد کبار و بعضی از خلفاء نامدار ایشان کثریم الله سبحانه بآید و انست که
 بار ما بخاطر فاطمه این کترین خادمان آن مخدومان خطور میکرد که بقدر وسع چیزی مدین باب
 بیان کرده شود تا مریدان و دوستان ایشانرا سبب تسلی خاطر کرده و فوراً خلق و هجوم عوام
 و اثر و عام خلایق چند گاه این امر شریف و این سخن لطیف موقوف مانده بود و بعضی کل
 امیر و رهبر با وقاستها به تسلیت و تأخیر انجا سیده درین لام خسته فرجام و درین اوان
 سعادت انجام که سنه هزار و دو صد و چهل و ام از هجرت نبوی بود علی صاحبها الصلو
 و السلام که ناگاه و در و قدوم سمیت از دم جناب عمده السالکین و زبدة الکاملین و قهر و
 الحقیقین و اسوة المتقین بران الولیة الحمیدة حجة الشریة المصطفویة المذموم الاکرم و
 الاعظم صاحب الجود و اکرم و جامع الکلمات مستمع الحسنات و مورد الخیرات الالهیة و مبدی الخیرات
 الالهیة الغائبة فی کج سحر المستغرق و المحقولات و الموقوفات و الخائن فی و حائق التصرف

والسائق والالهیات سیدنا و مولانا و محمد و مناد مطاعنا الکریم ابن الکریم اعظمی قطب برحق حضرت
شیخ فضل حق جو صاحب الملقب بحضرت میان اولیاء علی الله تعالی شأنه فی الکونین
وسلمهم الله تعالی سبحانه عن الافات والبلات فی الدارین و المملوین کہ
ولبار شد و در بند و بانشین آنحضرت اندر حق تعالی عند وارضاه عنا کہ بجهت زیارت
حضرت خواجگان و وزرات بزرگان ماوراء النهر بموجب استدعا کل ائمہ البکیر الاکبر الرحمان عالی
حضرت و المومنین سید میر حیدر سلطان غلام الملک و سلطانه کہ ملاقات شان اشتیاق تمام و صحبت
شان آرزو کمال داشتند اشتیاق افتاد و زیارت حضرت ختم الخلق و حضرت امام البلاء و مبلغ یزید
شدند و دین آسمانی بفقیر شفقت و امر فرمودند کہ این مقامات را کہ محل الہامات است و مقام افتادہ بنویس
و با تمام آن بقدر وسع و مکان کبوشش ہر چند این فقرہ کار را یاد می آن نبود کہ این خطبہ
را باعث گردد و دین کار پس نظیر ناگزیر را بہ انصرام رسانید و لیکن بمضمون المامور معذور
بقدر وسع و مکان پے زیادت و نقصان آنچه از صحبت آنجناب مشاہدہ نموده بود و چیز را کہ از
تفات شنیدہ بعد از ظلم آورده انشاء الله تعالی تا وہ بستان را ذکر ایشان بہتر از باغ و
بوستان و در بیان را گفت و گوی آن عالیشان خوشتر ازین و آن باشد و بانہ التوفیق بہت
و الحمد کہ آن نقش کہ خاطر خواست آمد از سر پس پر وہ تقدیر بیرون

باب اول در ذکر نسب شریف حضرت ایشان علیہ الرحمہ والرضوان *

چنانکہ نام خستہ فرجام قات انجام قطب عالم حضرت شیخ فضل احمد معصومی کہ لقب حضرت جو صاحب
القدس اللہ تعالی سر و الاقدس مدہ اہل حضرت شاہ میان غلام محمد است کہ ثانیاً بالہام ربانی و انشا
صوفی و عنایہ بنیارت رسول کریم اشغفت و التفات بی نہایت سلیم و عظیم اوست علیہ وسلم
خطاب بخل احمد یافته اند و باین آئمہ و مقصد در بیان انس و جان شہرت گرفتند بیت سزد
مرکش نویسم تخلص را نقاب * بر ما ہتتاب چو حاجت شب تجلی را * و ایشان و در حضرت

حضرت جو صاحب
القدس اللہ تعالی

حضرت جو صاحب
القدس اللہ تعالی

حضرت جو صاحب
القدس اللہ تعالی

شیخ شهید اکبر عمدة الاولین قدمۃ العارفين ابو داود حضرت شیخ نیاز احمد اندلس سرمد و ہوا بن
 قدمۃ الحقیقین وغوث السالکین حضرت میر صفراء بن سید العاشقین حضرت شیخ محمد فضل اللہ
 بن مال الحسناات النوادر حضرت شیخ عبدالقادر بن عارف الیقین حضرت شیخ محمد امین بن کاشف
 اسرار الخلائق حضرت شیخ شاہ عبدالرزاق کہ برادر کلان حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی حضرت
 شیخ احمد سرہندی قدس سرہ اند و ہوا بن عارف باللہ احمد حضرت محمد شیخ عبدالاحد بن قدس
 الاولین حضرت شیخ زین العابدین بن سراج السالکین و مہاجر العابدین حضرت شیخ عبدالحی
 بن حضرت شیخ محمد بن شیخ الاسلام حضرت شیخ حبیب الدین عارف العالم الکمال حضرت شیخ امام
 رفیع الدین احمد بن شیخ الاسلام حضرت خواجہ نصیر الدین احمد بن قطب الاولیا حضرت خواجہ
 سلیمان بن حضرت خواجہ یوسف بن حضرت خواجہ اسحاق بن حضرت خواجہ عبداللہ فاروقی بن
 حضرت خواجہ شعیب فاروقی بن امیر الامراء الخافقین حضرت خواجہ شہاب الدین احمد اللعوب بفتح
 شاہ کابل بن حضرت خواجہ نصیر الدین بن حضرت خواجہ سلیمان بن حضرت خواجہ مسعود بن
 حضرت خواجہ عبداللہ الی عطا الاصفہر بن حضرت خواجہ عبداللہ الی عطا الاکبر بن حضرت خواجہ
 ابو الفتح بن حضرت خواجہ اسحاق بن حضرت خواجہ ابراہیم بن حضرت خواجہ ناصر بن حضرت
 عبداللہ بن امیر المؤمنین حضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالیٰ عنہ و عنہم جمیع بن خطاب بن فضیل
 بن عبدالعزیز بن ریاح بن عبداللہ بن قوطیہ بن رواج بن عدی بن کعب بن قوی بن غالب
 بن فہر بن مالک بن نضر بن کنانہ بن خزیمہ بن عبدکے بن ابیاس بن مضر بن نزار بن کنانہ
 بن عدنان آبادیہ نست کہ حضرت ایشان علیہ الرحمۃ از طرف پدر فاروقی و از جانب مادر سید
 از انکہ والدہ حضرت خواجہ ناصر بن حضرت عبداللہ بن حضرت عربت امام حسن رضی اللہ عنہم اند
 طریقہ کہ عبداللہ بن عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہما در وقت ولایت خود و بعضی از بلاد اسلام کی از دستان
 امام حضرت مذکور رضی اللہ عنہ گرفته بودند و مقدود آورده بودند چنانکہ والد شریف ایشان
 حضرت فاروق اعظم رضی اللہ عنہ ام کلثوم بنت حضرت فاطمۃ الزہراء رضی اللہ تعالیٰ عنہا گرفته بودند

ابن ابی نیت شیخ حبیب اللہ
 بن عروہ الرضوی امام
 محمد مسعود بن حضرت
 محمد و الف ثانی ابو داود
 بن ابی نیت سرمد
 الرضوی امام محمد مسعود
 بن ابی نیت حضرت
 بن ابی نیت حضرت
 مجدد الف ثانی ابو داود
 بن ابی نیت حضرت
 بن ابی نیت حضرت

یعنی ام کلثوم
نیز کشته

وزید نام فرزند می از ایشان تولد یافته و این زید را در کوفه به علی بخشند و مادر زید ام کلثوم نیز
این خواجہ ناصر از جانب مادری سید حسنی میباشند رحمۃ اللہ علیہ رحمۃ واسعہ قصہ این چنانست کہ
حضرت فاروق رضی اللہ عنہ از نوکران کہ اولاد من با و لا در رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم شریک
شوند ازین وجہ کہ از دختران حضرت علی کریم اللہ وجہ بگو و نسبت کردند اما از اولاد نماند لهذا حضرت
عبد اللہ ابن عمر از پیغمبر حضرت امام حسن را بخود گرفته و از ایشان حضرت ناصر تولد شدند چنانچہ
قصہ نسب را فقاوی تا آثر خانی در سیرت اولاد حضرت عمر سه ثابت میکنند ان ثلث
فارجمع الیہا فی الفصل السادس عشر فی الوصیۃ لا و لا در رسول اللہ صلی
اللہ علیہ وآلہ وسلم و سئل القیصر ابو جعفر عن رجل اوصی لا و لا در رسول
اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فذکر ابو قیس ابن یحیی کان الوصیۃ لا و لا در
و یحسین و لا تكون لغيرهما فاما العمیۃ فہل یدخلون فی ہذہ الوصیۃ قال
نصیب الی کل من یسب الی الحسن و یحسین و یصل بہما یدخل فی ہذہ الوصیۃ
لانہ کان للحسن بنت زوجت من ولد عمر رضی اللہ تعالی عنہ نقل من فتاوی
تا آثر خانی فی کتاب الوصایا و نیز خویش و نسبتہا پیوندی این حضرات عالیہ جات با
مسادات عالیہ صفات بسیار شدہ است چہ در اسلام و چہ در خلاف جناب حضرت امام ربانی
محمد الف ثانی قدس سرہ و والدہ ماجدہ حضرت جیو صاحب علیہا الرضوان از نسائ عارفات و
صالحات و کائنات بودہ اند و محمد اللہ تعالی و وفات آن عقیقہ مخدرہ محمد اللہ تعالی و رسال ہذا
و دو صد و چہار و ہجرت بودہ است و در مدینہ پشاور مدون انہی بنت مشرف بمقام رضا حضرت
شاہ محمد ربان کہ وہ العرفاء حضرت خواجہ محمد پارسا بن مزین الشریعت حضرت شیخ عبید اللہ بن
عروۃ الدقنی حضرت ایشان خواجہ محمد عہد بن محمد و الف ثانی و امام الربانی و فوت احمدانی
حضرت شیخ احمد سرہندی الفقاوی المشب و الفقی المذہب و القشیری الشرب بن حضرت
محمد عبد الامر بن قوۃ الاصلین حضرت شیخ زین العابدین الذکور الصدق قدس اللہ تعالی

یعنی حضرت جیو صاحب
اولاد آبار و عبد اللہ
محمد ابن عمر رضی
علیہما
آریخ وفات آن عارف
و کفایت ذمہ و ما
و کفایت مجتہد

ارواحهم و نیز حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان می فرمودند که این فقیر فضل احمد بن بنت بنت
 بنت حجتہ اللہ حضرت خواجہ محمد نقشبند بن عروۃ الثقلی حضرت شیخ محمد معصوم بن حضرت مجدد الف
 ثانی قدس سرہ می باشد و نیز می فرمودند که این فقیر این بنت بنت عارف زکی حضرت شیخ محمد تقی
 بن بیل احمد حضرت شیخ عبد الاحد الملقب بمیان کل بن خازن الرحمۃ حضرت شیخ محمد سمید بن حضرت
 مجدد الف ثانی قدس سرہ تعالیٰ امر ابرہم می باشد و نیز فرمودند که بعد از حضرت شیخ میر صفرا محمد قدس
 ابن بنت عروۃ الثقلی حضرت شیخ محمد معصوم بن حضرت مجدد الف ثانی اندر رحمۃ اللہ علیہم امین و نیز
 می فرمودند که والد شریف من حضرت ابو داؤد نیاز احمد ابن بنت قدوۃ اہل الد حضرت شیخ محمد صنیعہ
 الملقب بقیوم زمان بن عروۃ الثقلی حضرت شیخ محمد معصوم بن حضرت مجدد الف ثانی اندر قدس
 سرہ تعالیٰ ارواحہم +

باب دوم در ذکر سلسلہ پیران حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان

براحقہ قطب العالم حضرت شاہ فضل احمد معصومی رحمۃ اللہ علیہ در اول مرید پیر مادر خود قطب العالم حضرت
 شاہ محمد رسا قدس سرہ بوده اند در طریقہ نقشبندیہ و شب و روز در خدمت شان حاضر بودند و چنان
 آداب بجای می آوردند کہ در حضور شان نمی نشستند و بغیر التفات نمی کردند و آنچه کہ خدمت شان بود
 ہمہ بخود گرفته بودند مثل آب طہارت و غیرہ و نماز متجدد بہرہ ایشیان آمدہ میگزارد و نماز مشارکت
 شب بجماعتہ ادا کردہ بخانہ میرفتند و شب را بقیام در روز را بصیام میگزاردند و باوجود کثرت سباب
 معیشت ظاہری ہمہ را ترک می نمودند چنانچہ کہ از نسبت و چهار ہزار روپیہ و بیہ زر غریہ و روثی داشتند
 سوائی اسباب این تمامی را گذارستہ صحبت مرشد اختیار کردند و بودند بارہا علیہ صالحہ شان و با جد
 کار عرض مینمود کہ ہر گاہ شما این قدر شوق و محبت حق تعالی داشتید پس مرا چرا کہ در عقد خود را از دست
 کہ میگیرم وقت شما از عبادت حق تعالی فارغ نمیشید اما مرا در آن صالحہ را چنان کشش
 فرمودند کہ او نیز تمامی اوقات خود را صرف در طاعت الہی مینمود و از آن مقالہ استغفار فرمود

میفرمودند که چنان غلبه محبت پرور داشتیم هرگاه ایشان لعاب دهن بهارک خودی انداختند میگفتم
 که بدین خود بخیر من بسیار بار بار آرزو میکردم مامور میشدم علیها القیاس و بعد از وفات آن
 ذات بابرکات اخذ طریقہ قادریہ و چشتیہ از خدمت حضرت شیخ عبدالعزیز بن مبارک بکفرت میر
 صاحب گرفتند که از خلفاء حضرت بیل الدین حضرت خواجہ محمد سعید بن حضرت خواجہ محمد دلف
 ثانی قدس سرہ بود و از جناب مستنطاب حضرت ایشان قدس سرہ میفرمودند که فقیر خدمت حضرت
 میر صاحب را ہم علیہ الرحمۃ بسیار کرده ام و این ہمہ برکات کہ یافته ام از اثر التفات و محبت ایشان
 است و جناب حضرت شاہ محمد رسا موصوف علیہ الرحمۃ مرید البرزگوار خود حضرت خواجہ محمد پارسا
 بودند و ایشان از پدر بزرگوار خود حضرت شیخ عبیدالدین و عم شریف خود حضرت خواجہ محمد نقشبند
 ثانی رخصت یافته اند این برادر بزرگوار از پدر عالی تبار خود یعنی حضرت ایشان عروۃ الوثقی حضرت
 شیخ محمد معصوم رخصت یافته اند و ایشان از پدر بزرگوار خود حضرت محمد دلف ثانی قدس سرہ
 رخصت یافته اند و جناب حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان در طریقہ علیہ نقشبندیہ و قادریہ
 و چشتیہ ازین اکابر کہ موصوف شدند متعین مجاز و مخلص شدند و بدین هر کدام ازین سہ طریقہ شریفہ
 را به یاران تعلیم میدادند اما طریقہ نقشبندیہ را بیشتر تعلیم میدادند و میفرمودند کہ درین فساد زمان و بعد
 عهد نبوت تعلیم این طریقہ علیہ از تعلیم طرق دیگر اولی و انسب است کہ التزام شریعت و متابعت
 سنت دین طریقہ از طرق دیگر بروجہ اتم و اکمل موجود است و معلوم است کہ ہر کہ متابعت بیشتر کمال
 کمال بیشتر و ہر کہ متابعت کمتر کمال کمتر و ہر کہ ایجاب متابعت فی بیچ کمال بیجاہی احکام شریعت است
 چون شایع عام و بیرون مرد از راه شریعت یک مقام و ہر کس کہ سر از حکم شریعت پیچد و دند برب
 الہ معرفت نیست تمام و حضرت محمد دلف ثانی قدس سرہ داول در طریقہ چشتیہ شیخ بودہ
 اند و مرید حضرت شیخ رکن الدین غزنوی کہ در طریقہ چشتیہ رخصت شدہ اند و این شیخ رکن الدین
 از پدر خود حضرت شیخ عبدالقدوس غزنوی مجاز و مخلص شدہ اند و ایشان از حضرت شیخ محمد
 بن شیخ عارف و ایشان از جد بزرگوار خود حضرت شیخ احمد بن شیخ عبدالحق و ایشان از حضرت

شیخ جلال الدین پانی پتی و ایشان از حضرت شیخ علاء الدین علی بن احمد عطار و ایشان از
حضرت شیخ فرید الدین مسعود الملقب بکنج شکر و ایشان از حضرت خواجہ قطب الدین بختیار خا
الکاکلی الدہلوی و ایشان از حضرت خواجہ حسین الدین حسن السجری الحشتی البغیری و ایشان از
شیخ الاسلام حضرت خواجہ عثمان مارونی و ایشان از حضرت حاجی شریف زندی و ایشان از
حضرت خواجہ قطب الدین مودودی الحشتی و ایشان از حضرت شیخ الاسلام والاویاء شیخ احمد
حی الملقب بزندی و ایشان از حضرت والہ ماجد خود سید ناصر الدین ابویوسف الحشتی و
ایشان از حضرت شیخ ابومحمد حشتی و ایشان از حضرت شیخ ابواسحاق شافعی و ایشان از حضرت
شیخ سلو دینوری و ایشان از حضرت شیخ ہبیرہ بصری و ایشان از حضرت شیخ حذیفہ ربیعہ و
ایشان از حضرت سلطان ابراہیم بن ابراہیم بنی و ایشان از جلال اللہ والدین حضرت خواجہ
شیخ فضیل بن عیاض الکوئی و ایشان از حضرت شیخ عبدالواحد بن زید و ایشان از امام
اتقا عین حضرت شیخ حسن بصری رحمۃ اللہ علیہ و علیہم جمیعین و ایشان از امیر المؤمنین و امام
شمع الشاہین حضرت علی مرتضیٰ کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم و ایشان از حضرت رسول اللہ صلی اللہ
تعالیٰ علیہ و آلہ و صحبہ و امت و بارک و سلم رخصت یافتہ اند و بعد از آنکہ محمد و پیغمبر الفغانی و امام الزبائی
اشی حضرت احمد سرسندی قدس سرہ العزیز سلوک طریقہ عالیہ حشیتہ با بخدمت والد شریف خود
باتمام رسانیدہ اند و مجاز و ترخص شدہ طریقہ انیقہ قادریہ را از جناب ملاذ الغریبہ و قطب الفقراء
حضرت شاہ اسکندر قدس سرہ اخذ نمودہ و مجاز و ترخص شدہ اند باین طریقہ کہ ہر مریضی اللہ عنہ باین
نیوۃ القادسیۃ عنہ حضرت شاہ اسکندر رخصت میداد و حیدہ و شیخہ سید شاہ کمال
کہتلی و ہومن ید شیخہ شاہ فضیل و ہومن ید شیخہ سید شاہ گداہ
رحمن ثانی و ہومن ید شیخہ شمس الدین الثانی العارف و ہومن
ید شیخہ سید شاہ گداہ رحمن کہ پیر اولی بن سید شاہ ابوالحسن و ہومن
ید شیخہ سید شمس الدین الصحرانی و ہومن ید شیخہ سید عقیل و ہومن

من یذی شیخه سید بهاء الدین و مرحوم من یذی شیخه شیخ شاه عبدالرزاق و مرحوم من یذی
 المهاد کثر شیخه و ابیه حضرت عوث الثقلین شیخ عبد القادر حیدر فی رضی
 الله تعالی عنه و عنهم اجمعین به انکه حضرت عوث الثقلین الا علم رضی الله عنه را سلسله
 نسبت طریقت بر طرف است که برالدور گوار خود حضرت شیخ ابو صالح سید موسی الملقب بمکی
 دوست و ایشان از والد شریف خود رخص شد و از حضرت سید شیخ عبد الله و ایشان از والد
 ماجد خود حضرت سید محمدی و ایشان از پدر بزرگوار خود حضرت سید و اتور و ایشان از پدر بزرگوار
 خود حضرت موسی و ایشان از پدر بزرگوار خود حضرت سید عبد الله و ایشان از پدر بزرگوار خود حضرت
 سید موسی چون و ایشان از پدر بزرگوار خود حضرت سید حسن شمشیری و ایشان از پدر بزرگوار عالی
 تبار خود حضرت امام حسن و ایشان از والد ماجد خود امیر المومنین حضرت علی مرتضی رضی الله عنه
 و والده ماجده خود حضرت فاطمه الزهراء رضی الله عنهما و حضرت امیر و حضرت زهرا علیهما السلام
 و الشنا از قباب حضرت سید المرسلین و خاتم النبیین علیه و علیهم السلامات و التسلیمات و الهاد
 رخص شده اند و در محله سلطان نسبت حضرت عوث الثقلین رضی الله تعالی عنه به حضرت شیخ ابو سعید
 مبارک کون علی الخرمی قدس سره میرسد با نظریه که حضرت عوث الثقلین قدس سره و خود
 پوشیده رخص شده و از دست حضرت شیخ ابو سعید مبارک کون علی الخرمی و ایشان از دست حضرت
 شیخ ابو الحسن بن محمد بن ابراهیم القزازی و ایشان از حضرت شیخ ابو الفرج الطوسی و ایشان
 از حضرت شیخ ابو الفضل عبد الواحد بن عبد العزیز ایتمی و ایشان از دست حضرت ابو جعفر
 ایشان از دست شیخ سید الطائفه حضرت شیخ حمید السمرقانی و ایشان از دست سید
 حضرت شیخ ابی بکر السمرقانی و ایشان از دست مبارک حضرت شیخ معروف رخی رضی الله عنه و
 عنده و ایشان از دست ابی و رخصت و در طرف سید علی به حضرت امام علی بن موسی الرضا رضی الله
 تعالی عنه که نشانده قلم به این بیان فراموش است و در هر حضرت امام و اولاد طایفه که ایشان از
 دست سید حضرت سید محمدی رخصت یافته و فرقه پوشیده و از ایشان از پدر

مبارک حضرت خواجہ عارف زیر کرمی بخاری الملقب به امان دایشان از دست حق پرست
 مبارک حضرت خواجہ خواجگان جهان خواجہ عبدالخالق مجدوانی البخاری قدس سره الله تعالی
 ارواحهم حضرت خواجہ محمد یارسانی البخاری قدس الله تعالی سره العزیز در ساله قدسیه خود داشته
 اند که حضرت خواجہ بابا زاد الدین نقشبند مقدس الله تعالی سره در طریقت نظر قبول بفرزندی از
 حضرت شیخ طریقت خواجہ بابا استمسی است که ایشان از خلفاء حضرت عزیزان خواجہ علی
 یسین اند که ایشان از خلفای حضرت خواجہ محمد انیسر خنوی اند و ایشان از خلفاء حضرت خواجہ طریقت
 ریگری از دایشان از خلفاء حضرت خواجہ عبدالخالق قدس سره تعالی ارواحهم نسبت الیه وصیت و تعلیم ادب سلوک و توفیق
 ایشان بحدیث سیر کمال است و در اولی که یکی از خلفاء حضرت محمدانی ذکر اند ان نسبت آنحضرت خواجہ
 قدس الله تعالی رود و سلوک حقیقت از روحانیت حضرت خواجہ بزرگ خواجہ عبدالخالق عظیمی
 است قدس الله تعالی رود چنانکه شمه از آن در بیان آمد و حضرت خواجہ عبدالخالق مذکور از
 خلفاء امام ربانی شیخ ابو یعقوب یوسف بن ایوب محمدانی اند و خواجہ یوسف محمدانی را در تصوف
 اقتساب شیخ طریقت حضرت شیخ ابو علی فارسی طوسی است که از کبار مشایخ خواجگان از حجت
 الاسلام حضرت امام محمد غزالی را راجعه الله علیه تربیت در علم باطن از ایشان است و حضرت ابو علی
 فارسی مذکور را در تصوف اقتساب بدو طرف است یکی بشیخ بزرگوار حضرت شیخ ابو القاسم کرکاش
 طوسی است که نسبت سلسله مشایخ ایشان به واسطه شیخ ابوالعثمان مغربی و شیخ ابوعلی کاتب
 و شیخ ابوعلی رودباری قدس الله تعالی ارواحهم به سید الطائفه حضرت بنیید بغدادی قدس سره
 به پیوند و دیگر نسبت شیخ ابوعلی فارسی و تصوف شیخ بزرگوار حضرت شیخ ابوالحسن غرقانی
 است قدس الله سره که پیشوای مشایخ و قطب زمان خویش بوده اند و چون صدان علم باطن
 گذشته صاحب دولتان حقیقی و کالمان راه و ساکنان طریق اقتباء بسیار بوده اند و در دور
 آنهم کمتر بل اعتدال من کسب بیت الاحم کشتند و اجرم و قتها بودی که طالبان صادق بهمان نحو
 به صحبت و متابعت یکی از کبرایان دین و معتدال بل یقین مرغ روحانیت ایشان از بقیه بشریت

حضرت خواجہ عارف زیر کرمی بخاری الملقب به امان دایشان از دست حق پرست
 حضرت خواجہ خواجگان جهان خواجہ عبدالخالق مجدوانی البخاری قدس سره الله تعالی
 ارواحهم حضرت خواجہ محمد یارسانی البخاری قدس الله تعالی سره العزیز در ساله قدسیه خود داشته
 اند که حضرت خواجہ بابا زاد الدین نقشبند مقدس الله تعالی سره در طریقت نظر قبول بفرزندی از
 حضرت شیخ طریقت خواجہ بابا استمسی است که ایشان از خلفاء حضرت عزیزان خواجہ علی
 یسین اند که ایشان از خلفای حضرت خواجہ محمد انیسر خنوی اند و ایشان از خلفاء حضرت خواجہ طریقت
 ریگری از دایشان از خلفاء حضرت خواجہ عبدالخالق قدس سره تعالی ارواحهم نسبت الیه وصیت و تعلیم ادب سلوک و توفیق
 ایشان بحدیث سیر کمال است و در اولی که یکی از خلفاء حضرت محمدانی ذکر اند ان نسبت آنحضرت خواجہ
 قدس الله تعالی رود و سلوک حقیقت از روحانیت حضرت خواجہ بزرگ خواجہ عبدالخالق عظیمی
 است قدس الله تعالی رود چنانکه شمه از آن در بیان آمد و حضرت خواجہ عبدالخالق مذکور از
 خلفاء امام ربانی شیخ ابو یعقوب یوسف بن ایوب محمدانی اند و خواجہ یوسف محمدانی را در تصوف
 اقتساب شیخ طریقت حضرت شیخ ابو علی فارسی طوسی است که از کبار مشایخ خواجگان از حجت
 الاسلام حضرت امام محمد غزالی را راجعه الله علیه تربیت در علم باطن از ایشان است و حضرت ابو علی
 فارسی مذکور را در تصوف اقتساب بدو طرف است یکی بشیخ بزرگوار حضرت شیخ ابو القاسم کرکاش
 طوسی است که نسبت سلسله مشایخ ایشان به واسطه شیخ ابوالعثمان مغربی و شیخ ابوعلی کاتب
 و شیخ ابوعلی رودباری قدس الله تعالی ارواحهم به سید الطائفه حضرت بنیید بغدادی قدس سره
 به پیوند و دیگر نسبت شیخ ابوعلی فارسی و تصوف شیخ بزرگوار حضرت شیخ ابوالحسن غرقانی
 است قدس الله سره که پیشوای مشایخ و قطب زمان خویش بوده اند و چون صدان علم باطن
 گذشته صاحب دولتان حقیقی و کالمان راه و ساکنان طریق اقتباء بسیار بوده اند و در دور
 آنهم کمتر بل اعتدال من کسب بیت الاحم کشتند و اجرم و قتها بودی که طالبان صادق بهمان نحو
 به صحبت و متابعت یکی از کبرایان دین و معتدال بل یقین مرغ روحانیت ایشان از بقیه بشریت

بواسطہ تسلیم تصرفات آن مقتدا بہ کلی بیرون آمد و بودی بسے از کمال و کمال دیگر نیز عزت
 و قبول یا مقتدی و بشرف صحبت و سعادت خدمت ایشان رسیدند می و آثار علوم و مهارت
 و احوال از ایشان اقتباس کردند می و نسبت آفتاب ایشان در تصرف علم باطن خود و حقائق
 شری و شیخ شہید محمد الدین بغدادی قدس اللہ تعالی روح اشارت باین معنی فرمودہ اند کہ
 در سند علم باطن ہر چند واسطہ بیشتر است تا رسیدن عالی تہذیب کہ شاخ عظام قدس اللہ تعالی
 از او ہم کہ مقتبسان انوار حقیقت انداز مشکوٰۃ نبوت علی صاحبہا الصلوٰۃ والسلام و علامہ ہر چند
 انوار باطن ایشان را اجتماع بیشتر را در طالب بواسطہ آن روشن تر کہ نور علی نور ہست
 اللہ لنورہ من یشتاہ و ازین جاہ است کہ ہمہ شاخ را ہمہ اللہ تعالی اتفاق است کہ حضرت
 شیخ معروف کرخی را قدس سرہ کہ سلسلہ اکثر شاخ ایشان می پیوند و آفتاب علم باطن
 بدو طرف است یکی بہ حضرت امام داؤد ظاہری است قدس سرہ کہ اورا نسبت درین معنی بہ
 حضرت شیخ حبیب عجمی است قدس سرہ و ناچار حضرت امام ہمام شیخ حسن بصری است قدس سرہ
 و ایشان بلا واسطہ بہ امیر المومنین حضرت علی است کرم اللہ تعالی وجہہ و ایشان و بکہ در سلسلہ
 پیامی صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم و دیگر حضرت شیخ معروف کرخی را رتہ اللہ تعالی آفتاب دین
 علم بہ حضرت امام علی رضا بن حضرت امام موسی کاظم است رضی اللہ تعالی عنہما و ایشان را بہ
 بزرگوار خود حضرت امام جعفر صادق رضی اللہ تعالی عنہ و ہمہ و طریقہ ایشان طریقہ اہل بیت
 است انبا عن جد رضوان اللہ تعالی علیہم اجمعین چنانچہ مشہور است سلسلہ
 ائمہ اہل بیت در رضی اللہ عنہم از علم ظاہر و علم باطن علماء و کبراہ است رضی اللہ عنہم بنیان انوار
 و نفاس شہاد و تعظیم الشانہا و علوہا سلسلہ الذہب می نامند و حضرت شیخ
 ابو الحسن غوثی را قدس سرہ آفتاب و انوار بہ سلطان المعارفین حضرت شیخ ابو یوسف
 ساجی است قدس سرہ و در صحبت ایشان در سلوک از خود عایت حضرت شیخ ابو یوسف است و
 شیخ ابو الحسن بغدادی را قدس سرہ است و شیخ ابو یوسف را قدس سرہ است و حضرت

چنانکہ این فقیر بارہا بمنی را از زبان مبارک حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان شنیدہ
است کہ خطاب بفضل احمد مصومی یافتہ بودند کہ ہم نسب ایشان بالیشان می پویند
و ہم سلسلہ ایشان بالجامہ اسجناب العجوبہ روزگار و بوقلمون و اردو یار بودند بیت
تو بعد از نذر کوچہ بروں مے آئی من بیک چشم کد این سر را بہت گیرم
رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ رحمۃ واسعۃ و ائمتہ و سرمدیہ

باب در بیان

شرح احوال حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان

بطریق اجمال باید دانست کہ جناب حضرت جیو صاحب قدس اللہ تعالیٰ سر و العزیز عالم بودند
بعلوم ظاہری و باطنی و از کبار شایخ روزگار و از عظام بزرگان نامدار و ہر و دیار بودند و از اول
تا آخر عمر شریف توفیق استقامت بر جادہ شریعت و متابعت سنت کہ بزرگترین کرامت ایشان
محققان این طائفہ علیہم آنست یافتہ بودند و درین کار کشیر الامتبارشان فی علم داشتند
و هیچ کس را در باب استقامت بر جادہ شریعت و اتیان سنت و اجتناب از بدعت اگر چہ خفہ
نامند مثل ایشان درین روزگار کم اعتبار کسی ندیدہ است و در حقائق و وقایع و معارف
و کوائف این طائفہ علیہ لاشل و ضرب لشل بودند بیت

توئی کان نمک ماہ شور بختان	خدا این داد ما را و ترا آن
نمایت قوت گفتار کس نیست	بمالت طاقت دیدار کس نیست
شمارت موت در عالم گنج	چہ ہائے فہم و ہرم آن نہ گنج

و اسجناب مستغنی الالقاب از آن ہندکان در عالیہ حضرت سبحان بودند کہ ہمیشہ ترس و
ہیبت و خوف و خشیت حضرت مدتیہ جل سلطانہ ایشان را خاموش کرد و اندہ بود و چہ معجزات

سید علیہ و بیعت حضرت
صنعت یافتہ از کتب و کتب
لیکن بعضی عالمی از کتب
ہر دو بدعت و مستحب و با
چنانکہ استعمال جناب
بطلان و سوا از بدعت
اللعنہ و در کتب و کتب
بزرگ و عاونا و در کتب و کتب
و اعمیسن

شیخ الاسلام و المسلمین میدانستند بحسب ایشان از اتریاق اکبر و انکار آنجناب راز هر لایق و ستم
 قاتل می شمرند و از دعائی با برکات آن ذات ستوده صفات امیدوار و از غضب آن بزرگوار
 نامی ترسان و پراسان بودند و آنجناب و الا خطاب حنفی مدح و تعار و فی النسب و نقشبندی بحسب
 و مجددی المنصب و معصومی القرب و محمدی الشرب بودند و فی سفینه تجریدانیت و سکنه اهل امانت و
 کبروی دین و ملت و بدو کرامات و آئینه مقامات و آفتاب جهان تاب و امام ازین و مآدات
 قلوب اهل مل و صد و مال و دل و از باب بعیت و احباب عاقبت باذن حضرت محمدیت مل
 و علما بودند که حضرت حق سبحانه و تعالی از کرم عظیم و فضل و اشرف جیم خود ایشان را از برای رفع
 خواطر ایشان بر خلق خود از انس و جان فایز و شکر را گردانید و قبول عظیم و عظمت تمام
 قلوب عظیم اهل تنسیم از خاص و عام فی الیالی و الایام تمام و به مرتبه قطبیت کبری و غوثیت
 عظمی از درجه ولایت صغری به علما برود و به درجات و سطی مخصوص گردانید و باین صفت
 موصوف و باین اسم و سکه موسوم و رسوم ساخت و جمیع طوائف محضر صدیق المسلمین را از علما
 و فقهاء و فضلاء و کبرا و سلاطین و خوافین و امرا و جوانین اهل سائر المسلمین را از فقهاء و غربا
 و ذکر و انشی و ادنی از اقطار ارض تا اندک شمال از آفاق تا نفس اهل باطن این
 نه رواق باذن حضرت خلاق همه را توج و دست و ثنا گوئی و رجوع بجناب عرش تاب آن
 کثیر الاحباب داد و قلوب جمیع طوائف نام را از خواص و عوام غی الیالی و الایام سحر سلطان
 بهیبت و قهرمان عظمت آن ذات باکنت سانت مضار قطب الوقت و سلطان
 الوجود و امام العابدین و حجة الصالحین و روح المعرفة و قلب الحقيقة
 و سلاسل و خلف الابرار و خلیفه الله فی ارضه و وارث کتابه و
 نائب رسول الوجود العتبت و النور الصرف و سلطان الطریق و اهل
 الطریقة و محققان و زمانه و عرا و ته الوثقی و کلمة العلیا و قیوم زمانه و معصوم
 دهره و آ وانه و حجة الحق علی الحق و السید و الشهد و المل کل اولیا زمانه

به این شیوه
 در این کتاب
 در این باب
 در این فصل
 در این باب
 در این فصل

و افضل القیام عصره و اقترانه و صاحب التملین فی کل المکان و
بارز السلوین فی اهل الزمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ و عن آباء العظام
و اعمہاتہ الکرام الی یوم القیام

باب چہارم

در بیان بعض از بشارات کہ حضرت ایشان را علیہ الرحمۃ و الرضوا
از عالم غیب شدہ است و بشارتی کہ خود بہ دیگران دادند بہ
حضرت ایشان علیہ الرحمۃ و الرضوا می فرمودند کہ بہ فقیر وقتی الہام شد کہ یا فضل احمد
حضرت لک و لمن تو سل بک بواسطۃ اولیئک واسطۃ الی یوم القیامۃ یعنی
مغفرت کروم مژد او را آن کسانی را کہ متوسل شوند بتو بواسطہ یابی واسطۃ تا روز قیامت می
گوید بہد و ضعیف کاتب حروف غنی المد عنہ کہ این سخن حق است و این بشارت بہ بزرگان
آز ایشان بدگیران راست است المثنی اش چنان میشود کہ ہر کہ بتو متوسل شود باین طریقہ کہ
گفتار کرد و احوال ترا کہ از روی علم و حل و خلاص تمام بجا آورد و بران باشد و بران از دنیا
رود الہیہ مغفورست کہ ان اللہ لا یطیعہ اجماع الحسنین و کریمہ ان وعد اللہ
حقا و کریمہ رضی اللہ عنہم و رضوا عنہ ذالک لمن حشی ربہ و مانند آنہا
واللت بر این قسم مغفرت دار و پس زعم کے کہ مجر و دخول و توسل طریقت دانت بود و بشارت
مغلوب الرجا و ایمین خیال میکرد و مائل شد فافہم فانه ینفعک ان شاء اللہ تعالیٰ
بماء الہمین ربی بہد اچنانچہ کہ این بشارت و الہام مجید بزرگوار جناب شان امام ربانی
مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہما ہم شدہ بود چنانچہ کہ در رسالہ سبہ و معاد مرقوم فرمودند و ان

یعنی ایمین از جناب
و عذاب حق تعالیٰ
۱۲

کیک فرسنگ را تخمینا باشند بلند تر و در ثانی مرتبه چون بخار می آید از تنگی تماشای قورغان تا
 باغات نو که نیم کرده را در بودیانی یکبار ختم قرآن مجید کردم و در مرتبه سیوم و چهارم که از پشاور به
 بخارا آمدیم از تنگی تماشای قورغان تا باغات که نصف کرده باشد یکم هفده ختم قرآن کردم
 بحمد الله سبحانه و تعالی که بسط زمان و طی لسان این فقیر را در روز و روز ترزاید است و این غنی
 مرادی را از کمال متابعت سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم حاصل میشود و هرگاه که روح
 با قوت شود کارها بیک ساعده کرده شود که مردم در سالهاست سال نتوانند کرد و لیکن مروان این
 معنی را از ما قبول ندارند و هرگز یاد نکنند بآنکه این مذکور و سهل کار است و کارهای دیگر پیش
 اند که نظریات این کارها فضول اند و از بحث خارج رانم حروف میگوید که این سخن طی لسان
 حضرت ایشان مردم چند بار تجربه هم کردند چنانچه که روز میر غلام معصوم المشهور به میر جیو داماد و خلیفه
 آنحضرت که ذکر ایشان در باب خلفاء الله تعالی مذکور گرد و روزی در محفل بتقریبی بیان
 کلمات و خوارق عادات آنحضرت مینمودند و در آن بیان بسط زمان و طی لسان حضرت
 ایشان نیز به زیارت آوردند که حضرت ایشان بار حق سبحانه طی لسان کلمات فرموده که در
 دو گانه کلان هر روز بعد از نماز پیشین تا اول وقت عصر دوازده صد بار سوره سین مبارک
 میخوانند و روز جمعه پانزده صد بار شفعه و در آن مجلس نشسته بود گفت که دیگر آنچه که در باره حضرت
 جیو صاحب بگویند قبول کنم اما این خواندن سورتیس قبول نکنم که این قدر در انقدر حال
 است مگر آنکه محض من حضرت حبیب صاحب آباد بلند بخوانند من بشنوم و بشمارم بعد از آن
 تصدیق سخن شما خواهم نمود و اگر مجرد دعوا باشد پس من هم دعوا میکنم که من هر روز نیز با
 ختم قرآن مجید میکنم میر جیو مذکور از سخن او ساکت شدند و آمده قعه برگزیده را بجناب حضرت
 جیو عرض نمودند و گفتند که دوباره آن شخص چشم خود را چار نموده نمیتوانم مگر آنکه حضرت بخیر
 آن شخص را باز بلند بخوانند که تا او بشنود و بشمارد جناب حضرت ازین سخن اعراض فرمودند چونکه
 میر جیو بسیار از کار آن شخص بیان نمود فرمودند که از آنکه فقیر کرده شمارا با کار ما چه عرض هر چند

در طریقه فقیه خالی از غمایتی نیست

بهر ناقابل از صحبت نیکان مشو بهجور
شود سیاهی چون شود لاله از پریشم دور

و هم میفرمودند که هر که بامورات مامل نموده همه را به تمام و کمال ادا نماید اندک کار او لیاء شود و لیکن

درین روزگار مرید کم است و همه نفس خود پیراند و پیر دای پیر ندارند و هم میفرمودند که در طریقه فقیه

با وجود علم قلیل و عمل اندک کمالات بسیار بدست می آید و هر که مداومت باین طریقه نماید امید

علم لدنی حاصل آید و هم فرمودند که مرید در او دل بچند راهی حلال رهن ضامن که بصدق

و کردارین کوشد و مقبول گردد و بچند و بصلوات آید و شقی سعید گردد و انشا الله تعالی و هم فرمودند

که هر که راهی سخت پیش آید و یا مضطر گردد و بکار خود در ماند و یا ظلم و گناه کاری لطالت

و غفلت و وسوسه شیطان و یا فروگیر و باید که بر رابطه فقیه کوشد آن بلیه دفع گردد و کار او بخوبی

بر میسر می رسد رابطه حفظ صورت پیر است در نظر و خیال و اگر فقیه را ندیده باشد فرزندان و یا یکی

از خلفا فقیه میوند و عقیده محکم بند و نیز این حکم دارد و انشا الله مستحان و هم میفرمودند که من بیشتر

شده ام که فردای یوم ائشه بر میان من همه به شفاعت من اگر چه گناهکار بیکار باشند بیشتر

روند امید است که دود و وزخ را نه بنیند و نسوزند و اگر بوعده وان همنگه الا و اردد ها

بترایش روید و تراش نسوزند چنانچه زبانه دوزخ تراش می در آیند و حال آنکه تراش از ایشان

ایشان از تراش خبر ندارند و به معنویان بجا یا مومن فان نورک اطفاء ناری به

شادمانی و آسالی عبور از مقام پرستور میکنند و هم می فرمودند که مرا بشارت دادند که فردا

قیامت و دستان و فلان خود را جمیع شفاعت کنم لکن ملت مردم روزگار خود را از مسلمین و

مسلمات به شفاعت من و عده کرده اند که در بهشت درآیند باذن صالت یوم الدین

تعالی و تقدس و بصداقه حبیب و متابعت نبیه صلی الله تعالی علیه

و علی آله و سلم متقول است از ثقات کن منبکام که حضرت ایشان علیه الرحمة و الرضوان

درین خورده در گاه واره بودند شیرین بی نازمانی خورد و اندک کفش بهشتی و دوزخی را

نسخه خطی
تصحیح شده
در کتابخانه
موزه و کتابخانه
جمهوری اسلامی ایران
تهران
شماره ثبت کتابخانه
۱۳۰۴/۱۲
تاریخ ثبت کتابخانه
۱۳۰۴/۱۲
محل ثبت کتابخانه
کتابخانه مرکزی
جمهوری اسلامی ایران
تهران

جدائی کرده اند و بازی و مالایه هرگز دست نبرده اند و از اول بلاغت تا آخر عمر نماز قضا کرده
 اند و خلافت شرع و گناه عمد آنکرو و اندک گویند که در آن هنگام آفتاب که در گاه وار و بوده اند
 بزرگوار ایشان حضرت شاه محمد رسا بنام و حضرت ایشان که دختر ایشان است میفرمودند
 که من و منی غلام محمد بزرگ خوابید و زود است که انگشت نمای و هر دو یار کرد و از وی
 هرگز گناه کبیره بن صغیر و عمد ^{بیت} ابوقوع نیاید انشاء الله تعالی وی شیخ السلام خواهد شد و
 را دیدم وی بنیم که از و اح کبراه طریقت مثل حضرت خواجہ عبدالخالق عجد وانی و حضرت
 بہاؤ الدین نقشبند و حضرت مجدد الف ثانی و حضرت خواجہ محمد معصوم و حضرت قیوئم مان
 شیخ صبنہ المد و غیر ہم قدس الله تعالی ارواہم تربیت کردند و خواهند کرد وی اویسی خواهد بود
 و امام زمان خود و وراثت حضرت رسول الله صلی الله علیہ وسلم خواهد گردید و نیز مراد انانید و اند
 کہ فرزند شما شیخ بخارا خواهد شد و در آنجا زیاده و از دیگر بلاد نشاء و نماز خواهد یافت حضرت والدہ
 ماجدہ حضرت ایشان بعرض پدر بزرگوار خود رسانیدہ اند کہ مادر سر ہند میباشیم از نیجا بخارا دو
 راہ است این چگونہ بود ایشان فرمودہ اند کہ ذالک تقلید العزیز المحکم عاقبت چنان شیخ
 کہ در ازل چنان بود رباعی المزلفہ

ای آنکرا بہ قرب حق است مکان
 ہم سہ ازل کوئی و ہسم بلا باد
 در شرع توئی ثابت و در راہ روان
 ہم طی لسان داری و ہم بسط زسان
 رحمۃ اللہ تعالی علیہم اجمعین اے یوم الدین

باب پنجم

در بیان عبادات و عادات یومی و سلی و صورت لطیفہ و سیرہ

یوم الدین و حق حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم

ملک حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم
 و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد

شریفہ حضرت ایشان علیہم الرحمۃ والرضوان۔ بانہ

عمل حضرت ایشان ماقدس سرہ ہریمہ و در کلی و جزئی بآیات باہرات و احادیث شریفہ
نبوی بود آنچه کہ در مقامات و کمات احوال و اقوال و نسبتہای حضرت امام ربانی و مجدد
ثانی و عروۃ الوثقی حضرت ایشان خواجہ محمد معصوم قدس سرہ نوشتہ بود کل و تمام عمر حضرت
ایشان ماقدس سرہمان احوال و نسبت بلکہ از انہا زیادہ داشت زیرا کہ نسبتہا و فیض کہ در زمان
حضرت خواجہ عبدالحق عجدوانی کہ بودہ اند در وقت حضرت خواجہ بزرگ بہا و الدین نقشبند
از ان زیادہ شد و بعد از ان در وقت حضرت خواجہ عبید اللہ از ان زیادہ شدند و بعد از ان
در وقت وزمان حضرت مجدد الف ثانی و حضرت ایشان صد چندان از ان زیادہ شدند این
تا وقت حضرت ایشان ماقدس سرہم العلیہ زیادتی نسبت بتلاحق افکار و تابع الطرائق
لیکن چندان کم و بیش از احوال و اطوار آنحضرت نوشتہ می آیتا مخلصان از ان بہرہ و مریدان
را از ان فائدہ برد باید دانست کہ عادت با سعادت حضرت ایشان چنان بود کہ در ستاو
صیف قبل از نصف الیل بر می خواستند و آیات مسنونہ آنوقت مثل ان فی خلق السموات
والارض الخ و احادیث ماثورہ آن زمان مثل الحمد لله الذی احیانا بعد
ما ماتنا الیہ البعث والنشور و عین ہم خواندہ بہ تہیہ وضوے پر و ختمند بول
کر و استبرأ فرمودہ وضو استقبال القبلة با رعایت سنن و آداب و سجات بجا آورده بہ نماز تہجد
مشغول میشدند و در وقت وضو چار و رومال کلان و گردن مبارک بستند برای احتیاط
تا آب و قطرات از وضو بار بار بخزند کہ در سبقتل فقہاء ما اختلاف است ہر چند کہ در وقت
طہارت چنان ہر وضو را میمالیدند کہ گویا خشک میکردند و نماز تہجد آنحضرت مع تہیہ وضو و وازو
رکعت بی بود و گمانہ اول مخفف ادا میفرمودند و در آن قرائت طلبا و قل ہو اللہ میبود و در باقی
سورۃ بس میخواندند تا کہ صلوۃ تسبیح در وقت سحر گاہ بمع صلوۃ الصبح میخواندند اگر شب تا آستان

مراد فیض احوال است

میبود بعد از ادای نماز تجمیع بر آیه مشغول میشدند و یا کدام خلص اصحاب در الوقت حاضر میبودند و
 آنها میپرداختند و اگر شب زمستان میبودند بدو گانه کلان مشغول میشدند تا صبح صادق
 و گاهی قبل از صبح فارغ میکردند خود را و اندک بر همان محله دست زیر سر کرده چشم می
 پوشیدند و خواب میکردند تا بتجدد بین النومین واقع شود و گاهی بتجدید و منور میبود و گاهی بهما
 و منور بتجدد سنت فخر را در خانه اداء فرموده روانه مسجد میشدند اصحاب دیاران که برای ایشان
 بر سر دروازه آمده می نشستند همراه میشدند و کسیکه در راه سلام میداد و جواب آنها میدادند و بجز
 دخول آنحضرت مسجد چون همه یاران حاضر و منتظر نشسته میبودند و وزن اقامت مسکینیت
 بنفس نفیس خود امام میشدند و قراءت طوال مفصل بتدریل اداء میفرمودند و تدریل را معنی اداء
 حروف در رعایت وقوف ملاحظه میفرمودند چون آنحضرت در اداء قراءت و شنوایند است
 میشدند و تقربان همه در گریه میشدند چنان قرآن مجید میخواندند آهسته آهسته و نرم نرم اگر کسی
 میخواست که حروف را بشمارد نمیتوانست و اگر چه ای و ما خوانده میبود معنی و معنوی آنرا میداد
 چون سن شریف آنحضرت از استین تجاوز شده بودند و انسان مبارک خصوصاً غایب افتادند
 از برای احتیاط شاید که در اداء حرفی از حروف نقصان پذیرد یکی از حضرت مخدوم زادگان
 که در سن کبیر میبود و هر چه عالم و حافظ و قاری بودند امام میفرمودند و در عدم حضور ایشان
 یکی از خلفا که عالم و عالم میبود و امام میفرمودند بعد از ادای صلوة استغفار و کبار اللهم
 انت السلام بخواند هر یک شصت شصت مرتبه خوانده در همان مکان نشسته کلمه توحید
 یا بار و اللهم اجرنا من النار و اللهم ادخلنی و زوجنی بحور عین
 مستوحش قوم همیشه دعا میخواندند و در دعای بسیار دعا میخواندند و تطویل میکردند خاص بوقت نماز
 اثر اقامت و قبولیت را انتظار میفرمودند بعد از فراغ دعا کلمه سبحان الله و الحمد لله
 و الله اکبر هر یک سی و سه بار و آخر الا لا اله الا الله و حده لا شایک له الملك
 و الحمد لله بیداه الحین عینی و حیت و هو علو کل شئ قدیر یارایان بر جدا جدا

سلام میدادند و جواب همه را خود ادا میفرمودند باز در میانها بجهت یاران و مردان مراقبه می فرمودند
تا بر آمدن آفتاب عالم کتاب بقدر دوستی و بعد و قاری خوش الحان و قریح اللسان
قرآن مجید میخواند بقدر و در پنج یا پنج پاره دعا می فرمودند نماز اشراق پنج باران مشغول
میشدند نماز اشراق را چهار رکعت ادا میفرمودند و در رکعت بنیت اشراق و قرات آن سوره
یس میخواند و دو گانه ثانی بنیت استخار و قرات آن مخفف میفرمودند مثل دو گانه اول
پنج قرات آن میخواند و در حلقه آنحضرت یاران و مردان در پیشاو بعضی از ایشان بخارا شریف بآیات
و گاهی بالوف میخواند اما این الوف در روزهای اول که بخارا شریف داخل میشدند بعد از
فرار اشراق یاران و دو طرفه دست بالسته استاده میشدند و سلام میدادند آنحضرت پنج
فرزندان و خلفاء کبار و میان گذشته و جواب سلام همه را داده و دخل چله خانه خود پنج فرزندان
و غیره صاحبزادگان و خاص خلفاء و باقی یاران بر در چله خانه و دو طرفه صفها بسته می نشستند و
آنحضرت بتوجه آنها مشغول میشدند و بهر یک خاص توجه عنایت میفرمودند و بعضیها و نسبت
مشرف میپاختند و در اثناء توجه ادعیه مأثوره و غیره ادا میخواندند حضرات مخدوم زادگان و
صاحبزادگان و خلفاء را توجه بپا و نوبت نبود و دیگر یاران که بر سر دروازه چله خانه نشست
میخواندند بنوبت و بپا میخواندند چون کثرت اهل توجه میخواندند مخدوم زادگان کلان بعد از گرفتن
توجه خود و مادر و دیگر چله خانه مانده بودند یاران توجه میشدند و شخص از اعیان و خواجها و زادگان
بخارا شریف منصور خواجها نام باین خدمت مقرر بود که بر در چله خانه می نشست و دو نفر را
یکی ازین صف و دیگری را ازین صف به ترتیب میگذاشت تا رفته رفته میخیزد و چون بیرون
میشدند و دو نفر دیگر می گذاشت و چون سحر میماند و همه خلاص میشدند و فرخنده و درون
شده توجه می گرفتند علامت فارغ و خلاص از درون شدن خواجها و دیگر هر چند که از امر و علما
و انبیاء خواجها و زادگان میخواندند و عذر حاجت در سگونی بیان اظهار میدادند منصور خواجها
میگذاشت که سینه حضرت ابی المومنین سلطان ابی حمزه رفازی علیه السلام و سلطانیه را عازت

با سادت چنان بود که بعد از اداء صلوٰۃ جمع مراقبہ نشستہ و اشراق را خواند و پرا توجہ بخدمت
 حضرت ایشان می آمدند و در میان ایشان شخصی بعرض اقدس آنحضرت رسانند کہ این نیازمند
 در گاہ خدمت و مراجع مسلمانان مشغول است اگر توجہ این مخلص را ہم مثل فرزند ان خلیفہ
 گمان خاصان بپار و بدون نوبت شود جناب حضرت عرض حضرت امیر با مقرون با حاجت
 فرمودند چون استماع امیر رسید خوش وقت شدند روز دوم نہایت خشنودی آمد و عادت شان در
 سستی مروت بود و قتیکہ در خانقاہ می آمدند یاران کہ صفہا بستہ برای انتظار توجہ نشستہ میبودند
 برای تعظیم ایشان کہ امیر مسلمانان رسید بودند بر نحو استند چون امیر بنا بر عادت خویش جلای
 در خانقاہ درآمدند یاران براتہ تعظیم امیر برخواستند امیر بنابر استماع و خبر اجازت بفرمودند
 و بان شوم و منصور خواجه ملازمین ماجرا می یسج خبر و اثر و برادر زعم و گمان آنخواہ این شخص
 ہم خبر باشد ناگاہ برسینہ بی کینہ امیر دست خود زود و گریبان جامہ ویرا ویدہ از دست گرفته
 پس کرد و گذاشت کہ داخل چلہ خانہ شوند و بر کی بقیہ شنیدہ التبرکک گفت کہ نمیشین کہ بدو
 نوبت نیکند از محضرہ باب تمام الحمد کہ گفتہ نشستند ارکان دولت و غیرہ مردمان ہمہ در
 تعجب ماندند چون گفتگو قریب در خانہ چلہ خانہ شدہ بوزیاران کہ داخل چلہ خانہ بودند این
 ماجرا بعرض اشرف آنحضرت رسانند حضرت ایشان خود بزبان مبارک خود فرمودند امیر
 اندرون بیایند چون امیر داخل چلہ خانہ شد خدا امیر را کردند کہ منصور خواجه را خبر اجازت نہ
 رسیدہ بود امیر فرمودند سچ واقعہ نیست گر کرد و حمد الہی بجا آوردند و گفتند کہ احمد اسد و امام
 مبارک دولت یا چنین شیخ اہل و اکمل اند کہ مثل چنین سلطان ذی شانہ در بان فیض
 آستان شان نیکند اند و حضرت ایشان شکرانہ بہ و گاہ گمانہ بہ تقدیم رسانند فرمودند کہ انستہ
 مد کہ مدین وقت و امان ما چنین سلطان طالب حق است کہ ذلت خانہ فقراء را عزت
 داین خود میدہ اند سبحان ہا بہ چنین پریرا چنین مریدی باید آنحضرت چون آنحضرت از توجہات
 مریدان قانع میشدند از رستان مینو و قریب بزدال و اگر تابستان میبود و سحر کبری
 بحدت نصیحت

چنانکہ در این کتاب مذکور است کہ در روزی از روزهای آنحضرت
 در خانقاہ در میان ایشان شخصی بعرض اقدس آنحضرت رسانند کہ این نیازمند
 در گاہ خدمت و مراجع مسلمانان مشغول است اگر توجہ این مخلص را ہم مثل فرزند ان خلیفہ
 گمان خاصان بپار و بدون نوبت شود جناب حضرت عرض حضرت امیر با مقرون با حاجت
 فرمودند چون استماع امیر رسید خوش وقت شدند روز دوم نہایت خشنودی آمد و عادت شان در
 سستی مروت بود و قتیکہ در خانقاہ می آمدند یاران کہ صفہا بستہ برای انتظار توجہ نشستہ میبودند
 برای تعظیم ایشان کہ امیر مسلمانان رسید بودند بر نحو استند چون امیر بنا بر عادت خویش جلای
 در خانقاہ درآمدند یاران براتہ تعظیم امیر برخواستند امیر بنابر استماع و خبر اجازت بفرمودند
 و بان شوم و منصور خواجه ملازمین ماجرا می یسج خبر و اثر و برادر زعم و گمان آنخواہ این شخص
 ہم خبر باشد ناگاہ برسینہ بی کینہ امیر دست خود زود و گریبان جامہ ویرا ویدہ از دست گرفته
 پس کرد و گذاشت کہ داخل چلہ خانہ شوند و بر کی بقیہ شنیدہ التبرکک گفت کہ نمیشین کہ بدو
 نوبت نیکند از محضرہ باب تمام الحمد کہ گفتہ نشستند ارکان دولت و غیرہ مردمان ہمہ در
 تعجب ماندند چون گفتگو قریب در خانہ چلہ خانہ شدہ بوزیاران کہ داخل چلہ خانہ بودند این
 ماجرا بعرض اشرف آنحضرت رسانند حضرت ایشان خود بزبان مبارک خود فرمودند امیر
 اندرون بیایند چون امیر داخل چلہ خانہ شد خدا امیر را کردند کہ منصور خواجه را خبر اجازت نہ
 رسیدہ بود امیر فرمودند سچ واقعہ نیست گر کرد و حمد الہی بجا آوردند و گفتند کہ احمد اسد و امام
 مبارک دولت یا چنین شیخ اہل و اکمل اند کہ مثل چنین سلطان ذی شانہ در بان فیض
 آستان شان نیکند اند و حضرت ایشان شکرانہ بہ و گاہ گمانہ بہ تقدیم رسانند فرمودند کہ انستہ
 مد کہ مدین وقت و امان ما چنین سلطان طالب حق است کہ ذلت خانہ فقراء را عزت
 داین خود میدہ اند سبحان ہا بہ چنین پریرا چنین مریدی باید آنحضرت چون آنحضرت از توجہات
 مریدان قانع میشدند از رستان مینو و قریب بزدال و اگر تابستان میبود و سحر کبری
 بحدت نصیحت

بیان داشته برای شنوایان یاران میخوانند بعد از کتب شریف جناب امام ربانی مجدد
 الف ثانی حضرت شیخ احمد سرسندی را میخوانند بعد از فراغ دعا خوانده بر می خوانند باز
 یاران صفها بسته دو طرفه استاده میشدند حضرت ایشان از میانه می گذشتند باز به چله خانه
 در سجده شریف و در پیشگاه استبان میبود و در ته خانه اثنی زیر زمینی که برای خود ساخته
 بودند برای سفر طاعت آن پیشاور داخل میشدند و اگر زیستان میبود در حجره همان خانه دنا
 به دو گانه کلان مشغول میشدند تا به عصر و روزهای جمعه در وقت با وسایل قبل مسجد جامع
 بعد اصحاب تشریف میفرمودند و در آخر از سبب صنعت بدن و مرض ترک فرموده بودند
 وجه ترک دیگر هم بود که در مسجد جامع پیشاور پنج و شش و شصت سوال فقراء و قیل و قال
 و خطی رقاب عوام و خواص میکردند و نیز طالب علمان مذاکره و قلم و اله در حقیقت مجاوله و
 مسکانه بل مصاربه و محاربه میخوانند و بهر نام والا غزل خانی شایسته افغانه و دست و پا
 کوبی و رقمن و لغزها و غیره کارهای نامشروع میکردند و نیز خطیب جامع علم داشت در نماز ترکیب
 کردات بل زیاده اذان میشد و بعد از شریف خانقاه حضرت ایشان از اندرون و بیرون
 کلان دو وسیع نیز مسجد جامع پیشاور بود و تمام ایشان قدس سره الغرض بعد از فراغ دو گانه
 کلان هر کسی که در آنجا از فرزندان و غیره نیازمندان حاضران میبودند و میکنانیدند از باز
 بخانه منین آستانه تشریف فرموده و تلاوت حضرت قرآن مجید با وجود حفظ دیده میفرمودند
 که این ثواب روبرت جهاشود باز به همان وضوء نظر اکثر همیشه و اگر گاهی حاجت میشد باز وضوء
 فرموده و گاهی تخته وضوء فرموده روانه مسجد شریف میشدند و در آنجا مسجد جامع اسلام آباد
 گاهی تخته مسجد مشغول میشدند بعد چهار رکعت سنت عصر را میفرمودند و شوزن اقامت میکرد
 بعد نماز را همان نحو با وسایل مفصل ادا میفرمودند بعد از آن که در دست برداشته
 دعا میفرمودند و باز راقبه در همان مکان نشسته بود و از آن بزرگوار میفرمودند که تا چندی فرسوده حلقه چوبی گاه میشد
 حاضر میکرد و افطار میفرمودند یا آب در گرمائی بیکبار خطه میفرمودند و شوزن اندان سکفت بعد از فراغ از میز

حضرت شیخ احمد سرسندی
 زوایای بیوزنی
 در شنوایان
 فقره و صوفی
 وقت شب آن بود
 که کسی را طلب علم
 از زمین سبب میخواستند
 و جمیع این بوفتن
 جهت شکر خطیب جامع
 بهر سبب این

حضرت
 بکلیت از مسجد فرمود
 می خوانند و در مسجد
 حافظ از صاحب
 حافظ از صاحب
 که عالم بود و در خود
 بزرگی و عظمت بسیار بود
 پنجشنبه حضرت حافظ
 میفرمودند و خطیب جامع
 بزرگی و عظمت بسیار بود
 خطیب جامع

فرو آمده اقامت میکرد باز شروع در نماز خود یا به فرزندان امامت کرده بعد از فراغ قرص زود
 نسبت بلافاصله استاده میشدند و تیز الکسی گاه بعد از سنت و گاه پیش از سنت میخواندند
 بعد از فراغ سنت در همان مکان و همچون بنیت ده بار کلمه لا اله الا الله و حده
 لا شیت له الم و معیت و معیت بار کلمات اللهم ادخلنی الجنة واللهم اجر فی من
 النار را خوانده دعا دست برداشته مستقبل قبله می فرمودند و باز به نوافل او امین غیر
 مشغول میشدند بعد از فراغ نوافل و خواندن او عیه مآلوره آن وقت اگر در پشاور
 میبودند آنکه نداشتند آنچه روزی برای رل و عیال بچته میشد کمتر نگاه میداشتند از آن
 افطار میفرمودند و در سجده و باز به و گانه کلان مشغول میشدند و اگر در بخارا شریف تشریف
 میداشتند بعد از فراغ نوافل مغرب بهمان خانه تشریف آورده طعام را با یاران و صحاب
 خاص تناول میفرمودند و باز به نوافل و غیره او را داشتند و سیکر وند ایرالوین سید امیر
 حیدر سلطان چنین عرض و مقرر کرده بودند که آنچه تبرک سر قوط و آتش حضرت ایشان با
 هر روز بار سیده باشد شام به شام آنحضرت عرض و التماس ایشان را مقرون با طابت فرمود
 هر روز بدست کی الی یاران خود میفرستادند هر چه که خود تناول میفرمودند از قسم طعام هندوستان
 یا ترکستان آنچه که بچته میشد بدون تکلف حضرت امیر بخادم جناب ایشان هر روز پنج اشرفی
 طلا میدادند و دویم به خادم و دویم به صوفی سویم اینچنین بوار هر که میخواستند
 تبرک بستاندند از صوفیان در میان خود بوار غلو کردند تا اشرفی شد حضرت ایشان
 چون جناب صوفیان دیدند خادم خود را موقوف نموده باید جواب فرستادند که کجا از
 ملازمان سرکار مقرر میگردد که تبرک می برده باشد چنین کردند عادت ببادشاهان خراسان
 چنان بود که برای دیارت و توجه گرفتن بعد از شام به خدمت حضرت ایشان می آمدند
 و در خانه از برای حشمت و جاه خود با شرم میداشتند که بخانه کسی برنزد و بشاه غیر پیرانه خود
 حاکم غیر و نیشل شاه محمود و شاه زمان و شاه شجاع الملک شاه ایوب و شاه سلطان علی و شاه

جهان در سپهران تیمور شاه در آن و شاه کامران پسر محمود شاه و دیگر شاهزادگان و پسران که
 با و شامان ترکستان بودند روزانه برای اخذ توجیه می آمدند مثل امیر معصوم شاه مراد غازی و
 سید امیر المومنین امیر حمید سلطان الغرضی بعد از فراغ اظهار توجیهاست بهمان وضو
 و گاهی تجدید وضو فرموده روانه خالقاه میشدند به محراب و دخول یاران صفه استاده می
 شدند و همه سلامها میدادند جواب سلام همه را داده چهار رکعت سنت عشاء را ادا فرموده متذکر
 اقامت میگفت باز خود بایک مخدوم زاده مارا امام میسرود و قرائت از او ساطع فصلی
 خواندند بعد از آن فراغ سه بار استغفار خوانده و کلمه اللهم انت السلام الخ را خوانده آیه
 الکسی ناگاه پیش و گاه پس از سنت خوانده قیام ایل را چهار رکعت میخواندند بسوره کلان
 سوره حم سجده و سوره دخان و سوره ملک و سوره مزمل بعد از تسبیحات را هر یک سی و سه
 بار خوانده و آخر لا اله الا الله و حمد و ان لم یزور و قبله دست برداشته دعاء میفرمودند بعد از ادا
 دعا و بطرف قوم میفرمودند و قاری از هر جای یک رکوع قرآن مجید میخواندند و دعا خوانده درون
 خانه فقیح استانه میشدند و یاران همه به همراهی آمدند و آنحضرت بر سر دروازه استاده
 میشدند و یاران هر یک جدا جدا سلام میدادند و از پیش رو مبارک آنحضرت میگذاشتند چون
 فارغ از سلام میشدند آنحضرت چند حرف سخن از تصوف و حکایت بزرگان و در علم و نصیحت
 به یاران فرموده و درخواست قیام آخر سلام و دعا داده و درون حرم برای میشدند فرزندان
 و صاحبزاده های قوم و بعضی خلص اصحاب و بعضی خدام تا اندرون در حلقه خاصان برآ
 میفرستادند باز قدری همراه آنها استاده شده و اگر کدام اردو حاجت میبود آنها فرموده باز سلام
 دیگر داده داخل حرم مبارک میشدند به مجرد دخول آنحضرت حضرات مستورات هر یک دست بسته
 استاده میشدند و سلام ادا آنحضرت میدادند و باز آنها اگر بشاه زمستان میبود و کجرات
 مستورات از اخوت و نبات و غیره غلصات توجیهاست میفرمودند و تابستان روئین توجیهاست
 میفرمودند بعد از فراغ توجیهاست داخل پیش از رسیدن سال مبارک متین استاده

سید امیر المومنین
 امیر حمید سلطان
 سید امیر المومنین
 در روزهای گذشته
 در روزهای گذشته

و بعد از شصت سال سن مبارک رسیدن نشسته میخوانند اما بسیار میخوانند و شب و روز با
رکعت میرسید و در همین وقت بسیار میخوانند بعد طعام حاضر می آورند قدری طعام تناول
فرموده بعد اهل و عیال آزار نیست صوم میفرمودند خوراک بسیار اندک بود بعد از بلوغ
صوم آنست یاز فرمودند عمر مبارک به هشتاد و سه رسید و دو هفتاد و سه سال جنب شان
شامل میفرمودند نیم یاوشاوری میبود آنحضرت در شب و روز از نیم یاوشاوری میبود
نیم یاوشاوری عبارت یازده بود که است که شغال باشد بعد بر سر فرش مبارک
برآمده و در غیه ماثوره خواب را خوانده دست مبارک است در زیر سر کرده خواب میفرمودند
و آنست که دو گانه کلان عبارت از آنست که سالک راسته مرتبه است ابتداء و توسط و
انتهاء بغیر در حق مبتدی ذکر لطائف است و از برای متوسط انفع نفعی و اثبات بحسب است
و بحیثی نفعی سودمند صلوة بطول قراءت است لهذا حضرت ایشان ماصلوت بطول
قنوت باین طریق مقرر فرموده بودند که نیت دو رکعت لغل بسته میکردند و در آن قنوة
سودت پس میکردند و سورة مسطورة کمر میفرمودند تا بحدی که باین مرتبه رسیدند بود که هر روز
چهارصد و چهل و نه هزار بار و نیم هزار بار میخواندند و در رکوع و سجده کلمه مبارک
بجای میخواندند هزار هزار بار و این خواندن در یک وقت میسر و ادا نمیشد باوقات مذکور
میخواندند بعد صلوة ظهر و بعد از نماز شام و در وقت عز و تالستان بامداد از فرائع و جهات
مریان هم میخواندند اگر به قیام استاده میشدند بعد از پیشین تا نماز دیگر استاده میبودند و اگر
به رکوع میبودند بعد از مغرب بعشله به رکوع میبودند و اگر به سجده میبودند از نصف شب
تا به صبح صادق سجدة التلاوة و نماز معتدل معلوم کرده سورة بس در خارج صلوة
بعد از ظهر نماز دیگر خوانده معلوم میکردند که چند خوانده شده اند به همان قیاس در صلوة معلوم
میفرمودند و یا در خارج صلوات ساعت بخومی از غمی میبودند و سورت نسیس خوانده یعنی در
کیسالت بخومی در خارج صلوة چند بار میخواندند و در همان قیاس در صلوة قیاس

سلام
 مقامات حضرت شیخ الاسلام
 محمد رفیع باغتت عثمان
 که مفتی عثمان
 در وقتی بعد
 از بیست و سال تکاور
 کرده بودند، که حسن

سلام
 و سبزه حسن و حسن
 بقیع منتظره
 مدتی وقت
 بعد از آن
 بوند خدا
 سلام

۱۰۰
 نام حضرت علی
 بیضا و دوسه
 و بیضا و دوسه
 و بیضا و دوسه

۵۵
 بابت دوازده نفر
 که در این شهر
 اقامت دارند
 و در این شهر
 اقامت دارند
 و در این شهر
 اقامت دارند

کرده میشود اگر چنان می فرمودند که یکی از خاص اصحاب مقرر و باین خدمت مرفراز
 می فرمودند و امر میکردند که در خارج ماسوره بیس میخوانیم و تو مکرار کلمه مبارک طیبه لا اله الا الله
 محمد رسول الله را مکرار کن و یک هزار بار مکرار کلمه طیبه را و خود چند بار تلاوت سورت یس میفرمودند
 و آن بار و اصوات مکرار کلمه طیبه میفرمودند چون یک هزار بار میخواند میگفت یک هزار و اگر
 دومی خواند و هزار و اگر هزار میرسد میگفت شش هزار شد چهار بار آنحضرت چو مشغول و
 عادت شریفه که بر آن عدد داشتند سلام داد و از دو گانه فارغ میشدند اما حضرت
 رب العالمین مقربان و اولیاء خود را قوت طی لسان و زبان داده است چنانچه حضرت
 عزت موسی علی نبینا وعلیه السلام تورات را که مشتمل بر هزار سیپاره بود هر سیپاره مشتمل
 بر هزار سورت و هر سورت مشتمل بر آیت و هر آیت مقدار سوره بقره بود و در یک رکاب یک
 بشروع میکرد و تا رساندن قدم ثانی بر رکاب ثانی باغیر میسازد بنوعیکه لفظ به لفظ حاضران
 بشنیدند و همین مقدار از جناب امیرالمومنین حضرت علی رضی الله عنه در تلاوت قرآن
 مجید میگذاشت که برگذاشتن یک پاء در رکاب و لدل آغاز میفرمودند و در رکاب ثانی باغیر
 میکرد بنوعیکه حاضرین هر حرف جدا جدا می نمودند از نیکه علماء استی کافیا بنی اسرائیل مش
 بنویست و آنچه که مدد و معاشش طاهری و سرکار بادشاهان خراسان و دیه و نیاز حضرت
 ایشان بعد از اول تا آخر مبلغ شصت هزار روپیه معتمد بود مبلغ بیست هزار روپیه جاگیر
 است و دیهات در پشاور مقرر بود که باسم فرزندان خود در سرکار بادشاه کرده بود و مبلغ
 ده هزار روپیه بر ذریه غازینان برای صاحبزاده های قوم خود و غیره علماء و مخلصان و
 مریدان جناب شان مقرر فرموده بودند ازین مبلغ بیست هزار و ده هزار نیاز حضرت ایشان
 بادشاه کرده بود و ده هزار روپیه شاه محمود بادشاه بکبک حضرت مخدوم زاده حضرت نمایان فضل
 حق صاحب خاص و دیه و نیاز مقرر فرموده در پشاور بموجب از بیست هزار روپیه دیهات
 و قراء داده بود در خالصه قراء لاله و کاله و چکنا و حرم کند می و چل پوره و خیر و کبری و نوره
 جمع کرده ۱۲

این
 کتاب
 در
 تاریخ
 حضرت
 امیرالمومنین
 علیه السلام
 است

و شکر پوره و در زبان و دستان و رسول و در دوایه و مراد و جگر و در شرفی و در مسمی که
 بادشاه و امراء ترکستان داده بودند در سخا و شرفیت زمین و العازی و در کسی چند پارکال
 و در ام البلاد و بلخ و در حضرت مخدوم داده حضرت میان فضل حق صاحب ایمن و در بلخ امیر
 المومنین سید امیر حیدر سلطان قریه بخت شاه داده اند و در جلالت آباد و مخدوم زاده کلان
 قریه کنده ای باغ و حضرت میان فضل حق صاحب قریه و در خیل ستمواری مقرر بود باید و در
 که آن عالی حضرت رفیع منزلت پاک طینت فرشته خصلت میانه قدم گندم گون و بلند
 بینی و دراز لجه و رفیق الامال و کشاده ابر و در سیاه چشم و نگین و در خوش ترکیب و زیبا
 ترتیب و اعتدال الاجزاء و الهییت بودند و گوشهای مبارک ایشان کلان و در مان مبارک
 ایشان فراخ و در شهادت مبارک ایشان در اندام و موی بدن شریف ایشان بجا بیت اندک
 بود و شیر اندام و متعاقب القدم بودند و کس لاغر بودند از اثر ریاضات و میان دو کتف
 ایشان پهن و کشاده بود و در مبارک ایشان در غایه اعتدال بود و خورد و نه بسیار بزرگ
 و پاهای ایشان نیز در حد وسط بود و در شماره بنور ایشان در غایه صفاء و جلال بود و در پیشانی
 مبارک ایشان از اثر سجود نقش هویدا بود و چنانچه همه حاضران از معلوم بود و در جوانی دندان
 لمانی سفید و براق و خوش ترتیب داشته اند و کسی را در هر ده آن نبود که بچشم مبارک ایشان
 کتب و مقاومت نظر توانست کرد و هر چند که دیده را فروغ تابانیده به علم و تبسم کلام می نمودند با جمله
 بیکیکس را در آن زمانه حسن و لطافت و ملاحت و صباحت و فصاحت و بلاغت و
 انوار و اطوار و خوبی و بے عیوبی و حسب و نسب و دیانت و استقامت با ایشان شاکر
 و مخالفت نبود و بیت

بود خواند و بهالم بے نهایت ولی شلی تو زیبا در جهان نیست

جمله خواند و دیدم اما تو چسپه و محرمی

و اکثر لهاس ایشان در ترکستان که و یا سبز و یا نکال و یا سیاه و یا کبود بود و در تابستان

صاحب ایمن و در بلخ امیر
 المومنین سید امیر حیدر سلطان
 قریه کنده ای باغ و حضرت میان
 فضل حق صاحب قریه و در خیل
 ستمواری مقرر بود باید و در

و در شهادت مبارک ایشان
 در اندام و موی بدن شریف ایشان
 بجا بیت اندک بود و شیر اندام
 و متعاقب القدم بودند و کس لاغر
 بودند از اثر ریاضات و میان دو کتف

امام لباس سفید خالص بروج مسنون می پوشیدند و بان آستین ایشان فرخ بود و گاه
 را خوروی بستند و بدستور علماء پیچ بر بالای پیچ می نهادند و پیش بین آستین می کشیدند
 و امام تعلیم می پوشیدند و سفر و حضر و گاه گاه در زمستان موزه سیاه می پوشیدند و در
 سربارک همیشه رو ابرو فوق سنت داشتند و میریان را بران تحریر می کردند و تمیز پیش
 محکم در همه اوقات می پوشیدند و بر سربارک تاتی داشتند سبز یا سفید یک رنگ خاص
 و گاه نمی پوشیدند و پشمینه در کثرت می کردند خصوصاً در تابستانها و چون لباس می پوشیدند
 که نه آبه در و ایشان میدادند و اکثر لباس خود را بخلقا و میریان بروج تهر می دادند و جا
 را بسیار در بر می گذاشتند و زودند و هر که انعام می کردند زیرا که ایشان کریم بودند و کریم را
 همیشه کار کرم است و سخن بنایت کرمی گفتند و بلند هرگز نمی خندیدند و نمند ایشان امام
 قسیم بود و سخن را بر فوق و زمی و آهسته و فکر و ملاحظه و آگاهی و بروج مسنون ادا می
 می کردند و فحاش و لعان و بیو ده گوئی و بد خوئی و جنگ جوئی و مالین و نحو گوئی
 و لغو گوئی اصلاً و قطعاً چه از روی عمد و چه از وجه سهو نبودند بلکه مردم را از این احوال
 و اوضاع بکلی منع می کردند و پائی مبارک را اگر چه در خلوت مابوده کم درازی کردند و
 امام در مجالس نشستن ایشان مثل مجلس تشهد نماز بود چه ایشان پیوسته حفظ آداب
 می نمودند و زپی ادبی بکلی استنباط می نمودند و چنان حرکت و سکنت داشتند که هیچکس را
 بی هیچ وقت نقره طبع طاری نمیشد و مال و کمال عارض نمی گردید و هر چیزیکه خداستالی
 از محتوای غیبیه و کماتبات حضوریه ایشان عطا فرموده بود همه را حرفی استحقاق چه
 از خویشان چه از غیر ایشان ادا می نمودند و بیگانگان می نمودند و وزیر می کردند و در مدت
 حیات زندگی خود از کسی بنی در ویزه و طمع نه کرده اند و یاران را ازین منی منع می کردند
 گفتند که میریت

هرگز از کس طمع نه ساخته اند

آنها نیکو حق شناخته اند

فایده
 اینست که
 در این کتاب
 از حضرت
 امام علی
 علیه السلام
 نقل شده
 است که
 ایشان
 در مجلس
 نشستن
 بسیار
 مراقب
 آداب
 بودند

و این بیت را بخوانند که بیت

کر طبع از دیر آن خالق منم واری بر وجه آن مخلوق چرا می آئی

و هرگز لطیف ندان نامحرم و سپران صاحب جمال و دردت مگر خود به قصد و احتیاج نظر نه
کرده اند و مردم را ازین فتنه قویّه بکلی منع می کردند و می گفتند که در حدیث صحیح آمده است
که النظر سهم مسمومه من سهام الا بلیس یعنی نظر کردن بر نامحرم تیری است از
تیرهای زهر آلوده شیطان بیت

بنامحرم نظر دل را کند کور دولت خانه قرب انگند دور

سکوتان کم گمرا نشوی کورول کور شود از نظر چشم سکی سلخه

و در این اوقات روزه دار و متقاضی بودند چه در سفر و چه در حضر و چه در گرامی عظیم و چه در
سرای عظیم و اگر به ناگاه بیاوریم می بینیم دل ایشان در روز طعام نمی طلبیدند اگر چه در آن
لحان مدود و نیکوخته و در بیاریهای سخت نماز جماعت را ترک میکردند و تمام جماعت را
اهتمام مینمودند و هیچ فکری در ترک نمیکردند مگر نماز محب و در حال مرض و در عین سفر چون
در شهری و قریه نبودند که در بیابان میبودند و ناچاره ترک میشد و با وجود آن مبلغ و حسرت می کردند
بر طاعت آن از جهت آنکه برگزیده بودند و اگر جمعه از ایشان به ناگاه فوت میشد و من
نماز پیشین را تنهایی میگذاشتند و جماعت آن را ترک و سبک میبختند با وجود آنکه در محصل نماز
جماعت داشتند و در نمازهای تراویح ختم قرآن مجید هرگز ترک نمی کردند و اکثر اوقات
خود سماع میشدند و با هم لقمه میدادند زیرا که ایشان حافظ کلام الله بودند و اکثر اوقات
ملنان و ساهامی و صنان مبارک سه ختم قرآن در نماز تراویح تمام می یافت و گاه هرب
یک سوره و یک ربع ختم می شد و در شب بیت و هجتم ماه مبارک رمضان ختم تمام می
یافتند و آنجا که سیادت کاتب تعلیمات تراویح قیست میخواندند و کسی را نیکنه داشتند که این
گوید و آواز بر دهد و زیرا که ایشان ذکر اعلانیه نمیگفتند و میران را از آن منع میکردند و در وقت

و این بیت را بخوانند که بیت
کر طبع از دیر آن خالق منم واری
بر وجه آن مخلوق چرا می آئی
و هرگز لطیف ندان نامحرم و سپران
صاحب جمال و دردت مگر خود به قصد
و احتیاج نظر نه کرده اند و مردم را
ازین فتنه قویّه بکلی منع می کردند
و می گفتند که در حدیث صحیح آمده است
که النظر سهم مسمومه من سهام الا
بلیس یعنی نظر کردن بر نامحرم تیری
است از تیرهای زهر آلوده شیطان
بیت بنامحرم نظر دل را کند کور
دولت خانه قرب انگند دور سکوتان
کم گمرا نشوی کورول کور شود از
نظر چشم سکی سلخه و در این اوقات
روزه دار و متقاضی بودند چه در سفر
و چه در حضر و چه در گرامی عظیم و
چه در سرای عظیم و اگر به ناگاه
بیاوریم می بینیم دل ایشان در روز
طعام نمی طلبیدند اگر چه در آن
لحان مدود و نیکوخته و در بیاریهای
سخت نماز جماعت را ترک میکردند و
تمام جماعت را اهتمام مینمودند و
هیچ فکری در ترک نمیکردند مگر نماز
محب و در حال مرض و در عین سفر
چون در شهری و قریه نبودند که در
بیابان میبودند و ناچاره ترک میشد
و با وجود آن مبلغ و حسرت می کردند
بر طاعت آن از جهت آنکه برگزیده
بودند و اگر جمعه از ایشان به ناگاه
فوت میشد و من نماز پیشین را
تنهایی میگذاشتند و جماعت آن را
ترک و سبک میبختند با وجود آنکه در
محصل نماز جماعت داشتند و در نمازهای
تراویح ختم قرآن مجید هرگز ترک
نمی کردند و اکثر اوقات خود سماع
میشدند و با هم لقمه میدادند زیرا که
ایشان حافظ کلام الله بودند و اکثر
اوقات ملنان و ساهامی و صنان مبارک
سه ختم قرآن در نماز تراویح تمام می
یافت و گاه هرب یک سوره و یک ربع
ختم می شد و در شب بیت و هجتم ماه
مبارک رمضان ختم تمام می یافتند و
آنجا که سیادت کاتب تعلیمات تراویح
قیست میخواندند و کسی را نیکنه
داشتند که این گوید و آواز بر دهد و
زیرا که ایشان ذکر اعلانیه نمیگفتند
و میران را از آن منع میکردند و در وقت

در کتب فقہی گفته اند و نماز لیلۃ الرغائب را که جمعه اول ماه رجب است و نماز بر امت را که در
شب پانزدهم ماه شعبان مبارک است تنهایی جماعت از سبک و ندوا و جماعت آنکه مکروه
تحریمی است در کتب فقہی نقلی مردم از آن منکر گردند و معین بودند که فرض جماعت
و نقل با جماعت از حیث ابل و تلبیس ابلیس است چه در کار است که کسی عبادت بکند که
خالی از خلل و عاری از عیال نباشد و هر روز سوای قرائت طری لسانی چند جزو از روئے
کلام التلاوت میگردند و از ثواب علیحدہ است میفرمودند و ختم احزاب و ختم کبیر و ختم صغیر
نیز بسیار میگردند و دیگر اورد و وظائف و ادعیه ماثورہ و درود است مبارک در سفر و حضر بسیاری
خوانند که احصائی آن مستحذر بود و نماز بلا نوافل را در شبان روزی تخمیناً از پانصد رکعت بیشتر
در اکثر اوقات میگردند و در دو رکعت نماز دو گانه کبیر هر روز هزار و صد مرتبه تمام سورۃ حضرت
یس را میخوانند و در روز جمعه یک هزار و پانصد بار میخوانند و نیز هر روز پانصد بار و سورۃ
الم نشرح هزار بار و حسن الحنین و قصیدہ برده و قصیدہ امالی و در اوائل کافیہ ہم و غیرہ
ادعیه ماثورہ کہ انشاء اللہ تعالیٰ تفصیل در آخر ہمہ را خواہم نوشتہ ہر روز میخوانند و سوا
این دیگر وظائف ہم داشتند کہ جدا آہنار میخوانند و این معنی را در محل مجمع طلا و نخل شنبہ
ام چنانچہ اسلامی زعایت و قوف و بی تصحیح حروف و بی تریل و آہستگی و بر جھنہ و
آگاہی برگزادہائی یافتہ است و کلمہ تحمید را بعد از ہر تسبیح نماز و ارکان آن و بار و در سجده
اول ہزار بار میخوانند و باسنہ زندان و صوفیان و باران طعام در یک جا میخورند و اول
طعام بسم اللہ و در اوسط آن یا واجب یا واجب و یا واحد یا واحد یا صمد و در آخر آن الحمد للہ
رب العالمین و در و با میگفتند و می فرمودند کہ کشۃ الایدی فی الطعام برکتہ قضیۃ
مقررہ است و لقمہ را خورد می گرفتند و دست و چنانی می خوانید و روزی لقمہ باز و روزی
خوردند و خلوت سیر آن را پرسیدم فرمودند کہ ترسیدم کہ اگر ناگہانی فرو گیرد و من بہ طعام
خوردن مشغول باشم و طعام اندک میخورند و در شبان روزی از یک بار زیادہ آب طعام

[illegible]

لہذا اگر موضع میکنم در موضع آن بجا افتد کمال میسر آید تہی مخصوصاً در جلد دومیم تم تصریح کرد و پنج جبرگ در مواضع مخصوصه انان فوطیہ و غیر آن ۱۲ محمد حسن ۱۲

منی خوردند و میوه و چیزهای لذیذ اصلا منی نغوروند و تکلف و طعام و شراب و لباس
 هرگز نمی کردند و اهلالی در زندگانی داشتند و خوب ایشان اندک بود و از برای تپ و
 بیداریا تنوید میدادند اما آیت و اسماء الصلا منی نوشند بلکه نام مائی مبارک شایخ را
 از برای تنوید تعیین میکردند و میفرمودند که از مجربات هست که نام مبارک شیخ محمد صادق
 بن حضرت محمد و الف ثانی را قدس سرها نوشته برگردان هر بیماری که بر بند انشاء الله
 تعالی صحت یابد مخصوصا از برای جن زده و زیان داشت از مجربات است و آنجناب
 سیادت کاتب دائم الاوقات با طهارت بودند و اصلای طهارت منسوب بودند و بی وضو
 هرگز خواب نمیکردند و بعد از نقص وضو تا حاضر شدن اسباب طهارت تیم نمیکردند و
 وضو را به کمال و تمام و اسباب اومی نمودند و فوت برگردان مبارک می بستند تا آبهای
 مستقل به بدن و یا بر لباس ایشان نرسد و درین باب ایشان و اولاد ایشان
 بسیار اهتمام و احتیاط تمام داشتند و در مدت عمر خود عیب کسی و غیبت کسی نکرده اند و گناه
 کبیره اصلا از ایشان به وقوع نیامده است بلکه صغیره عمد نیز صادر نشده و اکثر خلق عالم
 ایشان را فرشته روی زمین می گفتند روزی این محقر در سخامائی تشریف بعضی از یاران
 ایشان در مجمع بعضی از علماء کبار آنجا بروی طبعیت گفت که پیر بزرگوار خود را بگوئید که نزد
 فرشتگان آسمان که خویشان ایشان اند بروند و آنجا سکونت نمایند و عبادت کنند
 کسی که در صورت بشر باشد و در شیره از وی صفات بشریت به وقوع نیاید و می باشد
 مگر آنکه و حال آنکه این بزرگوار عالمی مقدار به کمال و تمام از صفات بشریت برآمده به
 صفت فکی و روحی داخل شده است و در روی زمین با چنان انوار و آثار سین دین فساد
 زمان میان مردمان پریشان چه میکنند بیت

ملک را با فلک و میندگی هست زمین را با همین اقوام به نیست
 هر یک از اهلان متبکی کردند و الا فرایند طبعیت اثر را به سمع بندگان اشرف اعلی رسانیدند

در وقت ملاقات آن ذات ستوده صفات باین بندہ شرمندگی خطاب مستطاب کردہ
 فرمودند کہ غلامی ماستنیدیم کہ تو مارا چنان گفتہ باما بجز گناہ و نامہ تباہ و عصیان فراوان
 و غفلت و پریشانی و سہو و نسیان و خطا و نقصان و دیگر چیزی نمیباشد و تو از کمال عقیدہ
 و حق باطن راست و کمان نیک کردی حضرت سبحانہ و تعالیٰ جلشانہ بمظنون ظنوا المؤمنین
 خیرا بر تو امید است کہ حسنہ نو پسید و ما را ازین قیود جسمانی و ہوا مای طبیعت و انسانی
 و زعمات بے غایات شیطانی بہ غایات ربانی امید است کہ نجات حاصل شود و دین
 بگفتند و از دیدہ گان مبارک ایشان اشک روان شد بعدہ این مصلح خوانندہ کہ مصرع
 چو بید پر سر ایمان خویش مے لرزم و ترک سحاب و ادب از ایشان ہرگز بولع نمی
 آمد و دمام عزیمت ہر گاہ اختیار کردہ بودند و دعائی نماز مائی را در اکثر اوقات خصوصاً
 در بادادہ و ساز و بسیار میکردند بحیثی کہ قریب بہ وقت اشراق عائد میکرد و زمی بعضی
 از یاران بر من ایشان رسانیدند کہ حضرت تم دامنم کہ فاتحہ را دور و دور از من خوانند و
 وجہ بعضی از یاران ملال میشود چہ میشود کہ دعا را کوتاہ خوانند ایشان فرمودند کہ خوب
 شدہ است بعد ازین انشاء اللہ تعالیٰ موافق طبع یاران خواہیم کرد و چون بادادہ شد
 باز دعائی بارہیشتر از پیشتر می خوانند و باز بعضی از ایشان جرات و گستاخی کردہ -
 بر من رسانیدند کہ از اول ہم دعا را از سر شد فرمودند کہ بہ فقیر چنان معلوم میشود فاتحہ
 را کوتاہ مے خواندہ باشم و چون گفت و شنیدہ یاران ایشان دین شان بہار شد آن
 مالیشان ایشان تندرست شد و فرمودند کہ ہر کس کاری داشتہ باشد بغایت فقیر گاہ بخرد
 و خود فاتحہ خواندہ بکار خود برود این منع کردن شما را ازین لذت مناجات الہی
 عز اسمہ بدان میماند کہ مخفی باطل خود صحبت میکرد و دوران انوار کہ انزال واقع میشد
 کہ خلاصہ لذت است بوالفصلی گفت کہ ہرے این کمن میاید کہ مرے می راوی بجز
 رضائی پریدہ شدہ باشد و شما کہ بہ پی مرادات خود میرودید و خود میری بکار میبردید مرے ہوائے

بلکہ خلاف شرع شریف در بعضی وقت ہا از ایشان بر وقوع می آید و توجہ و استقامت
نما کردہ بہمان بے باکی و ناپاکی نزد فقیرے آئینہ و در حقیقت در ایشان
مے نشینند۔ و توجہ یکہ نزد گمان میکنند کہ فقیر از آن معنی واقف باشم و مرا از غیب
بران عمیب الہام نہ کردہ باشم حاشا و کلا ثم حاشا و کلا بلکہ پست احوال شامت کمال
ایشان میکنم و اظہار ان اطوار خبیثہ آن اقوام پریشان نمینمایم و بہ پرہ ستاری مسطور
و بقطیفہ غفاری معذور من اللہ العفویر یا فطائفہ نعماء الہی را کفور مسارت مینمایم
کہ توفیق و امانت نسبت آن فرقہ بی نکاست و با کثرت عنایت نامد بیت

مصاحبت نیست کہ از پرہ برون افتد و در مجلس ندان خبری نیست کہ نیست

داین بیت حضرت خواجہ حافظ شیرازی را قدس سرہ درین باب میخوانند و میفرمودند کہ آ

یاران از خدا تعالی ترسیدیش از آن روز کہ وی شمار اترساند و نسبت او تعالی و عبادہ

سجائہ و تقدس خصوصاً میشد خود با وہ زندگانی کنسید کہ یح بے ادب بخدا رسیدہ است

و نخواہد رسید کہ بنائی طریقت بر ادب است کہ الطریقۃ کلہا ادب قضیہ مقررہ بزرگان

است زہم الم و معنی ادب آن نیست کہ نزد فقیر آمدہ سر خود را خم کردہ نشیند کہ آن نیز بے

ادبے دیگر است بلکہ معنی ادب درین باب نیست کہ از حکم شریعت غرادر طریقت بیضاویدہ و

دانستہ بمعنی شرعی نہ براسید و بخلاف شرع بے ماکانہ قدم نہ نہید و از جلال و عظمت خدا تعالی

ترسیدہ کہ ویرگی است و ان بطور ربک لشدید را و قرآن خبر دادہ است و از روح پر

فتوح معذور سالت پناہی است اید علیہ وسلم شرم کنسید کہ در ہمہ احوال شما بالعد وصال

و در جمیع اوقات شما در ہمہ مکان و زمان حاضر و ناظر است و ہر گاہ کہ است گاہی را ترک

شود آنحضرت تمکین خواہند شد زیادہ ازین چہ بے ادبی باشد کہ از برای مرا نفس نسیم

کے رسول کریم را از ہذاک گرہند و در حضور روح انبسیا و اولیا و حضور لایکہ ارض سما

علیہم السلام گناہ کند و شرم کند و این کمال بے ادبی خواہد بود و المحیاء من الایمان و

فائدہ
بجای ادب بجزایر

فائدہ
بجای ادب بجزایر

و چون کے شعب ایمان را بر ہم زند و حیاتی را که دلیل یقینان و سرکشی است پیش گیر و خود معلوم است که بادشاه و تعالی با غنی و طاعی را در روز رخ برود عذاب کند پس چه توقع ثواب و فیوضات باشد آنکس مگر آنکه حق ترین آیتان است قال فی احیاء العلوم الحق من اتبع الهواه و تمنی علی الله المغفرة سه

گر حفظ مراتب زکونی زند سیقت

و آن جناب قدس سره هرگز در سخن گفتن من و مافی گفتند فقیر گفت و فقیر شغیند و غیر مودند و اظهار ولایت و غرق عاده و کراست و کثوف و دعوی مال و کمال از ایشان در مجالس به وقوع نمائے آمد و به ترک دعاوی و کتمان مصلحت زیاد و از حد یکو کشیدند و از اعیان و انظار خاص و عام اهل روزگار میپوشیدند و گاه کاو و بیل ریز و یا با بکدامی که خواستند ازین باب چیزی میگفتند و تاکید میکردند که تا ما زنده ایم از این پوشیده داریم و فرمودند و مرتبه سلیمان که تکلیف طعام میکرد در خانه وی میفرستند و طعام ویرا میخوردند و هیچ کس و هیچ چیز را عیب و امانت و تحقیر و تصغیر نمی نمودند و صاحب طعام را طلبیده پس خورده و خود را از جهت تبرک با و داده و از کار وی به خلاص می خورسند شد و منت و ار به و گاه حضرت باری و حق وی و فرزندان وی و عای با برکت و جمت میکردند و بر جیکس و هیچ چیز افتخار و مباهات نمی نمودند و که را در حضور می می و شامی گفتند و دل به هیچ مخلوقی را از انسان و حیوان نمی آزرند و هر کسی که بطور خود از ایشان به سجده چیزی با و داده آن کینه را از سینه اود دفع میکردند و آن گزارد از آن خدا بیزار و دین نمیدادند و در اینها که از خود راضی می یافتند و زیارت اهل مستور پابرهنه میفرستند و دعا می کرد و بخند و تلمذ دین باب وارد شده است بسیار میخوانند و اول چیزی از قرآن روبرو قرآن در گزشت و پشت به قبله است و میخوانند و در مراقبه میشوند و ثانیاً از جابر خواسته مدیه قبله شده از جانب پشت آن عزیز و علمه کردند و حالیکه قائم بودند و غامی فی انوار

در اینست
مستور

مردگان در آن زمان میگردند و در مالیکت هم بودند و به تقسیم تمام تقسیم و تکمیل کسب ناکرده
از مقبره بیرون می آمدند و در ایام متفکر و محزون و مستغرق بودند و حساب بود و ترکی نماند
و استند و حمام و بازار نیز رفتند و از صحبت خلایق رنیده بودند و در حدیث و عزت میگزیدند و
و اتم به مجاهده و ریاضت و عبادت بودند و به طرف کس و رنج و فقره و اشال آنها بے
ضرورت استمال میکردند و تمام در سفر و ابرق از همراه داشتند و بان وضوء میکردند و با دشمنان
و کد و فقر و امر و سلاطین و رعایا و خواج و بنده و صالح و طالح به لطف و رحمت و عنایت
ایشان برابر بودند و یکسان از دیگری ممتاز نمی نمودند مگر سادات و اهل علم و شایخ را که از دیگران
مستثنی میکردند و عزت و تعظیم و احترام و محرم نسبت بان طائفه علی و واجب تعظیم می نمودند
و راه رفتن التفات بجهات کثرت می نمودند و در کار با سلب اختیار کرده بودند و اگر هر که بر
میگفت بر او می میرستند و دل و پراخوش میکردند و نفس مردم را از نفس نفیس خود عزیزتر
میداشتند و خورد و فعل و خوش خلق و خوش صورت و شیرین زبان و نرم گوی و زیاده خوی
و عطر بوی بودند و بمشورت و دوستان و نا و بمصیحت محبان دل و بیاد و بی استخار و مای
مستعد و بی الهیات متجدد و هیچکاری را اختیار نمیکردند و در مساجد و خواتین و بیوت و
مقابر اهل آمد و در اول پای راست می نهادند و در خروج اول پای چپ بیرون
می نهادند و در متو صناد بلد و خانه و هر وطنی که می آمدند و از آنجا که می آمدند
قدم می نهادند و در داخل اول پای چپ و در خروج اول پای راست
بیرون می نهادند و سر برهنه کرده طعام نمی خوردند و شراب نمی آشامیدند و بی طهارت و بی تنظیم
طعام نمی خوردند و بی طهارت بودن را بدی و بدی و اگر روزی مثلاً چند بار طهارت ایشان
رو به نقصان می آورد و در حال طهارت میکردند و در کت نماز شکر و صغری گنجد و نماز
و اهل را و دعای مانده راه گز و سفر و حضر و حال صحت و مرض و در حین قیض و سبط
ترک میکردند و تمام بخواند و تسبیح در دست اصلا نمی گرفتند و تمام عقد امان و یمن و کفایت

در آن زمان
مردگان در آن زمان
از مقبره بیرون می آمدند
و در ایام متفکر و محزون
و مستغرق بودند
و حساب بود و ترکی نماند
و استند و حمام و بازار
نیز رفتند و از صحبت خلایق
رنیده بودند و در حدیث و عزت
میگزیدند و اتم به مجاهده
و ریاضت و عبادت بودند
و به طرف کس و رنج و فقره
و اشال آنها بے ضرورت
استمال میکردند و تمام
در سفر و ابرق از همراه
داشتند و بان وضوء
میکردند و با دشمنان
و کد و فقر و امر و سلاطین
و رعایا و خواج و بنده
و صالح و طالح به لطف
و رحمت و عنایت ایشان
برابر بودند و یکسان
از دیگری ممتاز نمی
نمودند مگر سادات و اهل
علم و شایخ را که از دیگران
مستثنی میکردند و عزت
و تعظیم و احترام و محرم
نسبت بان طائفه علی و واجب
تعظیم می نمودند و راه
رفتن التفات بجهات کثرت
می نمودند و در کار با سلب
اختیار کرده بودند و اگر
هر که بر میگفت بر او می
میرستند و دل و پراخوش
میکردند و نفس مردم را از
نفس نفیس خود عزیزتر
میداشتند و خورد و فعل
و خوش خلق و خوش صورت
و شیرین زبان و نرم گوی
و زیاده خوی و عطر بوی
بودند و بمشورت و دوستان
و نا و بمصیحت محبان دل
و بیاد و بی استخار و مای
مستعد و بی الهیات متجدد
و هیچکاری را اختیار
نمیکردند و در مساجد و
خواتین و بیوت و مقابر
اهل آمد و در اول پای
راست می نهادند و در
خروج اول پای چپ بیرون
می نهادند و در متو صناد
بلد و خانه و هر وطنی که
می آمدند و از آنجا که
می آمدند قدم می نهادند
و در داخل اول پای چپ
و در خروج اول پای راست
بیرون می نهادند و سر
برهنه کرده طعام نمی
خوردند و شراب نمی
آشامیدند و بی طهارت و
بی تنظیم طعام نمی
خوردند و بی طهارت بودن
را بدی و بدی و اگر روزی
مثلاً چند بار طهارت
ایشان رو به نقصان می
آورد و در حال طهارت
میکردند و در کت نماز
شکر و صغری گنجد و نماز
و اهل را و دعای مانده
راه گز و سفر و حضر و
حال صحت و مرض و در
حین قیض و سبط ترک
میکردند و تمام بخواند
و تسبیح در دست اصلا
نمی گرفتند و تمام عقد
امان و یمن و کفایت

در آن زمان
مردگان در آن زمان
از مقبره بیرون می آمدند
و در ایام متفکر و محزون
و مستغرق بودند
و حساب بود و ترکی نماند
و استند و حمام و بازار
نیز رفتند و از صحبت خلایق
رنیده بودند و در حدیث و عزت
میگزیدند و اتم به مجاهده
و ریاضت و عبادت بودند
و به طرف کس و رنج و فقره
و اشال آنها بے ضرورت
استمال میکردند و تمام
در سفر و ابرق از همراه
داشتند و بان وضوء
میکردند و با دشمنان
و کد و فقر و امر و سلاطین
و رعایا و خواج و بنده
و صالح و طالح به لطف
و رحمت و عنایت ایشان
برابر بودند و یکسان
از دیگری ممتاز نمی
نمودند مگر سادات و اهل
علم و شایخ را که از دیگران
مستثنی میکردند و عزت
و تعظیم و احترام و محرم
نسبت بان طائفه علی و واجب
تعظیم می نمودند و راه
رفتن التفات بجهات کثرت
می نمودند و در کار با سلب
اختیار کرده بودند و اگر
هر که بر میگفت بر او می
میرستند و دل و پراخوش
میکردند و نفس مردم را از
نفس نفیس خود عزیزتر
میداشتند و خورد و فعل
و خوش خلق و خوش صورت
و شیرین زبان و نرم گوی
و زیاده خوی و عطر بوی
بودند و بمشورت و دوستان
و نا و بمصیحت محبان دل
و بیاد و بی استخار و مای
مستعد و بی الهیات متجدد
و هیچکاری را اختیار
نمیکردند و در مساجد و
خواتین و بیوت و مقابر
اهل آمد و در اول پای
راست می نهادند و در
خروج اول پای چپ بیرون
می نهادند و در متو صناد
بلد و خانه و هر وطنی که
می آمدند و از آنجا که
می آمدند قدم می نهادند
و در داخل اول پای چپ
و در خروج اول پای راست
بیرون می نهادند و سر
برهنه کرده طعام نمی
خوردند و شراب نمی
آشامیدند و بی طهارت و
بی تنظیم طعام نمی
خوردند و بی طهارت بودن
را بدی و بدی و اگر روزی
مثلاً چند بار طهارت
ایشان رو به نقصان می
آورد و در حال طهارت
میکردند و در کت نماز
شکر و صغری گنجد و نماز
و اهل را و دعای مانده
راه گز و سفر و حضر و
حال صحت و مرض و در
حین قیض و سبط ترک
میکردند و تمام بخواند
و تسبیح در دست اصلا
نمی گرفتند و تمام عقد
امان و یمن و کفایت

است که هر که تمام مهمات دنیاوی خود را در گذشته یک مهم آخرت را اختیار کند حضرت پروردگار
جلشانه تمامی مهمات دنیاوی او را نیز کفایت کند میگفتند و این بیت را درین باب
میخوانند که بیت

خداوند
اختیار یک عمر آخرت
میشود حصول مجات دنیا

تو بندگان چو گدایان بشر طمزد مکن که خواجه خود روش بند پروری داند
و به عمارت و زینت دنیا اصلاً و قطعاً التفات و دل نمداشتند و بدی دیدند و اگر دیگری میکرد
منع نمی کردند و می فرمودند که لولا الحماقه مخترعه الدنیا یعنی هر آنکه اگر احمقان
نمی بودند که عمارت نمیکردند هر آنکه خراب میشد آبادانی دنیا چه دومان تجارت آن مشغول
است عاقل و دانا از مالا بدست نیاورد هرگز کار نمیکند و هم میفرمودند که بعضی از دوشیان
گمان میکنند که عمارت بدست خواهد بود و مهمات بریهات نه چنان است که ایشان گمان میکنند
بلکه تعمیر عمارت دنیا ظاهر سبب تخریب عمارت باطن است بیت

هر که در بند عمارت می شود هر چه دارد حسب عمارت می شود
و مشایخ و پیران و استاذان و علما و سادات را عزت و حرمت و تعظیم و تکریم بسیار میکنند
و به مریدان و یاران درین باب تاکید بسیار مینمودند و ابانت را هرگز خیانت نه کرده اند
و دروغ اصلاً گفته و هرگز دروغ قطعاً بر زبان ایشان جاری نشده بلکه در هر کار صدق
داشتند چه چه و چه بزل ایشان راست گفتار و راست رفتار و راست کرد و در پوزند که
هرگز ریا و عجب و حسد و کبر و کمینه و حق و نخل و روقی از ادوات و انگیر ایشان نشده است
و صلح همه و خوشان مثل ایشان بجای پس آمد و اکثر خیرات و صدقات و نذورات
و تحفه و هدایا که از هر جامی آمد به خوشان و اقربایان خود از دور و نزدیک پنهان از نظر
مردمان میدادند و مستی نمیدادند و او را ایذا و جفا از روی جلا و خفا میدادند و هر چند جفا از
خوشان خود بیشتر میدیدند و فاد و مرقت و کرم و اکرام و عطا و انعام نسبت با و بیشتر
از بیشتر می نمودند و فتوحات را بیکو قسم و بر یا و کسم صرف میکردند و از اسراف و ملاء

خداوند
نزدت عمارت

دنیا ویرا سید پر روز و رجا تخت روان ایشان بر داشته از بازار گیتان بخارا گینه نیند روان آنا بار شاه
 و امر آوارگان دولت او بر کمال ایشان پایدار و سلام کرد و بخارا جویای ایشان نیز بود که با لباس به در ایشان
 سلام کرد آن عالی حضرت جواب سلام و بی چشم و نظر رحمت ادا کرده تا از آنجا غایب
 شدن بروی چنان بطاعت میگردستند و تبسم نمودند و گویا گفتند که اینجا پادشاه که بود و
 پادشاه کد ام بود و بیاران میفرمودند که هوش در دم و نظریه قدم و سفر در وطن و خلوت
 در سخن را بخود لازم گیرید و نیز گفته یاد کرد و باز گشت و یادداشت را که از کلمات معطله
 این اکابر است به یاران تا کید التزام آن می نمودند و دائم بایاد و بادشید و مشغولی کنید
 می گفتند و اگر کسی میگفت که فلان کس شمارا بدی گوید و امانت میرساند می گفتند که است
 گفته است و این همه بدی و دشنام من موجود است بلکه صد چندان گمان بدی بدی و من
 است میفرمودند و درین باب این رباعی را میخواندند که رباعی

از هیچ کس خوشتر با حرم
 از هیچ کس بدتر با حرم
 هر چند به حال خوشتر می نگرم
 یک جبهه نیز زنده قوم با پیشترم
 دین رباعی را درین معنی نیز می خواندند و در تحت می نمودند که رباعی

می خندد روزگار و می گریه عسر
 بر طاعت و بر مسرت و بر اندر و بر آسودن
 و این را نیز می خواندند که رباعی
 که طاعت خود هر چه بود می نمانی
 آن سنگ صد سال آرسنه در زندانی
 و آن مان بهم پیش می بر خوانی
 از تنگ بر آن مان نه دزد و نه دانی
 روزی کاتب این حروف معنی آید و این رباعی را از خود گفته از نظر ایشان گفته اند
 که رباعی
 ما نیم که از زبان مسالم به تر
 ما چون حسن و بی آب مردم گوهر

هر کس دارد بهر عالم نیزی و ما غیر کند و اگر نداریم بهر و این فرو بیت را از خود گفته نیز از نظر
سپارک ایشان گذرینند که بیت

سخت و کارم که الطوار اخص خاص من در غور کردار مردار اعظم عام نیست
ایشان استخوان کراه پسند کرد و این صراع خوانند که
ای وقت از خوشش که وقت ما خوش کردی

بعد از آن در حق فقیر و غایب خیر کرده فرمودند که بحمد الله والمنه و بعنايته الله سبحانه
و بصدقة حبیبه صلی الله تعالی علیه و سلمه که شمار الوعی از فناء نفس و نحوی از
نیستی و کمال این طائفه علیه حاصل شده است و خرابی روداده امید از خداست که از بنیم خراب
تر گردیم آنحضرت قدس الله تعالی سره الا قدس مدام نفس نفیس خم را از هر کس کمتر میدانستند
و عجز و بیچارگی را دوست میداشتند و کسیکه درین کار گذارد داشت ویر بسیار دوست میداشتند
و طاعت و عبادات خود را با وجود کثرت و بیانی آن اصلا در نظر نمی آوردند و ما فضلها نیم
سکینه و آیه قل بفضل الله و برحمته و بذا لك طیف حوا بهیة منظر ایشان
بود و دعای اللهم اعف عنك اوسع من ذنوبي و رحمتك ارحم من
عصای مادم چشم داشت آنجناب بود و این بیت را بخوانند که بیت

ندارم هیچ گونه آتش راه بجز لا تقصوا من حرمة الله
مع ذلک لطافات و عبادات و عزائم اسوا از همه مرص تر و زیاده کنند هر بود که فتویا
امده هرگز راه نیافت روزی این محقر عنقر الله ذل و نبه و ستی الله عیوبه و خلوت
خاص ایشان نزد آن عالم ایشان آمد و دید که تنها نشسته اند و بخود زمرنه دارند و دست بر د
داده این بیت کمر علی را می خوانند که بیت

خمسایم به پیر این میسازم به عریانی جنونی کرده ام پدایه شهری نه بیابانی
عاین بیت را نیز می خوانند که مژده

جنون عشق را پیدائے کر دم چہ میگردم   چو مجنون سرورین صحرایکردم چہ میگردم
 و نیز گفته اند کہ بہیت

تقدیر یک ناکہ نشاندہ دو محصل   سلامتی حدوث تو و سلامتی قدم را
 و نیز گفته اند کہ

من ازان شہر کلام نہ ازان وہ کہ تویی   باہمہ خلق جہان دار و مدارے دارم
 و نیز فرمایند کہ بہیت

سپر دم بتو نایہ خویش را   تو دانی حساب کم و بیش را
 بیاوردم از خانہ چیزی سخت   تو دای ہمہ چیزین چیز تست

بعد ازان دست بہ دعا برد آورده دعائی نیز از سر صدق و اخلاص یاد کردند و بعد از فراغ
 دعا التفات کردہ فرمودند کہ شمارا نیز دعا کردیم و اثر قبول آن بر اظہار شفا میداری
 از عنایت باری عز اسمہ آنست کہ آن دعائی بابرکت و رحمت و مہمت من در کلاب
 اعتبار را دوست بر می کند ہا ذن اللہ سبحانہ انشا اللہ تعالی و تقاس و دوران
 روز جزا و جزیل از رب حلیل محض فضل و کرم بی نقصان و عین بن کثر از اقل قلیل
 اہل دلیل در رسد بہیت

میتوانی کہ دہی اشک مرآ حسن قبول   ایچہ در ساختہ قطرہ باران را
 و استنباب بیادوت بیمار انزل سلام من الخواص و العوام بسیار میرفتند و بیمار را دل
 آسائی میدادند و سخنان خوش کہ دل وی شاد میکردیدنی گفتند و بہت رحمت بہ دست
 و سروری می نمودند و ویرادعا میکردند و بروی از کلمات قرآنی از برای شفا میخواندند و اہل علم
 بیادوت بیمار ترغیب میکردند و درین باب ایشان را کہ پیغمبر اند و بشارت حدیث شریف آئین
 عابدون الم یصن را بیمار ان اعلام سے کردند اگر آن بیمار وفات می یافت یا فیرومی چنان
 استنباب را خبر می کردند بجنابہ وی حاضر میشدند و بروی ہمانہ کہ کردند دعائی مغفرت میخواندند

و در شان و کسان او را دلیری میدادند و دعای صبر و سلامت از برای اهل مصیبت بخوانند
 چون بوی خوش بنام ایشان میرسد صلوات بخوانند و از احوال پیوه گان و میان
 و اسیران و مسافران اهل اسلام نیک خبردار بودند و تهنید و تهنیت و تهنیت و تهنیت و تهنیت
 بقدر روح و احوال و شمار چیزی میدادند و در کارها تعجیل نمیکردند و در کارهای ضروری و کارهای
 و در پنج ماه و صاحب و آلام و اسقام کمال صبر نمودند بلکه در اکثر جاهای شکر گذارے
 و میفرمودند که این همه افعال و رضای اوست و تقدیر و رضای اوست از همه اوست
 است و وی تعالی محبوب است از محبوب هر چه صادر شود وی نیز محبوب است و در ماه های
 و از ده گانه هر آنچه از پیران خود و طالبان او را و متقین و تسلیم گرفته بودند همه را به تمام کمال
 بجای آوردند و ترک اصلاحی نمودند و اگر بر سبیل قنوت و ترک ترک میشد بسیار اندوه ناک و
 غصه مند میگرددند و قضای آنرا ادا میفرمودند و استغفار میکردند و در ماه های رجب و رجب
 روز صیبار استغفر الله ذالجلال و الاکرام من جميع الذنوب و الاثام بخوانند و
 و یاران بخوانند این تا کی میگردد و در ماه های شعبان العظیم هر روز صد بار در و شریف
 اللهم صل على سيدنا محمد و آله و سلم و میخوانند و یاران را نیز بخوانند
 آن امر میفرمودند و در ماه مبارک رمضان هر روز صد مرتبه سوره اخلاص بالتسبیحین می
 فرمودند و در ماه مبارک رمضان هر روز صد مرتبه سوره اخلاص بالتسبیحین می
 زمینه استغفار هرگاه حضرت غفار است و ماه شعبان او حضرت پیغمبر است صلی الله علیه
 و سلم و درین ماه انس و البیق کثرت صلوات است بکفرت خواجگان علی و علی آله و صحابه الف
 الف صلوات و تسلیات و البرکات و ماه مبارک رمضان ماه امتان حضرت پیغمبر
 زمان است صلی الله تعالی علیه و آله و سلم پس درین ماه سوره اخلاص مناسب است که
 بخواند و از اخلاص از شرک و نفاق گردد و حیران و فاق بار حضرت خلاق علی الاطلاق
 جلالت و انفس و الافاق قایم گردد و به کمال عبودیت و مقام عبودیت که فوق مقام عبودیت

است و بالآزادان مقام نسبت میرسد نسبت

بند چون صدق بیاد و بدرگاه احد عاقبت ازده اخلاص ز صدیقان شد

چون خفا جوئی متناقض شد و کذاب و میسم در ره دین بقیان سائق ز ندیقان شد

بالمجد حضرت ایشان علیه الرحمة و اگر عنوان سحر نور و انوار و منظر سرمد و سرار و منبع سعادت

و معدن استقامت و استقامت و سرچشمه و فاد حیا و عین العلم و وحدت و صفای بودند و آنچه از

اخلاق حمیده و اوصاف مجیده و اطوار سالکین و انوار و انوار عارضین و دوا صلیین بود همه ما به تمام

و کمال بالغند و الاصال برای رضائی حضرت خود لجلال تشریف و صمیمه و خیال و نه برای برای دنیای

و زرو مال بجای آوردند و هر آنچه از افحال رویه و اطوار و

اخلاق در ذریه بود هر یک را از جهت ترس و خشیت حضرت صمدیه جل و ملا ترک میکردند و به کلی

از آن اجتناب می نمودند فکان رضی الله عنه عین النور و نور العین و انسان

الکامل و الف و ا ب ج ه و ح ط ی ک خ د ز ح ج م ا ب ج و جامع المقامات و لا مع الالهات

و منبع الکیامات و معدن السیادت و السعادت و بهر آن السلف

و سلطان المخلف و صاحب الولا یة الاصلیة و محزون الاسرار الالهیة

و قدوة العلماء الصالحین و زیادة الکبراء الواصلین المشرف بمقام

الرضاء و العبدیة و المبتدیان عن الاوصاف و انخیالات و الصندیة و المعراء

عن الذنوب و الغیبة و الفیمة و لقیة الصالحین و نقیة المتفحین و طریف

الطرفاء الزمان و شریف الشرفاء المکان فی تلك الزمان رحمت الله

تعالی علیه رحمة واسعة و نسبت

بر بر و کمال است که ما می بینیم

همچون اسباب جمال است رخ خوب ترا

باب ششم

در بیان سلیک و طریقه علیه رحمت ایشان علیه الرحمة والرضوان
 باید دانست که آنجناب قدس سره در یکی از رسائل خود نوشته اند که بعد از حمد و صلوات
 این چند سطر آنکه چون بعضی از ایمان التماس ازین فقیر حقیر خادم در گاه احد فضل احمد
 کردند که سبتهای طریقه نقشبندی را بر تیب از ابتدا تا انتها می نوشت هر چند که جناب حضرت
 محمد والفت ثانی دولت در عهد ایشان عرود الومقی حضرت خواجہ محمد معصوم قدس الله تعالی
 سرمد و گیر ابناء و خلفاء ایشان اعمالا و تفصیلا و کتوبات و رسائل خود مابیان طریقت نوشته
 اند که حاجت به بیان کردن و نوشتن دیگران نیست ولیکن اجابت لالتماس الملک فی حد
 سطور بی زیادت و نقصان و مستور در بیان طریقه مبارک نقشبندی نوشته میشود تا فایده
 آن عام تر و نفع از برای سالکان طریق برود چرا که چون طالب پیش شیخ باید که شیخ
 اول و در رکعت نماز استخاره بگذارد و در رکعت اول بعد از الحمد قل یا ایها الکافرون و در
 رکعت دوم بعد از الحمد سورة احسان یکبار بخواند و بعد دعا می استخاره را که اللهم انی
 استخیرک بعلمک واستقارک بقدرتک است یک بار تا آخر بخواند و سید
 استغفار را که اللهم انت ربی لا اله الا انت است نیز تا آخر یکبار بعد از منوات
 و قل یا ایها الکافرون بخواند و بعد از آن متوجه قلب خود شود و هر گاه که اقبال قلب معلوم کرد و در یکی
 از اینها بفرموده قلب نشین کمال نیز بقیه مقام تقابست دست او بطریق متعالیه و استغفر الله تعالی ربی
 من کل ذنب و اتوب الیه است بار بخواند بعد از آن برید گوید که کجای خداوند من تو به
 میکنم از هر کتابی که کردم دانسته و ندانسته ظاهر و پنهان از صغیر و کبیر و از همه تو به کردم من مرید

میشوم در طریقہ خواجہ بزرگ حضرت بہاء الدین نقشبند و مجدد الف ثانی حضرت شیخ احمد سرہندی
 و عروۃ الوثقی حضرت ایشان محمد معصوم و مجد الدین حضرت شیخ احمد سرہندی و عروۃ الوثقی حضرت
 ایشان محمد معصوم و مجد الدین حضرت محمد نقشبند و مروج الشریعت حضرت شیخ عبید اللہ و حضرت
 خواجہ محمد پارہ و حضرت شاہ محمد رسا و حضرت شیخ عبداللہ از دست فضل احمد و ظل شدیم بعد از آن
 بہ طریق تعلیم ذکر مشغول شدیم بر ایشان و ہم کہ در زیر پستان چپ از دو انگشت پایمان تر مقام
 قلب است باید کہ مرید زبان را بہ کام چسبانید بہ طریقہ کہ لفظ اللہ را بہ زبان دل بگوید یعنی این
 خیال کند کہ دل من اللہ ہے گوید بعد از آن شیخ قلب خود را بہ طرف قلب سالک متوجہ کند و قلب
 او را کشش کند بہ خیال نہ بہ حرکت اعضا جوارج بمقدار اربع سپارہ قرآن خواندن و یا بعد
 نیم سپارہ خواندن بنشیند و متوجہ شود بقبضے از مریدان ہستند کہ در اول توجہ متاور میشوند و بعضی ہر
 و یکان بعضی از ایشان کہ بدیری متاثر میشوند ان علامت نقصان استعداد ایشان نیست چگونہ
 باشند تمام الاستعداد نیز کہ باین حال مبتلا شوند ہر حال شیخ تو جہات از ایشان در رخ ندارد و نشانہ
 ہرہ مند خواہند گردید و شیخ نیاید کہ طالب را فرماید کہ شب و روز برہین سبق خود متعبد و مشغول
 باشد و چنان بر ذکر مداومت نماید کہ تا ذکر و حضور ملکہ دل او شود چنانکہ سمع صفت سماع
 و بصر صفت باصرہ و اگر تکلیف ذکر را از خود دور کند و دور نہ شود و سالک تمام الاستعداد و ہر دست
 تہ چلہ امید است کہ ہذا قلب شرف گردد و بعضی از مردمان باشند کہ بہ اندک مدت بفتنا قلب
 مشرف میشوند و این بیت در بارہ ایشان انگاہ صدق می آید کہ بیت

اگر این لحظہ ممکن کار شب نیست ز بخت مقبلان آنہم عجب نیست

و ولایت این لطیفہ زیر قدم مبارک ابوالکشمہ حضرت آدم صغی الصماست علی بنیاد علیہ الصلوٰۃ و السلام
 و رنگ در این لطیفہ بعد از تصفیہ تام بہ رنگ زرد کشف سالک را بایں می شود و این سالک را
 این زمان آدمی الشوب خواہند گفت و بعد از گذشتن بہ تہ چلہ سالک را لطیفہ روح قیام
 کند و مکان این نیز پستان راست است مقابل قلب با چہ کہ چہین ہر ذکر لطیفہ روح را

شیخ احمد سرہندی
 عروۃ الوثقی
 محمد معصوم
 محمد نقشبند
 مروج الشریعت
 عبید اللہ
 محمد پارہ
 شاہ محمد رسا
 شیخ عبداللہ
 فضل احمد
 ظل شدیم
 سالک
 قلب
 خیال
 کشش
 نیم
 و یکان
 باشند
 ہرہ
 باشد
 بصر
 تہ
 مشرف
 اگر این
 ولایت
 رنگ
 این زمان
 کند

ن
 قنادی

نمایه و رنگ نذر این لطیفه بعد از تصفیه تمام نور سرخ کثوف سالک ارباب علم خواهد شد و ولایت
این لطیفه زیر قدم مبارک حضرت ابراهیم خلیل آمده است بنیاد علیه الصلوة والسلام و این
سالک را این وقت ابراهیمی الشرب خواهند گفت و بعد از گذشتن یک چله سالک را
لطیفه ستر تعلیم کند و مکان او در میان وسط سینه و قلب است باید که سالک برای این لطیفه
یز بطریق سابق مداومت نماید و ولایت این لطیفه زیر قدم مبارک حضرت موسی است
علیه بنیاد علیه الصلوة والسلام و رنگ نذر این لطیفه بعد از تصفیه تمام رنگ سفید کثوف
سالک ارباب علم خواهد شد و این سالک را درین وقت موسوی الشرب خواهند گفت
و بعد از گذشتن یک چله سالک را لطیفه خفی تعلیم کند و مکان این لطیفه در میان وسط سینه و لطیفه
روح است و ولایت این لطیفه زیر قدم مبارک حضرت عیسی است علی بنیاد علیه الصلوة والسلام
و رنگ نذر این لطیفه بعد از تصفیه تمام رنگ سیاه شهور و کثوف سالک ارباب علم خواهد شد و این
سالک را درین زمان عیسی الشرب خواهند گفت و بعد از گذشتن یک چله سالک را لطیفه خفی
تعلیم کند و مکان این لطیفه در وسط سینه است و ولایت این لطیفه زیر قدم مبارک حضرت سید
المرسلین است صلوات الله تعالی علیه و علیه و آله و صحابه و سلم و رنگ نذر این لطیفه بعد از تصفیه
تمام رنگ بنبر کثوف معلوم سالک ارباب علم خواهد شد و این سالک را درین وقت محمدی
الشرب خواهند گفت هرگاه که لطائف پنج گانه کما حقہ تصفیه یافته سالک درین وقت داخل
در دایره ولایت صغری خواهد شد و سیراکی اشدا نیز مان با تمام خواهد رسید و به مرتبه علم الیقین
خواهد پیوست و کلی افعال ظهور خواهد کرد و شروع قنار النفس از عین مقام است باید که ذکر را
جلی گوید و آذول گوید تا نتیجه بخشش این طریق که اسم مبارک الله را معنی بی چونی
در چگونگی بعد از توجهات با کلیه قلب در دل گذراند و معنی حاضر و ناظر تصدیق کند و هیچ
صفت محو ندارد و این اسم مبارک را بعد از توجه مذکور همواره در دل حاضر دارد و باید که سالک
حیث خود را کشاده و در و سرگردان و بی نیز غم نباشد که آن سبب اطلاع خلق است بر

۵
و بیخ نفوذین است
از سبک تعبیر این کلمه
نیز در خدمت غیب
است علی بن ابی طالب
و السلام این کلمه را
برای انوار کبریا

ف. ولایت مخبری

من علم أئمتين
من سیر الى الله
من جعل اهل
من خرج قاضي الحسن

نمبر ۱۱

بر ذرا و حضرت خواجہ بزرگ بہاؤ الدین نقشبند قدس را ازین طور ذکر منع کرده اند و حضرت شاہ
 ولایت قاضی کرم اللہ تعالیٰ وجہ الکریم مدیر ایدیند کہ سر و گردن خود را شہباز خاستہ بود فرمودند کہ اسے رو بہ پشت کنند و سر گردن بردار
 سر گردن در اندازان این است کہ حل اور کس از بلک از نظر خود نیز نہان کند و این را وقت قلبی نامند
 این ذکر الف با طریقت است کم بجای میرسد کہ مولوی طریقت خواہد گردید از مشغولی بسیار
 و گمان نہ کنی کہ این کار سهل مرتبہ است بلکہ سالک درین وقت منکر صفت جلال و جمال خواہد
 گردید چہ عمل آوردن ذکر ہر لطیفہ از لطایف عالم امروز ہزار سالہ شاہ قطع میکناند شہد است
 کہ سیرانی اندر اب پنجاب ہزار سالہ راہ شاہ عظام رحمہم اللہ تعالیٰ تعبیر کردہ اند پس ہر کہ
 این لطائف پنجگانہ عالم امر را کما حقہ سیر نماید و سلوک در زود فراور آفرت فی یوم کان مقدار
 خمسین الف سنۃ آن پنجاب ہزار سالہ را بدوی آسان شود و اولادشوار خواہد بود بہت
 آن کس کہ بخورد از می و از عشق نہ سوزد بیچارہ مگر خوشش ورتہ گور است
 بعد از آن شیخ این سالک را سبق نفی و اثبات تعلیم کند و طریق آن آنست کہ سالک نفس خود را
 در زیر ناف حبس کند و لا را بہ خیال از زیر ناف بکشد و بہ فرق سر رساند و لا را از فرق سر بہ
 خیال بہ کتف راست برساند و لا اللہ را از کتف راست بہ خیال قلب برزند و باز لا را از سر
 شروع کند و بہ ستور سابق تمام کند و باز از سر نو شروع کند و بہ ستور سابق تمام کند و باز از سر نو
 شروع و بہ ستور سابق ختم کند او لاسہ مرتبہ بہ مرتبہ و ہر نفس کہ بہ طاق طاق کہ این را وقت
 عددی نامند یعنی بر عدد ذکر واقف باشد بعد از آن پنج مرتبہ گوید و بعد از آن بہت مرتبہ بہ ہمین
 طور آہستہ آہستہ تا بہت و کیار و ہر نفس نفس برساند و بعد از آن ہر قدر کہ بخوشی و یادہ کنند
 بہتر است و اگر در حبس کردن بسیار شقت میرسیدہ باشد باید کہ برو کر بیت و یک کہ محل
 نتیجہ است کفایت کند بہر حال ہر قدر کہ اختیار کند و یادہ نماید میاید کہ ختم بر طاق کند و حبس
 نفس و ذکر گفتن شرط نیست اما مفید است و معنی آن چنین ملاحظہ کند کہ لا نیست اگر یح
 مقصود الا اللہ سبحانہ و ات پاک و نہ چون او و چون نفس ما را زود باید کہ محمد رسول اللہ

وقت وقت قلبی

وقت سیر الی اللہ پنجاب
ہزار سال را

تخلین نفی و اثبات

وقت وقت عددی

صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہ وسلم را بزبان گوید و بعد از آن گوید کہ خداوند مقتضود
من توئی و رضائی تو و باز بحسب نفس شروع کند و ہر گاہ کہ نفس را از گذارد و باز ہمین
کلمات مذکورہ را گوید و سیباید کہ در شبان روزی نفی و اثبات را از پانصد بار کم نکند و اگر زیادت
از آن گوید انفع و بہتر است بیت

تا بہار و ب لائرو بے راہ نرسی در سرمای الہامد

آمار فیہ علیاد نفی و اثبات لکلمہ طیبہ لا الہ الا اللہ آن است کہ ہر چہ در دید کشف شود
ساکل در یاد و ہر چند تہذیب حرف و بی کیفیت محض نماید ہمہ را باید کہ ساکک در تحت لا داخل کند
و در جانب اثبات غیر از لکلمہ طیبہ کلماتی کہ بواسطت قلب صادر شود و در نصیب نباشد و ہم تغیرت
ایشان علیہ الرحمۃ و الرحمن میفرمودند کہ ہر گاہ کہ بفضل الہ جانہ و بعد وقت مجیبہ صلی اللہ
علیہ وسلم معاملہ نفی و اثبات بانجام رسید و سینہ بی کینہ کشت این زبان این ساکک را فلاحی
تمام از شرادہ از نفس و شیطان میسر خواہد شد و سیرت الہیہ با تمام خواہد رسید و از عالم یقین
پہن یقین محقق خواہد گردید و استہلاک تمام نصیب او خواہد شد و این حالت معبر لغنا سے
نفس است و اجازات شیخ میباید کہ این ساکک را از فکر بے فکر و در و معنی تفکر و در فتن است
از اطل بسوی حق و جذبہ قوی درین مقام روی خواہد داد و تمسکی جذبہ غلبہ میل دانا است
بہ اللہ تعالیٰ بر سبیل ذوق و مراقبہ حقوق باطل تعلیم کند چہ اصل انسان عدم است و در
مراقبہ این فکر کند کہ من هیچ فیتہ ہر چہ بہت است برکت این فکر چندان آگاہی انسان
ماسوی بر ساکک رود و ہر کہ شرح نتوان کرد و درین وقت در حق ساکک این بیت
صادق می آید کہ بہت

در و دیوار جو آئینہ شد از کثرت شوق ہر کجائے گرم روی ترا سے سببیم

درین وقت برکت مراقبہ ساکک را شہود و وحدت و کثرت میسر خواہد شد و از کثرت ہمین
مراقبہ چنان محویت امد حاصل خواہد شد کہ این را نیز فراموش سافہ زوال عین و اثر

و سیرت الہیہ
و استہلاک
و یقین
و کثرت نفس
و بیان فکر

و معنی ہذا
و مراقبہ حقوق باطل

و شہود و وحدت
و کثرت

خود مشاهده خواهد کرد چنانکه غریزی فرموده است قدس سره بیت
 تو در گم شو کمال این است و بس تو باش حلا وصال این است و بس
 و حقیقت فنا فی الدورین موطن جلوه خواهد نمود و مخصوصاً از فنا و زوال گرفتاری طلال است
 و حصول گرفتاری باطل چه فنا عبارت از سیان ماسواست از باطن ساکب بیت

فنا فی الله

کمزرق شوقی بتوان بود و طلب صد تشنه می خورد که رساند لبی به لب
 و چون فکری آمد حاصل شد آنگاه در میدان تجا خواهد فرساید و از مرتبه استهلاک گذشته و مقام

فنا بقا

اشمکال خواهد پیوست و این مرتبه را حاصل خواهد نمود و اکنون او را در مقام تجلی ذات روی خواهد
 داد و در مرتبه حق الیقین متحقق خواهد شد و این مقام شریف را یادداشت گیرند و در عرف اصحاب

فنا اشکال

فنا تجلی ذات

فنا حق الیقین

فنا یادداشت

فنا احسان

کرام علیهم التحیة والسلام احسان نامند و یادداشت عبارت از دوام توجه و آگاهیت بی مزاحمت
 فتور و غفلت و حقیقت ذکر قلبی نیز عبارت از حضور و شهود است بجناب حضرت حق سبحانه و تعالی

فنا حقیقت ذکر قلبی

و هم حضرت ایشان عایة الرحمة والرضوان میفرمودند که این فقیر را اجازت تعلیم طریقه عالیة قادیه
 از پیران خود نیز هست باین طریقه که ابتدا سلوک طریق مذکور شروع از نفسی و اثبات است

فنا بیان طریقه قادیه

باین نوع که لا را از قلب شروع کنند با حرکت نرد سر را به طور دائره گردانیده بر لطیفه روح
 منتهی آرند یعنی لا اله الا الله را تمام بر کان لطیفه روح میکنند والا الله را از لطیفه روح شروع کرده بر قلب

بطریق ضرب میزنند چنانکه غریزی میفرماید قدس سره بیت

تیغ لا در قتل عنبر حق براند پس اگر ما بعد لا دیگر چه ماند

ماند الا الله باقی حسب الله رفت شاد باش ای عشق شرکت سوزفت

و باز لا را از قلب شروع کرده بطور سابق بر قلب تمام می کنند و این شروع را تمام را با حبس
 نفس باید کرد تا فایده آن اتم و کامل باشد و چه مقدار که بر این ذکر اختیار کنند ختم بر طاق کنند که

این را دو کوفت عددی می نامند و آیه است تا به بیت و یک مرتبه رساند که آن محل نتیجه است
 و زیاده از آن هر قدر که خستیار کند بهتر است و نفع چه بر قدر که زیاده کند همان مقدار تصفیه زیاده

میشود و فتاویٰ محویت روی میدهد و ثمره مراد از شجره پر ثمره ذکر محبت رب العباد و احوال حاصل
خواهد شد انشاء الله تعالی بیت

ذکر که ذکر ماتر جان است پاک دل ز ذکر رحمن است

من طریق علی بن ابراهیم

و هم میفرمودند که اجازت تعلیم طریق مالیه پستی بر فقیر این شیخ از مشایخ بزرگوار خود نیز است
و سلوک طریق مذکور و باین فقیر باین فریاد و زاریان رسید و دست که این طریق را لطیفه
در دو بر آن سه زیر ناف است و آن بطرف چپ ناف است و آن را نام در و آن را نام بطرف
راست ناف است و نکال نام دارد و در میان هر دو نشیند مذکور و در زیر ناف لطیفه ایست که
سنگ من نام دارد و بطریق خیال سیر این طایفه نماید که او کند و طریق نفی و اثبات آن
این است که اول صلیب صلوٰۃ را رعایت نمود و کلام لا اله الا الله را در کف راست
ارد و الله را از کف دست بفرق سر برساند و در اینجا نفس و دیگر گرفته الا الله را به قوت تمام و ضرب
شدید از فرق سر بر دل ضرب کند و در حین گفتن لا اله الا الله چنان تصور کند که محبت غیر خدا را با ایشان
از دل بیرون نموده و پس پشت انداخته و حق این کلمه را چنان تصور کند که نیست هیچ
معبودی و مقصودی و موجودی جز ذات پاک خدا تعالی و بزرگان شیخ اسم سمیع و بصیر و علیم
را بطریق عروج و نزول بر تعلیم نماید مرید باید که با تمام مذکور و بطریق مذکور عروج نموده
و از بیس طریق علیم و بصیر و سمیع نزول نماید و چنان عروج و نزول نماید که او باشد و شمع و شمع و شمع
آن تا فتاد و بقاء آن روی و در انشاء الله تعالی و بعد از آن شیخ سالک را پاس انشاء الله تعالی
نمائید باین طریق که در هنگام خروج نفس لا اله الا الله بخوبی بخوبی و منتهای بزرگ نفس الا الله گویند
و بخیال با تصور معنی آن و در حین لا اله الا الله محبت ماسوی الله نماید و در حین گفتن لا اله الا الله

من پس نفاس

من عاقبت بکشد

من را بکشد

محبت حق تعالی را و در دل خود اثبات نماید و بعد از آن اورا در مقامات اربعین نشانده و چند چیز را
رعایت فرماید اول صوم و دمام و بعد از آن قنوت تمام و کلام و ترک محبت با عوام و در انچه شد
خود علی الله و ام و ادب نگاه داشته و در این ایام و در سنه و در روز و در ماه و در سال و

دعای ماثوره و آنچه شرائط این راه باشد همه را به قدر وسع بجا آور تا کار او برآید چه اگر بر سالک لازم است که اول همه شرائط آداب سلوک را دانسته تمام بجا آورد و بعد از آن بکار شود خصوصاً ایضاً ترین آن شرائط و ضرورتین آنها طلب رزق حلال است که نه جزو تنها لقمه است و یک جزو باقی سایر عبادت و عبودیت و معنی عبادت اداء و طاعت بندگیست بموجب شریعت و معنی عبودیت حضور و آگاهی دل است بر نعمت تعظیم حضرت صمدیت و ثانیاً صدق مقال در همه حال بر سالک ستوده و خصال لازم است بلکه الزام چه بعضی از کبریا هم الله تعالی فرموده اند که هر سالکی که دروغ گوی باشد جنب طریقت باشد و طهارت معرفت وی شکسته و دین وی در نقصان بود و محبت

ث فرق عبادت و
عبودیت

گر راست رو باشی و در بند مبنائی
چرا که دروغت و دها زبانه رمانی
ز آنکه دروغت و دها بر سالک طریقه طلب رزق حلال و صدق مقال هر دو بمنزله جلع اند که طیران
بسوی عالم قدس نمایند از خدا تعالی چه ضرع تمام طلب رزق حلال و صدق مقال کرد و باشد
که چون بی ازین دو مفقود گردد سالک باز از پرده عالم لاهوت بماند و به عالم ماسوت بهوت
اقتدای جمع القهقری شود و نفوذ باطن من و الیک بیت
همین دو شرط را بر اکیان از کف سالک
که چون بی بال گردد مرغ از پرده از می اند
و نیز سالک می باید که همیشه در اتباع شریعت غرا بگوشد و تا سراپا خود را در شریعت کم نسازد و خبری
از طریقت و حقیقت آن نخواهد یافت بیت
اسرار طریقت که مراد دل جان است
هرگز نتوان یافت بجز راه شریعت
و بی شریعت در طریقت و راه دین بیان ماند که شخص در معرکه قتال بی سلاح و آلات جنگ
در آید رباعی

احکام شریعت است چون شارع عام
هر کس سر از حکم شریعت چپ
بیرون مروارید راه شریعت یک گام ۴۹
در مذبح اهل معرفت نیست تمام

زیر آنکه شریعت طریقه مسلک کہ بنی است صلے امد تعالیٰ علیہ وسلم و بتیابعت بنی سحکس ولی نشد
است و نخواهد شد بیت

محال است سعدی کہ راہ مصفا   توان رفت مزد پے مصطفیٰ
باید دانست کہ درین رسالہ اسنچہ مکتوب شد و در بیان طریق بسط یافت مناسب حال مردان
تمام الاستعداد آن است و الا مردمان و کم استعدادان عمر با درین صرف نمکنند تا از ہزاران
ہزار یکے بہ مقصود اصلی پے میسر نہ بیت

اوحد شصت سال تحسینی دید   تماشے رومی نیک تحسینی دید
چونکہ درین فساد زمان حرارت دل عشاق بر دوت پیدا کردہ است و ہتھامی طالبان بلکہ اکثر
ساکنان پست شدہ تا اگر باین دولت بی نہایت بنوازند و باین سعادت بیغایت برسائند

مصرعہ
این کار دولت است کنون تا کر اسد

بیت

مجد و جہد کس عاشق نہ گردد   کہ عشق ایمان بود عطای است
مع فلک از برای غیب و تشویق طلب تحریر نموده شد و اللہ بیہدی الی سبیل
الو شلہ و جناب حضرت عروۃ الوثقی قدس سرہ فرمودہ اند کہ مرید این را و بالجلہ خاک و بی
وجود شدہ بہ خدمت این طائفہ قیام نماید و با کلیہ درین راہ اقدام نہند و الا ہوس این راہ و
مصاحبتین بزرگوار آن نمکنند کہ درین صورت احتمال ضرر غالب است و نفع موقوف پس
ہنگی بہت گماشتہ خود را درین ارشاد شریف معروف داشتہ برنج سمول بزرگ مشغول باشد
و منحن بسند کردہ سینہ پرسیہ اخذ نمودہ چل باید آورد تا برکات جلیہ و تاثیرات قویہ روی دہد و
تعمید افتہ والا این چنین اشتغال و اذکار طے الموم و بالاتفاق شائع و مروج است کہیت
کہ نہیاند و یا از شنیدن کیمبار یاد و پار و ریافت نمکنند خود سری خوشترن درمی دہند و مفلکگی

در هیچ کار بکار نمی آید و هیچ گرو از چهره دل ازان بر نمی کشاید بلکه علی الاکثر بالعکس نقصان
 و ضرر میماند و سستی در طلب از شامت آن روی میبرد چنانکه گفته اند بیت
 هر که اواز خویش کاری می کند بخت و دولت را سراری می کند
 لهذا از برای تحصیل این نسبت ترغیب بصحبت اختیار که مالک و متصرف دولت و سعادت اند و نو
 آمد بعد از دریافت این دولت عظمی و سعادت قصوی و سعی در نگاهداشت این نسبت شریفه
 باید نمود و بذل و افتقار تمام از حضرت حق سبحانه و تعالی فی الیالی و الیایم باید طلبید که تا این
 نسبت پرافت خالی از ظرفیت و تسری و دایمی شود و دام حضور و شهود و اطل ذکره العظیم بر
 و صفت بیچونی و لغت بیگونی میر گردد و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العلمین بیت
 اند که پیش تو گفتم غم دل ترسیدم که دل آزرده شوی و نه سخن بسیار است
 والسلام علی من اتبع الهدی والتقم متابعت المصطفی علیه و علی آله الصلوات
 والتسلیمات الغله

باب هفتم

در بیان نمازهای نافله مأموره حضرت ایشان علیه الرحمه والرضوان
 باید دانست که حضرت ایشان قدس سره و العزیز در یکی از رسائل خود نوشته اند که بعد از حمد
 و صلوة و تبلیغ و دعوات سیکوید بند و ضعیف خداوند قوی و واحد فضل احمد بلبقة الله
 الی کمال الرشده که معلوم منہ و ندان و جمیع معبان و مخلصان با و صلوات الله تعالی و
 البقا که واد صلوات الی غایت مایتمنا که بفرماید که ایق و انب به کس باشد نوشته
 میشود و بگویش بوش باید که آتملع نمایند بیت

نصیحت گوش کن مانا که از جان و دین و تر و نه
 جوانان سعادتمند و پسند پیر و نامور
 اول طلب رزق حلال بر هر مسلمان طالب کمال لازم است و در جناب قدس حضرت الهی
 جلشانه بالتجارت تمام طلب رزق حلال کرده باشند و با سبب غایبی کمال احتیاط اختیار کنند
 و باینکه شبیه داشته باشند تا قدرت و توانائی دارند و دست بآن شبیه بینند از آنکه طعام حلال
 غلامان و جباران و شکبان و فاعلان را بخورند زجر الهم و تو بیجا لا حول الهم و انوار هم بهتر
 باشد که شوکت فقر و فقر خواهد بود و دوم صدق تعالی در همه احوال بر عهد دارند که دروغ گوئی
 را خیر و برکت و نور و حضور نبوت بیوم هم صحبت نیک و دانا و دلپای کرم را سرور دارند و بیت
 نخست بر غفلت پر صحبت این حرف است که از مصاحب جنس احترام کشید
 چهارم علم آموزند که عامی را معرفت و قرب و حضور و ترقی و مودت و آسودگی و عزت و علا
 اصلاً حال کوثر عاصیا و جاهلان نبود کما قال رسول الله صلی الله تعالی
 علیه و آله و سلم ما اتخذ الله ولیا جاهلان قد یفکروا الله تعالی برستی نادانی
 را در حال نادانی برگز که ع

حق کجا همراه بر احمق شود

پنجم آداب شریعت و طریقت به تمام تعلیم گیرند و عمل آرند که هیچ نادان دینی و دینی بجهت از سید
 است و نخواهد رسید باید دانست که افضلترین آداب و اولترین این رعایت نمازهای اول
 است که بتقرب عبدی الی بالنوافل در نماز آمده است و این را قرب النوافل گویند و سنی
 نفل در لغت عرب قرب و زیادتی است و در شرع سنی نفل قرب حق و زیادتی است بر
 فرائض و واجبات و دیگر این که اول چیزی که بعد از توحید روز قیامت است آنست که صدق قنار
 از بند پر سید میشود نماز است پس اول شروع از نماز پنج وقت را با جمیع شرائط و ارکان
 آن به جماعت ادا نمایند و هرگز ترک جماعت نکنند مگر بجهت اول یا امام از دست ندهند که بخیر
 الاولی جنس من الدنيا و ما فیها و آنچه در دست آمده است و نیز بای که نماز جماعت را در

من بیان نفل در لغت
 و شرع

در سجده کنند که لا صلاوة بجمارا لمسجد الا فی المسجدا نیز در حدیث آمده است و قول
یکی از بزرگان است که رباعی

هر کس درین مقام طاعت نکند
پنج وقت نماز اجتماعت نکند
هر نفس و غیر اگر به سجد نماید
پنجمین را در اشتغافعت نکند

و محبت سنتهای حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم باید بود و از دل و جان علم و بندگی شریعت
عزرا قبول باید نمود و از کل بدعت مایه باید بود اگر چه آن را حسن خوانند که کل بدعت منافی است
واقع شده است قیاس و اجتهاد و تدوین کتب و سخنان در تحقیقت بدعت نیستند که در وقت
اصحاب و تابعین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین واقع شده اند و این مضر در دین ندارد
از بدعت ضلالت بدعت اعتقادی است و مراد از بدعت حسن بدعت در عبادت است مثل
نماز نفل به جماعت و فرض به جماعت در حق مریض و ملبذ گفتن تسبیح تراویح و تکبیر تشریق و
تشویب و مانند آنها و اما بدعتی که داخل در عبادات و اعتقادات نباشد بلکه از روی رسم مردم
و عادات باشد از بدعت مباحه که بنده می ازین حکم خارج است و از نجس گوئی و عیب جوئی و
غیبت کردن مسلمانان سخن لغو و لایق نیست نیز از بدعت مباحه که این اشکالی آدبی است و
دل را میزند و طالب را از طلب بازماند و غراب و ابر سازد و دیگری باید که یاران و دوستان
جمیع اوقات خود را مصروف در طاعت و عبادت و یاد آن حضرت جلشانه دارند که وجودشان
از برای عبادت و ذکر سبحان آفریده شده است که قول تعالی و ما خلقت الجن و الانس
الا لیسجد رقی و قرآن مجید و فرقان حمید آمده است بیت

مصلحت دین این است که یاران همه کار

و اگر دارند و سر طره یار همه گیرند

کار این است و غیر این همه بیسج ۴ اکنون آمدیم به بیان حرف اوقات که تفصیل ذکر آن باید
شد ساکن میباید که فرض نماز را در راه جماعت ادا کرد و در راقه شود تا بر آمدن آفتاب

مذبان مرقات

قدم یک نیزه یا دو نیزه در جاس خود نشینند و بعد از آن چیزی از آیت قرآن مجید خواند
 دست بر عابر و ابرو و بعد از آن از جابر خواسته دو رکعت نماز اشراق بخواند و رکعت اول
 بعد از سوره فاتحه آیت الکرسی یکبار و سوره حضرت یس تا آیت کلا الی بلهیم چون
 یکبار بخواند و در رکعت دوم از آیت و نفخ فی الصور تا آخر سوره مع سوره وائس
 یکبار بخواند و بعد از دو رکعت نماز اشراق مذکور دو رکعت نماز استغفار بخواند و معنی استغفار
 طلب خیر است از امر تعالی بمقتضای مقام عبودیت و در رکعت اول نماز استغفار
 بعد از الحمد سوره قل یا ایها الکفرین یکبار و در رکعت ثانی بعد از سوره فاتحه قل
 هو الله احد یکبار بخواند و بعد از تشهد و در دو رکعت اول از اللهم اغفر لی اغثن و در نماز استغفار
 باید که این دعا را که سید استغفار است یکبار بخواند که اللهم انت ربی لا اله الا انت
 خلقتنی انا عبدک وانا علی عهدک و وعدک ما امنتک اعوذ بک
 من شر ما صنعت ابوء بک نبمتک شعی و ابوء بک بنی فاعف لی فانہ
 لا یغفر الذنوب الا انت و بعد از سلام نماز و ادون و عامی استغفار و را بخواند و آن
 این است کریم الله الرحمن الرحیم اللهم انی استغفرتک بعلمک و استقدرتک
 بقدرتک و اسئلتک من فضلك فانک تقدر و لا اقدر و تعلم و لا اعلم
 و انت علام الغیوب اللهم ان کنت تعلم انما یرید الیوم و اللیلۃ
 من العمل الی عمل کان دینیاً او دنیاویاً خیر لی فی دینی و معاشی و
 عاقبت امری او عاجل امری و آجله فاقدر لی و یتراہ لی مشرباً
 لی فیروزان کنت تعلم انما یرید الیوم و اللیلۃ من العمل الی عمل کان
 دینیاً او دنیاویاً شراً لی فی دینی و معاشی و عاقبت امری او عاجل امری
 و آجله فاعف عنی و اقدر لی الخیر حیث کان شرار ضعیفی به و صلی الله تعالی
 علی سیدنا و نبینا مولینا محمد و آلہ و صحبہ و باریک و سلم و بعد از فراغ نماز

ن نماز استغفار

ن سید استغفار

دعا فی استغفار

من
تفصیل
حاجت
نمای
نشد

استحارہ اگر از علم ظاہر خبر دارد باشد باز بر اقبه مشغول شود و عاکا مائزہ و خایف نامورہ کہ دارد بخواند
والا در تحصیل علم فتنہ و حاجت مشغول شود و اگر این مرد کاسب است بہ کار خود و دول کار مشغول است

کہ دست بکار دول بایا بہیت

و دم ہمہ جا با ہمہ کس در ہمہ حال

میدار ہفتہ چشم دل جانب یار

و اگر درستان باشد بجز از فراغ نماز شراق و استحارہ یک نماز پاشت بخواند نماز از کہت شروع تا روزہ یکت بہت نماز لطف

این فقیر بہشت کہت خواند می شود بی طریقت کہ چار کہت چار کہت یک سلام بخواند کہت لعل بعد از سورۃ فتح ہم کہت

کہت نیز بعد از فاتحہ و پس کیار و در کہت ثالثہ بعد از فاتحہ و اول کیار و در کہت ثالثہ بعد از فاتحہ و

والم شرح بہ ترتیب کیاری بخواند و در چار کہت باقی ماندہ در ہر کہت بعد از سورۃ الحمد سورۃ

انما اعطیناک رہفت باری بخواند و با چار قل را کیاری بہ ترتیب بخواند غیر است و لکن طریقتہ اولی

معمول تر است و اولی را چون از نماز چاشت فارغ شود باز بسبق ذکر خود مشغول شود ہر سبت

کہ بودہ باشد از ابتداء ذکر قلب تا انتہائی سلوک بعد از فراغ اوراد و مشغولی باز بکار روزگار خود

برود کہ لطف دل و عیال خود را و ان این نیز عبادتی است علامدہ و اگر مجرب است بہ بیگان

و بکیان و تمیان آب و ہر خدمت کند کہ کشود بسیار ازین کار نسبت بحال او خواهد بود

کہ المخلوق کلہم عیال اللہ تعالی و ثواب بسیار و اجر بی شمار را حاصل خواهد شد کہ گفتہ

اند کہ یک حاجت بندہ ممکن را بر در روز قیامت خداوند تعالی صد حاجت ادا از کرم

بسیلت خود بر آوردہ غیر خواہد دانید انشا اللہ تعالی تو چون قریب بہ نیم روز شود انک طعام

و شراب بقدر حاجت بخورد اگر صائم نہ باشد و بعد از آن بہ نیت ادا سنت قیلوہ بکند و سنہ

قیلوہ خواب اندک است در نیم روز و اگر درستان باشد حاجت قیلوہ نہ دارد و چون زوال شود

در اول وقت زوال میباید کہ وضو کردہ و بہر کہت نماز شکر وضو بکند و در مسجد شتاب در کہت

نماز تحفہ مسجد بگذارد کہت بنویسد کہت بہ نیت است و در بدی کیابا گنبدن کنایہ است ان قبل از

اول نماز شتاب است بہ این چار کہت نماز نہ دال گنبد کہ حضرت محمد و آل ثانی کہس سرہ فرمودہ اند

کہ حضرت خیر ما علیہ وعلیٰ آلہ الصلوٰۃ والسلام از زمان بعثت تا زمان رحلت سنت زوال راترک
 نکرده اند و قراءت آن موافق وقت است انتہی کلام قدس سرہ ملفظہ و قراءت سنت
 زوال چار رکعت یا در رکعت بہ ترتیب یکبار بخواند بہتر است و بعد از ادا دو رکعت نماز سنت مؤکدہ
 ظہر چار رکعت نماز سنت زوید بخواند و قراءت آن را نیز چار رکعت باید کرد و بعد از فراغ نماز ظہر
 سورۃ الفاتحہ بخواند و یا کہے و بحر بخواند و می شنود و بعد از آن چند مسئلہ از روئے کتاب صلوٰۃ
 مسعودی و جامعۃ الاسلام بخواند و بعد از آن چیزی از کتاب کتوبات قدسی آیات حضرت عبداللہ
 الف ثانی قدس سرہ و یا کتاب کتوبات حضرت عروۃ الوثقی بخواند و یا کہے بخواند کہ می شنود
 البتہ معینہ است بعد از آن اگر مامور بہ نماز دو گانہ حضرت باشد بازشل اول روز بہ سبق
 باطن خود مشغول شود مثل ذکر قلب و یا تہلیل و یا مراقبہ و غیرہ اما نماز عصر و اگر این مرد متقی باشد
 نماز دو گانہ حضرات باید کہ مشغول شود و نماز دو گانہ کلان بخواند و ترتیب آن از اول تا آخر این
 است کہ شیخ را باید کہ منتہی را دو گانہ کلان تسلیم کند و ہماید کہ دو رکعت نماز نیت کند و در رکعت اول بعد از
 سورۃ فاتحہ آیت الکرسی را تا سورۃ حضرت یس را دو بار بہ تمام بخواند و در سجدہ اول نماز کلہ تجید سبحان
 اللہ و اعلم باللہ ولا الہ الا اللہ واللہ اکبر سیصد بار بخواند و در رکعت سیصد بار بخواند و در
 رکعت دوم آیت الکرسی را یکبار و سورۃ حضرت یس نیز یکبار و از قل یا ایہا الکافرون تا سورۃ
 ناس نیز یکبار بخواند و لیکن سورۃ اخلاص را سہ بار بخواند و در ہر رکعت ارکان صلوٰۃ دو گانہ مذکورہ کلہ
 تجید را مثل صلوٰۃ تسبیح و ہر بار باید بخواند تا چیل روز پیوستہ چنین کند و چون شروع در چلہ دوم کند
 و در رکعت اول سورۃ حضرت یس را بیست بار بخواند و در سجدہ اول نماز کلہ تجید را پانصد بار بخواند و
 چون شروع در چلہ سیوم کند در رکعت اول سورۃ حضرت یس را سی بار بخواند و در سجدہ اول نماز کلہ
 تجید را مئید بار بخواند و چون شروع در چلہ چهارم کند در رکعت اول سورۃ حضرت یس را چیل بار
 بخواند و در سجدہ اول نماز کلہ تجید را ہزار بار بخواند و در سوزا مئید سورۃ حضرت یس را چار بار بخواند چون
 از نماز دو گانہ فارغ شود اندوخی قرآن مجید یک جز یا بیشتر تلاوت کند کہ ثواب آن ملاحظہ است

و اگر اربعه نتواند خواندن لا اقل یک ربع باید بخواند و چون وقت نماز عصر شود اگر وضو می کامل خواندن نه داشته باشد طهارت
مشغول شده بعد از فراغ آن چهار رکعت نماز سنت عصر بکند و قرات آن بعد از سوره فاتحه دو رکعت اول عصر چهار بار و
دو رکعت دوم سه بار و در رکعت چهارم یک بار است و بعد از فراغ فرص نماز عصر چهار رکعت تا غروب آفتاب راقبه
و محاسبه احوال و افعال متواضعانه و مراقبه مشتق تر است معنی راقبه اینجا چشم داشت آن است که وقت
ساعات بغفلت نگذرد و معنی محاسبه اینجا حساب گرفتن امروز است که هر چه گذشته است و اگر با کمال
و طاعت الهی طبع شده است شکر باید کرد و اگر بغفلت یا گناه گذشته است استغفار و توبه بسیار
باید کرد و اگر مال کسی را به ناحق گرفته است آن را مالک آن رو باید کرد که حضرت رسالت صلی الله علیه
و سلم فرمود و اندک حاصل قبل آن محتاسبوا و بعد از فراغ ادای صلوٰه مغرب شش رکعت نماز است
سلام چهار بار و دو گانه اول اینست حفظ الامان بخواند قرات آن بعد از سورت فاتحه نماز نوا و یکبار و سورت اخلاص
بمقت بار و مؤذنین یکبار و اینست دو رکعت ثانیه مثل اولی باید بخواند و در رکعت ثانیه رایت تحفه الرسول بخواند قرات آن بعد از
فاتحه دو رکعت اولی واضحی و در ثانی الم نشرح باید بخواند و دو گانه سیوم رایت صلوٰه ادوین بخواند
قرات آن در رکعت اول بعد از فاتحه آیت الکرسی یکبار و سورت اخلاص سه بار بخواند و در رکعت
دویم مثل رکعت اولی بخواند یعنی بعد فاتحه آیت الکرسی یکبار و سورت اخلاص سه بار بخواند و بعد از
فراغ نماز ادوین چیزی از ادعیه مانده بخواند و کلمه توحید لا اله الا الله و حده کلاش ملک
له ما آفرده بار و دعای اللهم اجرنا من النار یا حبیبی را بمقت بار بعد از صبح و بعد از شام بخواند
و اگر روزی در وقت نماز حفتن باز بگذرد و در وقت استغفار مشغول باشد و چون وقت
نماز حفتن شود در مسجد در آید و در رکعت نماز تحیت مسجد اگر وقت گنجاند بخواند و بعد از آن چهار رکعت
سنت ادویه بخواند و چهار قل تبریت یکبار قرات کند و بعد از فراغ فرص و سنت حفتن چهار رکعت
نماز قیام لیل بخواند اگر سوره های کلان مثل طه و یسین و تحفیم از یاد میدارسته باشند در آن بعد
از سوره فاتحه بخواند و الا در رکعت اول بعد فاتحه آیت الکرسی راسته بار و در رکعت دوم بعد از فاتحه سورت
اخلاص راسته بار و در رکعت سیوم بعد از فاتحه سورت طه راسته بار و در رکعت چهارم بعد از فاتحه سورت

بن مشغول نشود

ناس مائه بخواند و بعد از آن نماز در سجده اگر اعماد و سجده نداشت باشد و الا از البته در سجده
 خواند که فضل است و قرائت آن در رکعت اول بعد از فاتحه سجده اسم کبار و در رکعت ثانیة بعد از
 فاتحه قل یا ایها الکافرون کبار و در رکعت سیوم قل هو الله احد و یکبار بخواند و گاه گاه در نماز در رکعت
 بعد از فاتحه اما از نماز کبار و در رکعت دوم قل یا ایها الکافرون کبار و در رکعت سیوم معوذتین یکبار
 بخواند و در رکعت سنت مذکوره نماز باید و مغرب در رکعت اول بعد از فاتحه قل یا ایها الکافرون و در
 رکعت ثانیة بعد از فاتحه سوره اخلاص بخواند و در رکعت نماز سنت مذکوره نماز پیشین و خفتن به
 رکعت اولی بعد از فاتحه قل اعوذ ب الخلق و در رکعت ثانیة بعد از فاتحه قل اعوذ ب الناس بخواند
 و در رکعت نماز سنت مذکوره ظهر و سنت نماز جمعه و فرض احتیاطی نماز جمعه در هر که اتم آنها بعد از فاتحه
 چهار رکعت بترتیب کباری بخواند و بعد از فراغ نماز خفتن در خانه خود آمده چیزی طعام بقدر حاجت
 خورده لا اقل صد قدم راه رود که تا مسنت بجا آید که اذا تغذت و اذا تعشی فقل اللهم انی
 از حکما نیز گفته اند که اذا تغذت فتم و لو کنت عی و دس الغنم و اذا تعشیت فدر و لو کنت
 عی و دس العبد یعنی هر گاه که پاشت گاه چیزی بخوری پس میباید که اندک خواب روی اگر چه
 بر بالائی سر که سفند ان باشی و دیگر گاه ای نمایی و هر گاه که در شب ناگاه طعامی بخوری پس میباید که
 دور بخروی اگر جنبی که باشی بر بالائی دیوارهای باریک و شب تاریک این مبالغه است بر آنکه
 بر چنین مالی ترک نباید کرد خواب و شش طعام خوب بنیم شود و قوت غذا مزه بی قوت نشود که تربیت
 بدن بر آدمی فرض است و بعد از آن زود بخواب رود با طهارت و رو بسوی قبله کرده و دست راست
 بر روی نهاد و دستخوار و کلید در کمر و شهادتین و در و خواند و آگاه بود و ناگاه باز بخت است اگر
 شب بیدار شده و او میماند و خواند و وضوء کامل کرده و دوازده رکعت نماز بتجدید پیش سلام را
 بکند و اگر حضرت سبیس را از حفظ می دانسته باشد و شبهاست و در از با شنیده و در
 هر رکعت بعد از سوره فاتحه یکبار سوره حضرت سبیس را بخواند و یاد دوازده تقسیم کرده بخواند و اگر وقت
 تنگ باشد و یا سوره حضرت سبیس را از حفظ نمی دانسته باشد میباید که در هر رکعت بعد از فاتحه سوره

ف فرفرف قتیالی
جبر

اخلاص راسته بار بخواند و چون از نماز تہجد فارغ شود انگام بر تہ و استغفار و ذکر مراقبہ مشغول شود و سید استغفار
نامہ فتاویٰ بار بخواند بہتر باشد کہ المستغفرین بالا صہار و قشندہ است و بعد از فراغ استغفار و لوکا
و افکار کمتر بخوابد و در کہ نماز تہجد بین النہین واقع شود کہ این نیز سنت است و چہار رکعت نماز تہجد
نیز در ہر روز باید کہ بخواند و باشد بعد از نماز چاشت و یا بعد از طہر و یا در سحر گاہی قبل از تہجد یا بعد
آن باین طریقہ کہ چہار رکعت نماز یک سلام گذارد و بعد از نماز قبل از تہجد کلہ تہجد را کہ سہمان السہ
و الحمد بہ است تا آخر نماز و بار بخواند و در رکعت اول بعد از فاتحہ یکبار سورتہ و ششمس بخواند و این
کلہ مذکورہ را بعد از آن دو بار بخواند قبل از رکوع و چون رکوع کند بعد از تسبیح رکوع این کلہ مذکورہ
دو بار بخواند چون از رکوع بقومہ رود و بعد از بنا لک الحمد گفتن باز این کلہ مذکورہ را دو بار بگوید
چون از قومہ سجدہ رود و بعد از فراغ تسبیح سجدہ باز این کلہ مذکورہ را در عین سجدہ کردن
بار بگوید و چون از سجدہ اولی بہ جلسہ رود باز این کلہ مذکورہ را دو بار بگوید و جلسہ و چون از
جلسہ بہ سجدہ ثانیہ رود باز در آنجا این کلہ مذکورہ بعد از تسبیح سجود و بار بگوید و باقی آن سہ
رکعت مثل رکعت اولی و ششمس قرائت کند و در آن سہ رکعت باقی ماندہ کلہ مذکورہ را دو بار
بعد از ادای قرائت و در رکوع وجود و قومہ و جلسہ بخواند یا بحد ساکب نماز نامی طویل العتوت
درین محل ما بخواند و تلاوت قرآن مجید بسیار رکبند و بخار کلہ طیبہ لا الہ الا اللہ محمد رسول
اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ و آلہ و سلم بسیار نماید عدد اقل تہلیل ہر روزی پنج ہزار است و اکثر
موفق گنجائش اوقات است و اگر میسر شود صد ہزار بار و الا ہفتاد ہزار بار تہلیل کند و در
تہلیل است و در و شریف اللہ صل علی سید الخلق محمد و آلہ و سلم ما ہر منہا نصہ
ایضا یاد آنکہ از حضرت یاسین طیبہ است و باید کہ نافذ کند تا نتیجہ ہر سہ نافذ آنکہ یک روز خواند
و یک روز بخواند و دیگر روز و یا مثل صلوات خمس و دلائل الخیرات صد بار و اگر در روز صبر
رسد و مستغاث و در روز حاجات و غیر ما ہر قدر کہ توفیق یابد خستہ یار کند و در روز است و
در غیر تہجد است کہ فدائی قیامت در روز قیامت غایت کفرت را علیہ

نہایت تہلیل

باین در روز تہجد

و علی الصلوة والسلام دریا بند و دین باب و مدد بسیار است که بیان آن مستند است و چون
 سالک این راه هرگاه که ازین وظایف طاعات و عبادات و اذکار و اکار که ذکر یافت فارغ شد
 و هرگز من واجب و سنت و مستحب که در قول و فعل و نیت عمل آورده و هر سنی که از وی توفیق
 خداوندی کل سلطان به وقوع آمد بگویند که ثواب این همه را به روح پر فتوح حضرت سید المرسلین
 علیه و علیهم الصلوات و التسلیمات گذرانیدم و فرستادم و بعد از آن باز گوید که این ثوابی را که به
 طفیل آنحضرت صلی الله علیه و سلم بر من حاصل شد این ثواب را نیز به جناب حضرت مقدس
 بنوی صلی الله علیه و سلم گذرانیدم این قول را تادم از تکرار کند و در مرتبه پنجم بگوید که ثواب
 این بر حسنات را که بطفیل آنحضرت صلی الله علیه و سلم علی الصلوة والسلام من حاصل شد بارواح پاک
 جمیع حضرات انبیاء و المرسلین و حضرات خلفاء راشدین و جمیع اهل بیت و صحت آنحضرت علیه و سلم
 الصلوة و التسلیمات و جمیع اهل حقوق خود و جمیع المؤمنین و المؤمنات و المسلمین و المسلمات بخشیدم
 و در حق این بقیه تفسیر فضل احمد حسن الله لاله و الارشد نیز دعا کند که حضرت حق سبحانه و تعالی
 برکت و مایه امت او این حقیر را کمال قرب خود عطا فرماید و از آن بندگان گرداند که کلا خودت
 علیهم و لا هم یحزنون و در حق ایشان نازل شده است آمین و رب العالمین صیت
 هر چه چیز عشق خدا می آید حسن است   هر شکر خوردن بود جان کسند است
 بهماز خدای هر چه پرستند بیسخت نیست   بی دولت است آنکه به هیچ اختیار کرد
 و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین و السلام علی من اتبع الهدی

باب هشتم

در بیان ختمات معموله و مأموره از حضرت ایشان علیه الرحمه و الرضوان

باید دانست که حضرت ایشان علیه الغفران من الله سبحان هر یکا بی روزی مجبه و در شب

بعد از آن نماز عصر تا نماز شام ختم کبیر و ختم صغیر داشتند و هرگز ترک نمیکردند و ثواب ختم کبیر را
 به روح پرستوح حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم و آل و اصحاب ایشان و عنوان الله
 تعالی علیهیم جمعین میگذاشتند و ثواب ختم صغیر را که عبارت از ختم خواجگان است تقدس الله
 سر از هم بار و اح حضرت شایخ خود میگذاشتند و در هر امری که ضرورت و حاجت می افتاد استعانت
 از ارواح طیب ایشان میفرمودند و طلب استعانت مینمودند به مضمون خبر صادق که اذ احتیجتم
 فی الامور فاستغنیوا من اهل القبور و خلفاء و یاران نیز به موافقت نمودن این
 ختم ترغیب و تاکید تمام مینمودند و بعد از فراغ ختم تویز و یا آنکه دریا شکر و یا هر چیز که شیرین بود
 به باران تقسیم کرده می دادند و بعد از ادا مغرب اکثر اوقات طعام به تکلف مثل برنج
 و یا شیر با می خوب باین نیت میدادند و نمازده بودند و اب ایشان و تاکید ایشان به فرزندان
 و یاران این بود اکنون طریقه ختم کبیر و صغیر را بیان نمایم تا معلوم همه محبان ایشان گردد
 اول صد بار درود بخوانند و بعد از آن صد بار سوره فاتحه الکتاب بخوانند با تعوذ و تسبیح و بعد از آن
 صد بار آیت الکرسی بخوانند و بعد از آن صد بار سوره الم نشرح با تعوذ و تسبیح بخوانند و بعد از آن صد بار
 سوره لایلاف را با تسبیح بخوانند و بعد از آن که میگوید لا اله الا انت سبحانک انی کنت
 من الظالمین را پانصد بار تا هزار بار بخوانند و بعد از آن سوره احسان را با تسبیح هزار بار
 بخوانند و بعد از آن کلمه طیبه لا اله الا الله محمد رسول الله صلی الله تعالی
 علیه و آله و سلم را هزار بار بخوانند و عدد و قل آن این است و عدد او سی و آن
 از دویست تا بیست هزار است و عدد اکثر آن هفتاد هزار تا صد هزار است می باید که
 موافق توفیق و وقت و جماعت کار کنند و بعد از آن باز صد بار درود بخوانند تا این جا
 ختم کبیر نام شد و بعد از فراغ ختم کبیر بنحوی که در هر روز کند و طریقه آن این است که اول
 هفتاد و سه سوره فاتحه با تعوذ و تسبیح از جانب راست حلقه صد ایشان هفت نفر از ایشان بخوانند
 و بعد از آن صد بار درود بخوانند و بعد از آن هشتاد و یک بار سوره الم نشرح با تعوذ و تسبیح بخوانند و

بستمانه از اهل
 قبور جعفر است

ختم صغیر

بھار ان ہر بار سورتہ، خلاص باب التسمیہ بخوانند و بعد از ان بخت بار سورتہ فاتحہ یا تھوڑی تسمیہ
 از جانب چپ حلقہ در دیش بخت نغز ایشان بخوانند و بعد از ان صد بار در بخوانند تا بخا
 ختم صغیر تلم شد و اگر کسی ختم نامی دیگر را مازن ایشان بیک در معنی بودند والا خوش نمیدیدند
 و نیز مودد کہ بہ سلوک کوشیدن و ازین کار ہچتم پوشیدن بسا تک النفع خواہد بود و اما کتاب
 حرف معنی ہر منہ چہ ختم را از ایشان اجازت گرفتہ بود عادت و کائنات کہ ہر کراون ہم امر غایم گویا ایشانی مردہ باشند
 اگر مسلمانان از طریق ایشان از ہی این ختمات تمتہ آدستہ باشند چون نظریے بر این نحو تمتہ آدستہ خواہد من
 در حیوۃ ہاشتم خواہد باشند وی را اجازت و اودم کہ بہ کدام ازین ختمات عالیتہ اختصار کنند و بل
 مے آوردہ باشند کہ ہذا سید است کہ مراد بر آید لیکن بشرط آنکہ مراد عامی خیر کند و بہ فاتحہ و استغفار
 یا و کند و باللہ التوفیق اکنون شروع بہ کہ ام آنہا کنم تا ہر بار روشن گرد و اول طریقہ ختم کہ
 حضرت فوت الاٹسم معنی السرمۃ این است اول صد بار و یازدہ بار و در بخوانند و بعد از ان
 کلزم تہمید سبحان اللہ و الحمد للہ ولا الہ الا اللہ واللہ اکبر ولا حول ولا قوۃ الا باللہ
 العلی العظیم را صد و یازدہ بار بخوانند و بعد از ان یا شیعہ عبد القادر حیلانی شیا اللہ
 اغثنی باذن اللہ یا عبد اللہ را صد و یازدہ بار بخوانند و بعد از ان سورۃ حضرت لیس را بخواند
 بخوانند و بعد از ان سورۃ الم فشرح را یا تھوڑی تسمیہ صد و چل و یک بار بخوانند و بعد از ان یا باقی
 انتہ ابائی را صد و یازدہ بار بخوانند و بعد از ان سورۃ استعلاص را یا تسمیہ صد و یازدہ بار بخوانند
 و بعد از ان یا قاضی الحاجات را صد و یازدہ بار بخوانند و بعد از ان یا مافع البلیات را صد و یازدہ
 بار بخوانند و بعد از ان یا کافی الہیات را صد و یازدہ بار بخوانند و بعد از ان یا مافع الدرجات
 را صد و یازدہ بار بخوانند و بعد از ان یا حل المشکلات را صد و یازدہ بار بخوانند و بعد از ان یا
 شافی الامراض را صد و یازدہ بار بخوانند و بعد از ان یا محیب الدخوات را صد و یازدہ بار
 بخوانند و بعد از ان یا صد و یازدہ بار در بخوانند تا یا ختم کہیر تلم شد ختم صغیر حضرت فوت الاٹسم
 کہ من سو این است کہ اول در صد بار بخوانند و بعد از ان حسبت اللہ و نعم الوکیل یا نصہ

نکتن یا شیخ
 عبد القادر حیلانی
 شیا اللہ است
 ۱۲

ختم صغیر
 الاٹسم

بار بخوانند و بعد از آن باز صد بار درود بخوانند تا اینجا ختم صغیر تمام شد باید دانست که هر که این درود ختم
 حضرت عیسیٰ بن مریم را صبح و عصر در وقت و سائگی مخصوصاً از برای دفع اعدای دین و دنیا
 هر روز تا چهل روز مداومت نماید ایمن است که همه مراد او حاصل شود و دشمنان مقتدر گردند و اگر هر شب بعد از
 نفلت مداومت می نموده باشد خلق مسخر او گردند و محبت او در دلهای مردم جاری گردد و همه او را دوست
 دارند و از شر مکر نفس و شیطان خداوند قائل او را برکت این دو ختم شریف و رمان دارد و جن و
 ملائکه زمین را به بنید و به سالم ارواح آشنائی او را پیدا شود انشاء الله تعالی و طریقه ختم کبیر
 حضرت خواجه محمد باقی و بلوی تدیس سره که در طریقه نقشبندی مرشد حضرت مجدد الف ثانی از فاضل
 سرور این است اول با نصد بار درود بخواند بعد از آن بسم الصالحین الرحمن الرحیم یا دوازده هزار بار
 بخواند و بعد از آن سوره فاتحه الکتاب را چهل و یک بار بخواند و بعد از آن سوره الفهم را چهل
 و یک بار بخواند و بعد از آن سوره حضرت یونس علیه السلام را بیست و یک بار بخواند و بعد از آن
 سوره حضرت ابراهیم علیه السلام را بیست و یک بار بخواند و بعد از آن سوره نمل را بیست و یک بار بخواند و بعد از آن
 سوره طه را بیست و یک بار بخواند و بعد از آن سوره فرقان را صد و بیست و یک بار بخواند و بعد از آن سوره
 روم را بیست و یک بار بخواند و بعد از آن سوره حضرت یس را بیست و یک بار بخواند و بعد از آن سوره
 دوازده بار بخواند و بعد از آن سوره انعام را تا آخر بخواند و بعد از آن سوره طلاق را
 سه بار بخواند و بعد از آن سوره الم نشرح را بیست و یک بار بخواند و بعد از آن سوره الزلزله را
 را چهار هزار بار بخواند و بعد از آن سوره الم تر کیف را هزار بار بخواند و بعد از آن سوره اذا جاء نصر
 را چهل و یک بار بخواند و بعد از آن از پانصد بار درود بخواند و در اول هر سوره که بخواند بگوید تسبیح
 مائت و یک بار درود بخواند تا تسبیح صد و دوازده مرتبه از تجربات است انشاء الله تعالی تا اینجا ختم کبیر
 درود صد بار و سوره فاتحه دوازده بار و سوره اخلاص دوازده بار و حیات المستغیثین اعلیٰ
 صحت ایات لعبد وایات مستغیث دوازده بار و درود آخرت از ابابراهیم و حضرت آدم
 و حضرت نوح و حضرت ابراهیم و حضرت یس و حضرت محمد مصطفیٰ صلی الله علیه و آله و سلم

ت برای دفع اعدا

ت برای تسخیر خلق

ت ختم الامم

آنرا صلوات و سلام و حضرت خواجہ محمد الی نقی مجددانی و حضرت شاد نقشبند قدس سرہا بکجا رفتند
 ختم حضرت ابوالعزم می آمدند برای کشایش کارا مجرب است و مول حضرت ایشان ما است
 قدس سرہ ختم صغیر حضرت خواجہ محمد باقی دلبوی قدس سرہ این است که اول در دو صد بار بخوانند و یا
 باقی انت الباقی را پانصد بار بخوانند و باز در دو صد بار بخوانند و ختم کبیر حضرت مجدد العتباتی و حضرت
 عروۃ الوثقی و حضرت غازن الرحمۃ رحمہم اللہ تعالی ہمان ختم کبیر است کہ حضرت ایشان علیہ الرحمۃ
 بر شب و رشتہ و مجرب بہ عمل می آمدند در صد باب نوشته شد اما ختم صغیر حضرت مجدد العتباتی قدس
 سرہ این است کہ اول در دو صد بار بخوانند و پانصد بار کلا محل ولا قوۃ الا باللہ و در سرہ صد
 مرتبہ العلی العظیم را پراہ کنند و باز در دو صد بار بخوانند و پراہ خصوصاً برای دفع و سادس
 شیطان و دفع شر نفس امارہ و سایر دشمنان دین و دنیا از مہمات است و طریق ختم صغیر حضرت
 عروۃ الوثقی قدس سرہ این است کہ اول صد بار در دو صد بخوانند و پانصد بار کلا اللہ انت
 سبحانک الی کنت من الطالبین بخوانند و آواز صد بار در دو صد بخوانند و طریق ختم صغیر حضرت
 غازن الرحمۃ صلح محمد سعید بن امام ربانی قدس سرہ این است کہ اول صد بار در دو صد بخوانند
 و بعد از آن پانصد بار رب اغفر لی و ارحم لی انت ارحم الراحمین بخوانند و بعد از آن از
 صد بار در دو صد بخوانند و طریق ختم کبیر حضرت خواجہ محمد نقشبند الملقب بجاوہر و حضرت شیخ
 صیوۃ المد اللقب بقیوم زمان قدس سرہ این است کہ بہ ہر مہمی کہ پیش آید و بجهت نفرت و
 طغیان حق با دشمنان اسلام و دفع اعداء دین و دنیا بعد از فراغ نماز استسقاء تا روز یک
 آید از مہمات است اول صد بار در دو صد بخوانند یا تسمیہ بعد از آن کلا طیبہ کلا اللہ الا اللہ محمد
 رسول اللہ ما میت از بخوانند و بعد از آن کریم و ما ارسلتک الا رحمۃ للعالمین را در بار
 بخوانند و بعد از آن کریم کلا اللہ الا انت سبحانک الی کنت من الطالبین را صد بار بخوانند
 و بعد از آن کریم فاللہ حنیفاً حافظاً و ہارحم الراحمین را پنج بار بخوانند و بعد از آن
 کریم و شریک من العزیزان را ہفتاد و شفا و رحمۃ اللہ صغیر را پنج بار بخوانند و بعد از آن

در برائی حصول
 ہر مراد

ختم کبیر حضرت
 خواجہ محمد نقشبند
 باقی
 من بلکہ ہر مہم
 و کلا اللہ

رب انی صلی الصلوات ارحم الراحمین رانج بار بخوانند و بعد از آن سبحان الله رب العالمین
 لا اله الا الله والله اکبر لا حول ولا قوة الا بالله العظیم رانج بار
 بخوانند و بعد از آن لا اله الا الملك الحق المبین و محمد رسول الله صادق
 الامین را صد بار بخوانند و بعد از آن لا حول ولا قوة الا بالله لا ملجأ ولا منجا
 من الله الا الیه رانج بار بخوانند و بعد از آن کریم ان الله هو الرزاق ذو القوة المتین
 رانج بار بخوانند و بعد از آن کریم حسبی الله لا اله الا هو علیه توکلت و هو رب
 العرش العظیم رانج بار بخوانند و بعد از آن سوره فاتحه الکتاب را بالتقوی و تسمیه رانج بار بخوانند
 بعد از آن آیه الحکسی رانج بار بخوانند و بعد از آن کریم و من یتق الله یجعل له مخرجاً و رزقاً
 من حیث لا یحتسب و من یتوکل علی الله فهو حسبه ان الله بالغ امره قد جعل
 الله لكل شیء قدراً بازده بار بخوانند و بعد از آن کریم لا یجلبها لوقتها الا هو را چهل
 و یک بار بخوانند و بعد از آن سوره الم نشرح را بالتقوی و تسمیه رانج بار بخوانند و بعد از آن سوره لایلاف
 را بالتقوی و تسمیه یازده بار بخوانند و بعد از آن سوره اذا جاء نصر الله را بالتقوی و تسمیه
 رانج بار بخوانند و بعد از آن سوره قلق را بالتقوی و تسمیه رانج بار بخوانند و بعد از آن سوره ناس را
 بالتقوی و تسمیه رانج بار بخوانند و بعد از آن سوره یا ایها المزل را یک بار بخوانند تا این ختم
 کبیر تمام شد و طریقه ختم صغیر حجه الله حضرت خواجہ محمد نقشبند قدس سره این است که اول
 در و صد بار بخوانند و بعد از آن کریم و ما ارسلناک الا رحمة للعالمین را صد بار
 بخوانند و بعد از آن صد بار در و بخوانند و طریقه ختم صغیر حضرت قیوم زمان خواجہ شیخ محمد
 صنبه الله قدس سره این است که اول صد بار در و بخوانند و بعد از آن با صد بار کلمه طیب
 لا اله الا الله محمد رسول الله را بخوانند و بعد از آن باز صد بار در و بخوانند و طریقه
 ختم صغیر حضرت شیخ عبد الواحد الملقب بمان گل قدس سره این است که اول در و صد بار
 بخوانند و بعد از آن بسم الله توکلت علی الله لا حول ولا قوة الا بالله را

ختم صغیر حضرت قیوم
 زمان

ختم صغیر حضرت
 شیخ صنبه الله قدس سره

ختم صغیر حضرت شیخ
 عبد الواحد الملقب بمان گل
 قدس سره

پانصد بار بخوانند و باز صد بار و دو بخوانند باید دانست که هر چند اگر منزل از حضرت ایشان
قدس اهلوت در نخست گرفته باشد اما جناب ایشان فرمتم کبر حضرت سید الرسلین صلی
تعالی علیه وسلم ختم حضرت خواجه گمان و ختم حسد بنا الله کلا حول ولا قوة الا بالله ولا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین نمیزمودند و این سید محمد غوث طریقہ نقشبندیہ
محمودیه ہم داشتند از نزو و بنابر جناب حضرت محمد الف ثانی قدس سره رسیده اند چنانچه
که یکی از رسائل خود نوشته اند بدین عبارت که چون در سر رسیدیم در آنجا از اولاد شیخ
اکبر محمد الف ثانی قدس سره و عزیز بود یکی قدیم الزمان شیخ محمد مصبته اند دوم دلیل
امد شیخ عبدالاحد صحبت آنها رسیدیم مرا در حضور و خدمت بزرگوار خود بر دو توجہات میفرمودند
و مضمایر میخوانند و نیز سید معز امد صحبت حضرت شیخ بچی اکی که از خلفاء این طریقہ علیہ اند
رسیده اند که هم صان رساله نوشته اند ختم حضرت سید عاشقین شیخ محمد فضل امد حضرت ایشان
صدار دود اول و صد بار در دوا اول و صد بار آخر در بیان استغفر الله و اتوب الیه یا نصی
بار ختم حضرت ایشان صد بار در دوا اول و صد بار آخر در میان یا نصی بار کلمه طیبه لا اله الا
الله محمد رسول الله و نیز کاتب حروف معنی امد عنہ از جناب کس کتاب سیادت ماب
حضرت ایشان علیہ الرحمۃ و الرضوان تاز کن فکیون را که معمول و مامور جناب حضرت غوث الاعظم
رضی الله تعالی عنہ بوده است و حضرت سید محمد غوث قادری پشاور دی بن حضرت سید
حسن بن حضرت سید عبدالعزیز بن حضرت سید محمود قادری قدس الله تعالی ارواحهم نیز به عمل
می آمد و از اجازت عامه در گذردن آن و تعلیم آن بر روان ازان حضرت گرفته بودند و جناب
ولایت ماب باین غرض که استخوان میگردند و تقوی به قبول آن مینمودند و میگفتند که الحق احکام
نیجہ این نماز و الا فرطام لا شک و لا ریب خود ظاهر و باهر است و آن نماز این طریقہ باید خواند که
اول چهار رکعت نماز بر قصد و نیت همان حاجت که دارد و نیت کند که در رکعت اول بعد از سوره
فاتحه و الحمد من امری الی الله ان الله یصیر بالعباد ما یشاء و در رکعت ثانی بعد از

بجای جناب رسول
محمد صلی الله علیه و آله
و آله و سلم
در این کتاب است

من ختم حضرت شیخ محمد
نیل

من ختم حضرت جناب
شاه فیض احمد فیضی

من تاز کن فکیون
من محمد غوث

من ختم حضرت جناب
شیخ محمد غوث قادری
من ختم حضرت جناب
شیخ عبدالاحد
من ختم حضرت جناب
شیخ محمد غوث قادری
من ختم حضرت جناب
شیخ عبدالاحد
من ختم حضرت جناب
شیخ محمد غوث قادری

فاتحه اے الی اللہ تعالیٰ اے موسیٰ را صد بار بخوانند و در رکعت سیوم بعد از فاتحه یعنی من
 اللہ و فتح قریب را صد بار بخوانند و در رکعت چهارم بعد از فاتحه انا فتحنا لک فتحا
 مبینا را صد بار بخوانند و بعد از سلام و اودن غفرنا لک و بنا و الیک المصی را صد بار بخوانند
 و بعد از ان سر تپید نهند و صد بار استغفر اللہ الذی لا اله الا هو تعالیٰ القیوم و
 اتوب الیہ را بخوانند و بعد از ان سر از سجده برداشته صد بار اللهم صل علی محمد و
 علی آلہ محمد علی اهل بیتک الابرار اجمعین را بخوانند و هر حاجت و طلب که در خاطر
 دارند بخوانند انشاء تعالیٰ بخوبی بآورد و شود و این از برای تمام نجات موجب است
 خصوصاً از برای دفع اعدا چون چل روز بر عل آرد بانکه مت دشمن منکوس و منکوس
 و غائب و غایب گردد و حکیم الله سبحانه الواحد القهار و اگر موافقت مینموده باشد و در شان
 روزی و در ماه صحیح خوانده باشد جمیع غلاتی مستخر او کردند و جن و موکلان ارض و کار او شوند
 انشاء تعالیٰ بمیت

ف ۳۴
 ف ۳۵

بسمه تعالیٰ

کار نه این گنبد گردان کند هر چه کند بمیت مردان کند

باب نهم

در بیان خیرات و برایتیک حضرت ایشان علیہ الرحمۃ و الرضوان در
 ماه های دوازده گانه از برای ترویج ارواح شریفه بزرگان دین رضوان

اللہ علیہم اجمعین میگردند

باید دانست که این جناب ولایت مآب مستفصل العالی که بر عالم افعال خبر داشتند

ربيع و قیمة از ذائق ثواب هیچ حقیقتی از خالق این باب را فرو گذاشت نمیکردند که از برای
 ترویج ارواح شریفه بزرگان دین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین که پس پدید شده
 بودند در هر سال و هر کدام ماهی و روزیکه وفات یافته اند صدقه و ختم بر روح پرستوج
 آن بزرگ گیرند و ثواب آن صدقه رافع ثواب ختمات بر روح شریف امی گذرانند
 و استغاثت در امور از ان امالی قبور می طلبند خصوصاً در روز مولود شریف و عرس مبارک
 حضرت سید المرسلین علیه و علیهم الصلوات و التسلیمات الی یوم الیقین و رکال غفلت
 محنت و عزت و انعام و قوا صبح و بحیریم اگر صد مار و پیه و کلهاتنگه به دست حق پرست حاضری
 داشتند خرج میکردند آن سعادت را آن بند و سبید بخوبی میگذاشتند و آن باب از پیرخل
 ثواب صرف مینمودند و علماء و فضلاء و صوفیاء و غامیان و دانشنا و بیگانه طعناهای به تکلف
 بادشاهانه و ملوکانه پزنده میدادند و قند و شکر و علوا و نبات و دیگر سیوه و ما و سبوسه و غیر ما هر چه
 موجود میشد در لکند ماکشید و بان حمامات باین نبات سه و نه الله بخورانیند و اگر نقد
 داشتند قرصن کرده این امر شریف را به انعام پیرسانند چنانکه در یکی از رسائل حضرت
 ایشان علیه الرحمته و الرضوان این معنی را به تفصیل ارشاد این محقر نقل از ابر کسبل تمین
 و تبرک و این جا ذکر خواهد کرد و آن این است الحمد لله و صلا علی عباد الله الذین
 اصطفی بعد از محمد و صلوات باید دانست که عرس مبارک حضرت سید المرسلین صلی الله
 تعالی علیه و علیهم و علی آله و سلم الی یوم الیقین بموجب اکثر روایات تاریخها معتبره اهل اسلام
 از اهل سنت و جماعت کثریم الله سبحانه روز دوشنبه دوازدهم شهر ربيع الاول بود و است
 و اهل دین امر شریف معتبر تاریخ ماه است و نزد بعضی از بزرگان علیهم الرضوان روز نیز چهار
 و نهم پس دوازدهم و ربيع الاول هر روزیکه باشد خواه دوشنبه و سه شنبه و یا شنبه
 قریب مقدس باید کرد و حضرت محمد و ائمه ثانی قدس الله تعالی سر و اعز رعایت روز که
 سعادت از دوشنبه است نیز میگردد و آن چنانکه غمهای کبیر که در بیان ایشان در هر جایگاه و دوشنبه

من استخوان ازال
 بر

من استخوان ازال
 در جایگاه است

میکنند و ثواب آن ختم گیر را بجنب حضرت مقدس نبوی علیه و علی آله الصلوٰۃ والسلام میگردانند
 بین سبب است و سواي تمات مذکوره بالنظر بجزرهای غیر از جمعه در دو شریف بروح پر فتوح
 اظهر آنحضرت صلی الله تعالی و آله و سلم بسیاری در ستاده اند و در روزهای جمعه مرایشان را در دو
 بسیار در ستون خود معلوم است که فضائل آن در احادیث صحیح و شریفه بسیار وارد شده است
 البته آن را با کمال و تمام سجای آن در دو اند و هرگز ترک نمی نمودند و اما در دو بسیار را که هر
 شب در دو و شنبه آنحضرت صلی الله تعالی علیه و آله و سلم میفرستادند این امر شریف را خود را
 اختیار کرده بوده اند از جهت رعایت و حال مبارک پس فضیلت بسیار خواندن در دو صلوٰۃ در
 شب در دو جمعه بموجب امر حدیث شریف است و فضیلت در دو خواندن بسیار در شبهای و
 روزهای دو شنبه بالنظر بجزرهای و شبها به سبب تولد و احوال جناب حضرت مقدس
 نبوی است علیه و علی آله الصلوٰۃ والسلام چه مشهور است که تولد و وفات آنحضرت هر دو در
 در روز و شنبه در دو از دهم ماه و ربیع الاول بوده است در روز یکشنبه آفتاب در دو از دهم برج
 حمل بوده و الله اعلم و عمل این کترین است فضل احمد نیز همین است که هر شب جمعه در دو
 به شب و روزها هر عملیکه اطلاق حسنه در شرع بروی کرده شود به توفیق الله سبحانه
 و تصدقت حبیبه صلی الله علیه و سلم که حضرت پروردگار جل شانہ از فضل خود ادای
 کنند حتی آنکه ثوابهای نمازهای فراموش هم را به جناب حضرت مقدس نبوی صلی الله تعالی
 علیه و آله و سلم میگذرانم و ده بار می گردانم و تکرار می نمایم یعنی چنین میگویم که ثواب مجموع این
 حسنات را به روح پر فتوح حضرت کائنات علیه فضل الصلوٰۃ و کمال التوکل که ما دیدم و بخشیدم
 از جهت رعایت ادب نمی گویم چرا که چیزی را که فدا بکلان برد گذرانیدم گفتن مناسب است و
 چیزی را که کلان بخورد و عطا کند بخشید گفتن انسب خواهد بود مثل مشهور است که از کلان بخشیدن

ف شب شنبه
 در دو و جمعه و دو
 و شبهای روزه
 در دو بسیار خوانند
 ۱۲

ف شب
 ترتیب بخشیدن
 ثواب اعمال ۱۲

است بیت

بخشش وجود از کلان زیاده   در میدان از دیگران زیاده

و باز گویم که به طفیل این گزاینیدن ثواب سبب حضرت مقدس هر ثوابی که حاصل شد
 نیز بر روح رفیع حضرت مقدس صلی الله علیه و آله وسلم گنجانیدم و همین عبارت مذکوره را دوباره
 سحر می‌نمایم و در مرتبه یازدهم می‌گویم که هر ثوابیکه مرا به طفیل آنحضرت صلی الله تعالی علیه و آله وسلم
 حاصل شد ثواب آن مجموع را به ارواح شریفه حضرت انبیاء و المرسلین علی بنیها و علیهم الصلوات
 و التسلیات و بارواح پاک حضرت خلفاء الراشدین و حضرت امامان دین حسین و جمیع ازواج
 طهارات و اهل بیت آن سرور و جمیع اولاد و نبات کرمان آنحضرت و جمیع اهل بیت
 و جمیع مشایخ و استاذان و جمیع اجداد و اهل حقوق خود و جمیع المؤمنین و المؤمنات و المسلمین
 و المسلمات گزرا نیدم و بخشیدم رضوان الله تعالی علیهم اجمعین الی یوم الدین باینکه نیست
 که در غره ماه ربیع الاول وصال حضرت مولانا محمد زاهد و شش داری ره بوده است و وفات
 و وصال خواجه بزرگ حضرت بهاذ الدین نقشبند قدس الله تعالی سره العزیز در روز و شب
 سیم ماه ربیع الاول در سال هفتصد و نود و یک از هجرت بوده است و در چندم ماه ربیع الاول
 وصال حضرت خواجه ابوطی فارسی طریقی راه بوده است و در نهم ربیع الاول وصال عروۃ الوثقی
 شیخ محمد مصوم بن حضرت مجدد الف ثانی قدس سره و وصال برادر کلان ایشان حضرت
 شیخ محمد صادق طبریزی رحمه الله بوده است و در دهم ماه ربیع الاول وصال حضرت خواجه محمد باقر سنان
 حضرت شیخ عبید الله بن حضرت عروۃ الوثقی قدس سره و بوده است و در دوازدهم ماه ربیع الاول
 وصال خواجه جهان حضرت خواجه عبدالحق مجددانی قدس سره بوده است و در هفدهم
 ماه ربیع الاول وصال حضرت خواجه محمود بن خیر صغری قدس سره وصال حضرت شیخ محمد طبریزی
 و شیخ محمد زریخ که بر دوین حضرت مجدد الف ثانی قدس سره و بوده اند بوده است و هر دو برادر
 محمد سالی بودند و وفات کرده اند و در نوزدهم ماه ربیع الاول وصال مرجع الشریعت حضرت شیخ
 عبید الله بن حضرت عروۃ الوثقی قدس سره و بوده است و در شب شنبه سلخ ماه ربیع الاول
 و در سال هشتصد و نود و پنج از حضرت وفات و وصال حضرت خواجه عبید الله احرار الشاشی

ن
 بر ماه ربیع الاول سنه
 زینکه حضرت عروۃ الوثقی
 و شش داری

نم السمرقندی قدس سره بوده است و در نهم ماه ربیع الثانی وصال حضرت قیوم زمان شیخ
 محمد صبیح الدین حضرت عروۃ الوثقی قدس سره بجا بوده است و در شب و دو شنبه یازدهم ماه ربیع
 الثانی وصال پانصد و شصت و یک از هجرت وفات وصال حضرت غوث الاعظم سید محی الدین
 شیخ عبدالقادر جیلانی رضی اللہ عنہ بوده است و در نهم ماه جمادی الاول وصال معین حضرت
 میرزا احمد علیہ الرحمۃ که جد شریف این فقیر فاضل احمدی و دهم ماه جمادی الثانی وصال حضرت خواجہ
 محمد بابای سماعی بخاری قدس سره بوده است و در پانزدهم ماه جمادی الثانی وصال حضرت سید
 امیر کلال است قدس سره در روز دو شنبه بیست و دوم ماه جمادی الثانی وصال سید و دهم
 از هجرت وفات وصال امیر المؤمنین حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ بوده است و در بعضی
 از روایات پانزدهم ماه جمادی الثانی گفته اند و السلام و در نوزدهم ماه جمادی الاول وصال
 حضرت شیخ سیف الدین بن حضرت عروۃ الوثقی قدس سره بجا بوده است و ایشان در سال هزار و
 شصت و شش از هجرت وفات کرده اند و در بیست و چهارم ماه جمادی الاول وصال صد و هشتاد و یک
 پیام و وفات و یا هشت از هجرت وفات وصال حضرت قاسم بن محمد بن حضرت ابوبکر صدیق رضی
 اللہ عنہم و در بیست و پنجم ماه جمادی الثانی وصال حضرت خواجہ محمد باقی دلیوی السمرقندی قدس
 سره بوده است و در بیست و ششم ماه جمادی الثانی وصال خازن الرحمۃ حضرت شیخ محمد سعید بن
 حضرت محمد و الف ثانی قدس سره بجا بوده است و در سیوم رجب وصال سید العاشقین
 حضرت محمد فضل الدین قدس سره بوده است و در دهم این فقیر فاضل احمدی و در دهم ماه رجب وصال
 حضرت و در نهم از هجرت وصال حضرت سلمان فارسی رضی اللہ عنہ بوده است و در پانزدهم ماه رجب
 وصال عارف بالله احمد حضرت مخدوم شیخ عبدالاحد بن حضرت شیخ زین العابدین قدس سره
 بوده است و در بیستم ماه رجب وفات وصال حضرت خواجہ علاؤ الدین عطار قدس سره بوده است
 و در بیست و یک از هجرت وصال حضرت و در بیست و یک از هجرت وفات کرده اند وصال
 بنات النوار حضرت شیخ عبدالقادر بن حضرت شیخ محمد بن قدس سره بجا بوده است که

من
 در ماه ربیع الثانی
 و در بیست و یک

در ماه جمادی الاول
 یک مرتب است
 من
 جمادی الثانی و بیست و یک

در بیست و چهارم ماه
 جمادی الثانی وصال
 فقیر صاحب محمد بن
 نو جان کرمانی بوده

در ماه رجب بیست و یک

که ایشان چه سیوم این فقیر زمنش آمده و در روز دوشنبه بیست و سیوم ماه رجب در سال صد و شصت و چهار از هجرت و وفات دوصال حضرت امام جعفر صادق رضی الله عنه بوده است و در بیست و هفتم ماه رجب در سال پانصد و سی پنج از هجرت و وفات دوصال حضرت خواجه یوسف همدانی قدس سره بوده است و در پانزدهم ماه شعبان در سال دو صد و شصت و یک از هجرت و وفات دوصال سلطان العارضین حضرت شیخ ابوزید سلطانی قدس سره بوده است و در آردهم شعبان وصال مرحومی شیخ جیواسط علیه الرحمۃ و در بیست و دوم شعبان در سال هزار و دوه از هجرت و وفات دوصال حضرت خواجه مولانا محمد الکنکی قدس سره بوده است و در سیوم ماه مبارک رمضان وصال سیده النساء حضرت فاطمة الزهراء رضی الله تعالی عنها بوده است و در حبيب القلوب آورده اند که وفات حضرت زهرا رضی الله عنها در روز سه شنبه سیوم ماه رمضان در سال یازدهم از هجرت بوده و قبرشان در مدینه در قبرستان بقیع به نزد قبر حضرت امیر المومنین عباس بن عبدالمطلب است رضی الله تعالی عنها و در پنجم ماه مبارک رمضان وصال حضرت بی بی خدیجه الکبریٰ بوده است رضی الله تعالی عنها و در هفدهم ماه رمضان وصال ام المومنین حضرت عایشه صدیقہ رضی الله تعالی بوده است و در بیست و یکم ماه رمضان در شب یکشنبه در سال چهارم از هجرت وصال حضرت امیر المومنین علی مرتضیٰ کرم الله تعالی وجهه الکریم بوده است و در بیست و یکم ماه رمضان نیز وصال حضرت شیخ عبدالقدوس سره که پیوستگی این فقیر بودند بود و در آخر ماه شوال وصال حضرت خواجه عارف ریوگری قدس سره بوده است و در هفدهم ماه شوال وصال غریب الشوهد شیخ فضل معصوم است برادر این فقیر فضل احمد بودند علیه الرحمۃ و در بیست و دوم ماه شوال وصال پیوستگی حضرت شاه محمد باقر قدس سره است که ایشان و امیر شریف حضرت الدماجد این فقیر فضل احمد بودند و در بیست و هشتم ماه پانصد و در سال هفتصد و پانزده از هجرت و وفات دوصال حضرت عزیزان خواجه علی رایتی قدس سره بوده است و در آردهم ماه ذوالحجه و در سی و یکم ذی الحجه به سال سی و یکم از هجرت وصال حضرت امیر المومنین عثمان بن

ن
در شعبان سیوم

ن
در شعبان سیوم

ن
در شعبان سیوم

ن
در شعبان سیوم

ن
در شعبان سیوم

رصنی المد تھالی عنہ بود است و در روز پختنبند مہیت و چہارم ذوالحجہ در سال ہشتصد و مہیت و در ہجرت
 وفات و وصال حضرت خواجہ محمد پارسای بخاری کہ خلیفہ حضرت شاو نقشبند اند کہ قدس سرما بود است
 و در مہیت و ہشتم ذوالحجہ روز جمعہ در سال مہیت و چہارم از ہجرت وصال حضرت امیر المومنین عمر فاروق
 بن خطاب رصنی المد عنہ بود است و در مہیت و ہشتم ذوالحجہ وصال حضرت شیخ عبداللہ الشہرہ
 بیان کل قدس سرہ بود است و در دہم ماہ محرم الحرام روز جمعہ و یاسنبہ در سال شصت
 و یکم از ہجرت وصال حضرت امام حسین رصنی المد عنہ بود است و نیز در دہم ماہ محرم الحرام روز
 شنبہ در سال چہارصد و مہیت و پنج از ہجرت وصال حضرت شیخ ابوالحسن خرقانی قدس
 سرہ بود است و در ہفتم ماہ محرم الحرام وصال شہد اکبر شیخ نیاز احمد است علیہ الرحمۃ کہ ایشان ولد
 ماجد شریف ابن فقیر فضل احمد و در نوزدہم ماہ محرم الحرام وصال حضرت مولانا محمد ویش
 بود است قدس سرہ روحہ العزیز و در مہیت و نهم ماہ محرم الحرام وصال حجتہ اللہ حضرت خواجہ محمد
 نقشبند بن حضرت عروۃ الوثقی قدس سرما بود است و در نهم ماہ صفر و سال ہشتصد و مہیت و
 چہارم از ہجرت وصال مولانا یعقوب چرخنی قدس سرہ بود است و در مہیت و ہشتم ماہ صفر
 سال پنجہم و لقبی در سال پنجہ و چہم از ہجرت وصال حضرت امام حسن رصنی المد تھالی عنہ
 بود است و نیز در مہیت و ہشتم ماہ صفر در سال ہزار و سی و چہارم از ہجرت وصال حضرت محمد
 الف ثانی قدس سرہ بود است باید دانست کہ درین تواریخ ماہہای دوازده گانہ و ہرچہ
 موافق توفیق و وقت و حال باشد باید کہ طعام سختہ دنیا چہیزی نقد بہ نیت صدقہ روح شریف
 آن متوفی مذکور کس محتاج دادہ و چندانے از قرآن مجید خواندہ ہر روح شریف آن مہیت
 بزرگوار باید بخشید و آلتہ روز عرس ہر بزرگی صدقہ بکسے کہ کند یا قرآن خواندہ بخشند یا یکہ اہل
 بیت و فرزندان آن عزیز یا در ثواب صدقہ و دعا و تلاوت قرآن و استغفار و تہلیل و تہلیل
 آن داخل گردانند و شریک ہر کمال خوشنودی روح پاک آن بزرگ متوفی خواہد شد و اگر مستیر
 شود درین مذکورات ہر کدام و شب علما و یا سوز و یا شکر بقصد وسیع و درویشان بہ ہند و عا

در ماہ صفر سنہ ۳۰۰

و در روز طعام مای زنگ بنگ و مختلف به مختلف بدرویشان به نیت خیرات ایشان بخوراند و نیت
و مبرات نمایند به نیت آن سیت و خوشنودی روح شریف او خصوصاً که روز عرس مبارک حضرت
رسالت پناه صلی الله تعالی علیه و آله و سلم که موافق قدرت و توانائی و لائق اخلاص و عقیده
مکرمات و مبین البتة حاصل باید کرد و

که کار این است و غیر این همه هیچ

ابیات

ایچندائی تو حسان و مان سا	مال و عیال حبان
آن رسولی که افضل البشری	مهربان ز مادر و پدر
صلوات حسدا هزار هزار	ادب و روح سید مختار
هم بر آل و اصحاب و اولاد	باد پیوسته تا به یوم تناد

باب دهم

در بیان بعضی از وصایا و نصائح ضروری که حضرت ایشان علیه الرحمته

والرضوان به فرزندان و یاران در بعضی اوقات و از زمان کرده

بودند

باید دانست آنجناب و اینست که در یکی از رسائل خود فرشته اند که فرزندان و یاران این فقیر را
باید که هیچ کاری با بی استخاره و بی اقبال تابند که هر کاری بود باشد اول و در کت نماز استخاره
خوانند و بعد آن معای استخاره را که بالاندر کوشدست باید که خواند و در آن کار بعد از آن شروع

کنند و اگر آن کار از بزرگ و معتبر باشد تا بهشت یار میباید که استخاره بگیرند و بعد از استخاره که کنند
 متوجه قلب خود شوند و اگر اقبال را معلوم کردند در آن کار اقدام نمایند و الا موقت بروقت دیگر
 کنند و بعد از استخاره هر کسی که خوب دوست باشد و قابل و دانا و عالم مستحق و تجربه کار و دهر
 در بار بود نیز مشورت کنند تا او چه چه میفرماید زیرا که امام مورخیم با استخاره و مشورت که در کلام محمد و
 شاور هم فی الامور آمده است بیت

هر که او در امر دین را غلب بود مشورت در کار ما واجب بود

و هیچکس را بی شرعی نرنجانند که آن و بال عظیم است و بعد از کفر ازین قبیل ترسیع علی نخواست
 بود و البته این نصیحت را فرزندان و یاران هر وقت ازین فقیر یاد دارند
 گر حفظ مراتب نه کنی زندیقتی

و همه اهل حقوق را راضی دارند و از حقوق اهل حقوق بهر چیزند و چون فال گوئی و جتم و کاهن و
 رمال و اشغال آنها اصلا و قطعا باید که اعتقاد نکنند بلکه اگر میخوانند بنی منکر کنند و او را از آن
 کار مانع آیند و به قناعت و رزق اندک و عیال کم و مال قلیل و تنهایی و تنگبائی و گریه و تندی و در
 محنت و بلا و ابتلا و محبت و ذوق و شوق حضرت محمدیه و سر رشته امور اخروی هم امکان نوبل
 و عاوت کنند که صوفیگری و دین داری بی اینها نمیشود و غریبه و بیچاره گی دنیا زنی
 و تضرع و داری را از دست هیچ وقت میباید که ندهند و در ذکر هر و علانیه مشایخ وقت هیچ
 گاه حاضر نشوند و عمل بغریت نمایند و از رخصت بقدر طاقت حتی الامکان در هر زمان و
 مکان دور باشند و از صحبت سیاه و لان و سپاهیان و تو انحران و طفلان و گران و
 عزاران و دیوانگان و بیابکان و ناپاکان و بدان و معسندان و فاسقان و مهتدیان و
 بدمنهسان و خدابی خیران و غریبه سیمان و آلودگان و کابلان و تن روان و جابلان و سیاهان
 و در بایه بود و پر بیز بایه کرد و چنانچه کسی از ستیر و زندگان میترسد از طبیعی دانسته این طوائف
 مذکور چنان میباید ترسد به بیت

من میترسم از
 شیطان و
 شیطان

کم گزید از شیر و از دماغ نر   در آشنایان و از خویشان کن حذر
 و تا می تواند از صحبت اهل الله و دواب کمال و علماء و مستقی و صلحا و بلند مرتبت هیچ وقت دور نباشد
 و جان خود را نشان ایشان نکند که رضای جانان درین راه در بافتن جان است بیست
 و دواست آوار گئی همی خواهد   رفتن جان هبسانه افتاد و است
 و بهر کس که از مومنان سخن کنند بزمی و رفیق سخن کنند و بهر کس که ملاقات نمایند خوش
 خلقی و جبک شاد و تبسم ملاقات کنند بقریب نصیحت حدیث شریف در خاطر آمدن کما و تمیناً
 زشته میشود میباید که به کوشش هوش اصحاب نمایند حضرت ابو ذر غفاری رضی الله عنه که صحابہ بزرگ
 و از اصحاب صفه است میفرماید که او گردن در خدمت رسول الله صلی الله تعالی علیه و آله و سلم به
 هفت چیز نگی آید دوستدار سائین را و نزدیک شود هم نشینی کن با ایشان و تویم به بین و نظر کن
 بسوی کسی که فرو تراست از تو دور دنیا و نظر کن و بین بسوی کسی که بالاتر است از تو و دنیا
 ستیم صلوات رحم بجا آورد پوز کن با خویشان اگر چه ایشان قطع کنند رحم را و پشت دهند ترا میباید
 که تو از طرف خود نترس و نه الله پوستگی کرده باشی و همچون ستر بیان فائل و جابل میباید که قطع
 رحم نه کنی چهارم سوال از کسی کن و از هیچ کس هیچ چیز مطالب نگذارد اگر تا زیاده تر بر زمین افتد
 کسی را گوی که آزا گرفته به ده بیست

گر چه گزید از فقر و شرم با و از هضم   که آب چشمه خورشید و امن تر کسبم
 پنجم سخن حق بگویی اگر چه کسی را تاغ نمید قل اعحق و لو کان صوا ششم ترس از امر معروف و نهی
 منکر کردن اگر چه خلق ترا طاعت کنند و بد بینند هفتم بسیار بخوان که احول سلا قوه ان
 بالله العلی العظیم را خصوصاً در آن حال که شیطان غالب آید و سخن کلا حول فلا
 قوه کلا بالله انیت که نیست هیچ حلیه فانیسی مرید و در ... از به نصرت می افتد
 خاستگانی نیست هیچ قوت عبادت و طاعت مرید و اگر به توفیق و محبت و هدایت خدای
 تعالی که مرید بزرگ است بخوان الله اعلم که این نه نعلت را که از فتنه اش شریفه انبیا است

علیہم الصلوات والتسلیمات چہتیار کنند کہ مارا بہ متابعت این بزرگواران امر کرده اند و از مخالفت
ایشان ہنی فرمودند چرا کہ عقول مابلی تائید الوارثت ازین کار موزول ست و افہم مابلی توسط
وجود انبیا علیہم الصلوات والتسلیمات والحمیات والبرکات ازین معاملہ دور خصلت اول ترسید
است از ریت و عظمت و جلال خدای تعالی در پنهان و آشکارا دوم خصلت راست و درست
گفتن است و بر آن بودن و از حد اعتدال سجا و زہ کردن در حالت خشم و خوشنودی یعنی
آدمی چون راضی می باشد از کسی مح او نمیگوید و عیب او میپوشد و چون در خشم می آید
بر خلاف آن می رود پس می باید کہ اندر ہر دو حال کیسان باشد خصلت سیوم اقتصاد و بیان
روی است و رعایت اعتدال در حال درویشی و توانگری و این عبارت را دو معنی شامل است
یکے آنکہ رزق کے کفایت بود کہ نہ فقیر و نہ غنی باشد و دیگر آنکہ در حال غنا و فقر بر طریقہ اعتدال
ستقیم باشد یعنی باید کہ در حال فقر سخط و جزع و فزع نہ کند و در حال غنا تکبر و غلو و کفر
لغت نوزند تا کہ ہلاک نشوند خصلت چهارم پیوند با خویشان و اقربایان و مومنان کنند
اگرچہ ایشان قطع کنند و پشت دهند خصلت پنجم عطا کنند بکے کہ محروم گردانیدہ است ایشان را و
عطا خصلت ششم عفو کنند و در گذرند از کے کہ ظلم کرده است و حق ایشان و بدی پیش
برودہ با ایشان خصلت ہفتم میباید کہ خاموشی ایشان مدام فکر باشد یعنی چون خاموش باشند
بہ تحصیل معرفت کوشند و چشم از ماسوا پوشند خصلت ہشتم میباید کہ نطق ایشان مدام ذکر باشد یعنی
چون سخن کنند از ذکر و غیر خالی نہ باشد و لغو و فحش و فضول و ناقبول و نامقبول در آن راہ
نیاید کہ تا سبب آفت سردی و حسرت ابدی نہ گردد

سخن برای تو گویم غموشش بر لب تو ہاشم

لہذا بعضے از بزرگان سنگ یزد مدام بدان نداہند تا سخن پریشان از ایشان بہ وقوع نیاید۔

رباعی

ایزد چو بنا کرد بہ قدرت تن و حبان در ہر معنوی مصلحتی کرد و عیان

گر منتهی ندیده بودی ز زبان
مبوس نمی کرد به زندان و مان
خصلت نهم میباید که هر نظری که در کائنات و موجودات کند به نظر عبرت کننده نه نظر شهوت
و غفلت و افت بیت

امنیت کمال مردود و نابالغستین
در هر چه بنگرد کند حسد را بسیند
چنانچه کریمه فاعته و ایا اولی الا بصار را اشاره بان است نصیحت و مجازان کریمه
و مخلصان فقیر را لازم است که نفسهای خود را از همه اشیاء که بدتر و اندر چه اگر کسی خود را
درین راه از کافر فرنگ و قاذورات بهتر تصور کند هیچ مراد و رسد و از جمیع سعادتها محروم ماند

بازرسی نشین و ناخود نشین

تا چنین اعمال خود را چه چیز در دستن در نظر اعتبار و مقدار نیامزد و نیز از مزوریات و لوازمات
این راه جا بگذارد است بیت

طاعت ناقص با موجب مغفرت نشود
را میم گرد و عسلت عصیان نه شود
و وصیت دیگر اینکه یاران پیش قدم را عزت و خدمت کنند و از نفس خود هر مان تراشند
و بهر خلای جبرائی از ایشان احتیاج نه کند و از خلفا فقیر بر کجا که باشند توجه گیرند و یکدیگر را بر
و گری ترجیح را اختیار نکنند که اهل اسم همه یکی اند و یکی همه اند و دیگر اینکه هر که احسان کمال و مخلص
این فقیر است و از طریق فقر کاری دهد و دل گیر از مری و طریق نشد و است میباید که
همه اولاد این فقیر را در عزت و تعظیم و محبت و خدمت و مهربانی و بهمانداری برابر و یکسان
و نه در میان اولاد و نه با نزدیک و دوری و پس سبب ازین فقر فرق نه کنند که درین امر کمال خوشنودی
و عناسندی این فقیر است و نگونید که نیکو کرد و بد کرد و اند و کسیکه از برای خدا کسی را دوست
داشته باشد بهیچ محسوس نظر بر آنند که او را چه عز و خوار داشت آن بری او چنانکه گفته اند

بیت

بازرسی نشین و ناخود نشین
بازرسی نشین و ناخود نشین
بازرسی نشین و ناخود نشین

تو خدای شو اگر خود ہمہ عالم دریاست
بجنا کہ سر موی قدست تر گرد
ہر کسکہ ہر چہ میاید از اخلاص خود میاید و ہر کس کہ ہر چہ گم می کند از بی اخلاص و شکالی و بد
اعتقادی خود گم می کند بیت

ہشت و دوزخست ہا تو تو از خود دور می جونی
ہشت خوی نکوی تست دوزخ خوب ہاست

دریغ معلوم اولاد فقیر بودہ باشد کہ شلایم باید کہ بجز محبت ذات اقدس الہی جل شانہ هیچ
برائی و مقصودی نہ باشد و کار مارا شدنی اند سیباید کرد و از ہیکس چنین طمع و توقع نیبلدینور
و دائم با قناعت و خداترسی و حق پرستی و شرع پروری باید بود و از رضاء سی فقیر و کلا و بار فقیر
بیرون نیاید رفت و بہ دنیا و ثروت و علالت آن و عزت خلایق و تقدم بر اقران و رفیقا
نباید شد و از امانت و خیالت کے گرفتہ خاطر نہاید گردید و از روء خاطر و غبار مندا از خلفا و مریدان
فقیر بہل باعث نہاید شد و حق اولاد واری جیو علیہ الرحمۃ بر ہمہ شمایان لازم است
و باید دانست کہ این دانی جیو کلان مرشد حضرت ایشان بودہ اند و غلام مصطفیٰ برادر منای
وصالحہ ہشیرہ رضاعی آن حضرت بودہ اند کہ حضرت ایشان نہایت آداب دانی جیو بجلے
آوردند و ہر روز وقت صبح سلام ایشان سے رفتند و نہایت شفقت بہ آنہا سے کردند
چنانچہ در موجب کہ از سر کار بادشاہ از برای حضرت ایشان مقرر بود حصہ اولاد دانی جیو
کلان را برابر فرزندان خود کردہ بودند البتہ از خدمت ایشان خود مارا تا مقدمہ است
و تبلیغ نہاید و خواہ اولاد اغوی سلام مصطفیٰ باشند و خواہ اولاد ہشیرہ صالحہ بودند باید
کہ بہت داری و خدمت و ہرانی بحب آرید کہ درین امر کمال خود شنوی این فقیر است
و نیز ایانہ در بیج وقت از اوقات چہ در شوق ما و شدت مای و چہ در زیہار و علالت از بیج
کس مدد و اعانت جو حضرت حمیدیت جل شانہ خواہید و در حال سفر و حضر و غلام و ملا و قمعین
و سہ و غنا و فقر و کار خدای تعالی ہا شید و ہمہ مادی و مادی و دانی و غیر و غیریت و حتی

ن
از قول او این نیست
ہا قبول او برابر فرمودہ
کردہ بودند کلام مصنف
کتاب بہت و کلام غوث
جیو صاحب سبب از ان
از قول حضرت جیو صاحب
شرح شدہ
محمد حسن

و انانیت بیزارباشید و از کارهای دین و دوزخ و دهر کوئی و خلاف شریع و هر چه
 نفس و غرور جوانی و مخدوم زادگی پرزیدگی کنید و از سخن فضول و کلمه نامعقول دور باشید
 که البته در سخن گفتن آفت است و بدست و خاموشی سخات و عافیت از دروغ و ضحیت و مالا
 و فحش و لغو و کبر و عجب و نخوت و رفعت بجنب باشید که نتیجه آن جز خسروان وقت و مال
 شماردیگر چیز نخواهد بود و در تجارت مال جمع کردن و زینت و آرایش و آسائش دنیا حبتن و
 خلطه لذات قانی نخواستن و قار شمارا از دلهای مریدان و مخلصان هر دو دور نگاهدار
 مریدان بیامان یا مندرجه به اعتقاد کردند و رفته رفته بی اخلاص طریق پیدا کنند لهذا
 خراب و متبر و غایب و خامس گردند و شما هم سبک و بی آبرو و مطعون خلایق خواهید شد
 و چون شما با وجود مخدوم زادگی و مخدومیت خادم الفقرا و نامرالدین و المتقوی باشید
 ایشان از احوال و اطوار شما شرم کردند و از بیچارگی و نامرادگی شما چاره و مراد یا فتنه بر
 سر توفیق و اخلاص و سلوک آیند و عورت و نفاست شما ازین راه ظاهر گردد و در ترقی
 آید و کار دین و دنیای شما نیک گردد و چنانکه گفته اند بیت

مقتدا چون در شریعت قائم است	تا عبس را میل طاعت و ایم است
مقتدا چون از شریعت گشت دور	مقتدی را رفت اندرون مستور
حال خمیه نگر با آن کمال	فاستقم بر پیش خطاب از ذوالجلال

و چون شما این وصیت مای فقیر را عمل نموده همه را به کمال و تمام محبت آرد پدید است که به
 زودی به مقصد رسید و انسان کامل و فروماست و مظهر کمال گردید ان شاء تعالی بیت

اینچنین گفته است پیر معنوی کامی برادر هر چه کاری بر روی

گردستان گرداگر می رسد بونی رسد

گردوبی هم نیایی روی درویشان پس است

نموده بجز غیب بر اعمال و افعال غیر مال شما چه نوشته آید که هر چه درین باب گفته شود

مہنوز مستحسن نوزیبا تراست ۶

انہرچہ میر و سخن دوست خوشتر است

والسلام علی من اتبع الهدی والتمم متابعتہ المصطفیٰ علیہ
علی آلہ واصحابہ من الصلوات المکملہا ومن التسلیمات اتمہا

باب یازدہم

در بیان بعضی از کلمات قدسیہ کہ از حضرت ایشان علیہ الرحمۃ

والرضوان در بعضی اوقات و از زمان این ہندہ شرمندہ

پریشان و بیامان شنیدہ است

حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان معینہ فرمودند کہ قرن اصحاب پیغمبر علیہ و علی آلہ
الصلوات والتسلیمات از جمیع وجوہ خیر است البجا سخن کردن از فضل است کہ سابقان سابقان
اند و در حینت نعیم مقربان حضرت صمدیت بل و علا ایشان اند کہ اتفاق کوہ کوہ و ہبہ گیران
بہد شیر ایشان نرسد واللہ تعالیٰ بر حمتہ من شفاء و ہم میفرمودند کہ احوال و ماحولہا
کہ اورا تحقق بہ حقیقت معتقدات علماء اہل سنت و جماعت شکر اللہ سہیم میسر و مقرر فرمودند
مستدراج است دراج معنی بیچ نمیدانم و جز عزیزی بیچ نمی انگاریم و باین دولت اتباع
فرقہ تا جمیع اہل سنت ہرچہ بدہند سنت میداریم و شکر بجا می آید و اگر ہمین را بدہند و بیچ
انہا احوال و اذواق و ماحولہا بدہند سبب ناک نداریم . آن را چہ فی و شاکریم و اگر این را بجزیند

در هر ماه هر سه مرتبه چرخ خاد و اند و بختی و شقاوت ما خواسته اند استدراج محض در حق ما چنین یافته لغو بالله من قضا و هم میسر بودند که بگرد و بر روی بسیار بچین و بی غایت است که آن عزان ندلت و خوری است حتی که بسیاری از بادشاهان امیران و بزرگان با وجود شوکت و ثروت فراوان بسبب عجز و تجر خود و ذلیل شده اند پس مناسب آنست که آدمی هو او آفت مار را دور دارد که او شش آب گنده بود و آفرش پراگنده خواهد شد

بیت

دین کشان میروی امروز بر زمین فرو افتاد قالیبت اندر هوا رود
و هم میفرمودند که معنی راقبه در حقیقت سکوت و خود را دوختن بر چیزی نیست و معنی راقبه آن است که خود را در ظاهر و باطن از امور ناشائسته و خلاف شرع نگاه دارد و چنانچه در صحبت ارا و سلاطین از آنچه ترک ادب است خود را نگاه میدارند و هم می فرمودند که از صغر سن و خردی باز می دانم که هر که بفقیر استیازه کرده است مغلوب شده است و کار او پیش

زلفه است ۴

باد و کشان هر که در افتاد بر افتاد

و هم میفرمودند که بعضی از مردمان گمان میکنند که ما منکر طریقه جبریه باشیم نه چنان است که ایشان میپندارند باین مقدار است که ذکر جبر را چهار شرط است اول زبانی آید که پاک از دروغ و غیبت و لغو و افت باشد دوم درونی باشد که خالی از حرام و شبهه نیست بود سیوم سری که خالی از ریا و سمیت و عاری از کبر و حلیت و بری از توجیه غیر حضرت محمدیت بود مل سلطان چهارم در حاکمیت ذکر گوید که خالی از ظلم و فساد و از باب غفلت و صاحب بدعت بود و در مقدم چهارم از مردمان صاحب جمال و زمان نامحسوس بود و هر شیخ که رعایت این امور نکند مینمودد باشد ما منکر طریقه و احوال نویسیم که هر سلسله و طریقه ما چون بروقت شرع شریف باشند بر حق اند و هم میفرمودند که هر چند متابعت بیشتر کمال بیشتر بود و چند بیشتر متابعت بیشتر چنانکه حق سبحان و تعالی

نیت متابعت و کمال رانیز نهایت نیست و در معنی این آیت کریمه و اعمد ربك حتى
یا یتیک الیقین دو معنی می فرمودند یکی آنکه بندگی کن پروردگار خود را تا روز مرگ که آدمی
مکلف است به بندگی تا آن غایت دوم آنکه بندگی کن پروردگار خود را تا که یقین و
مشاهده حاصل کردی برکت طاعت حقانی و بی تفاق آنگاه بی تکلف در بندگی خواهی
کرد که مقصود از سلوک طریقه صوفیه یقین کامل حاصل کردن است یعنی تحصیل از وی یقین
است در عقائد شرعی تا از مضیق استدلال لفظی کشف آیند و از اجمال تفصیل که
آیند و دیگر مقصود از سلوک تحصیل تسبیح و آسانی است و ادای احکام فقهیه ضروری و از ازاله
عسر که از اماره کی نفس میگزونه امر دیگر و از آن چنانکه بعضی چنان تصور کرده اند و براه
اوام و خیالات رفته بیت

خیالات ناهان خلوت نشین   بهم برزند عاقبت کفر و دین
و هم میفرمودند که هر که خواهد که بمقام مشاهده رسید میباید که مجاهده را از دست نهد که مشاهده
بی مجاهده صورت نگیرد چنانکه عمل سلیم بدست نمی آید و کسیکه این معنی بپذیرد این ملاحظه نماید
الحق بود و بحق دوستی حق را که لایق نبود که
حق کجا همراه بر حسیق شود

و هم میفرمودند که چون اعتراض حضرت حق سبحانه و تعالی با بنده همراه شود زبان او را ولایت
حق بر طعن و بد و نکار دراز شود زیرا که خود را ازین جمله یاران میباید که نگاه دارند به بیت
نخمس این قوم که بروردگشان میخندند   بر سر کار غرابت گسند ایمان را
و هم میفرمودند که و ندان این راه را از بدگونی و رنجانده هار نیست که حال تنهایی نیز جمال ازی
است و لکن این طائفه را رنجانده و بدگونی نقصه اصلان رسد بلکه کمال رسد جوش تا
این رنجانیده و بدگونی و عاصه تو نباشی چه هر که را در راه این راه روزه نشاندند و رانندای
آن روزه که داند روزه به شکل ازی سوسه علیین میرود و سوزی به سبب اینها سوسه بین

نیت
این قول حضرت خلیفه
مقصود از سلوک
در پیوسته است نه از دیگر
مطابق کلام امام باقر
در جمله اول از کتب
در کتب و در صورت دیگر
نیمین

حضرت سلطان المارغین ابویزید بھامی رحمتی اللہ عنہ فرمودہ اند کہ ہر کرا دین در گاہ ہرگز نیند
فرمودی را بدو گماند تا او را پیوستہ می رسانند ہا شد معصوم

خدا از دست دشمن کار متاجان برون آرد

و ہم میفرمودند کہ سالک میباید کہ ہمیشہ خود را از ہمہ چیز بدترے دانستہ باشد حتی کہ از قیامت
و کافر زنگ میباید کہ خود را بدترے داند تا عجب و کبر بدور آید و در چیزی کہ بہ حقارت می
بخورد کہ یا کہ با فریہ کار آن بھارت می بخورد و جرم از جمیع سعادت نامحرزم می ماند بیت

بہ خود بین ہمہ نیک و بد را در دینیک و بد انھن خود را

سر نہ آنجا کہ ہمہ پاس نہست بوسہ زن پاکہ ہر جاے نہست

و ہم می فرمودند کہ چون اندیشکے با خدا باشد ہرگز اسواراہ خاطر نیارد و می باید کہ اشیاء ہمہ
آئینہ دل سالک باشند تا جمال معنی را ہمیشہ در انہا سیدہ باشد بیت

بدونیک کہ بہت در علم ہمت آئینہ خدا نما است

بیت

این است کمال مرد و نامہ بھتین در ہر چہ نظر کنند خدا را بینند

و ہم میفرمودند کہ ہر کہ بر دوستی از دوستان خدا منی قتلے انکار کند کمترین عقوبت و عیان
است کہ از ان خالی کہ دمی دارد بلایہ و مانہ و باومی از ان حال بیچ جانہ ہر کہ مردود ولی

مرد و ہمہ اولیا نور چہ نہ مقبول نیک ولی مقبول بہ اولیا باشد نہ آگفتہ اند کہ بیت

جان کرگان و سگان ہر یک جداست متحد جانہای شیعہ این خداست

و ہم میفرمودند کہ در مقام اہل اللہ ہرگز حیل نباید کرد و زبان نہاید کشود بلکہ گیسے تواند توجہ
نیک کند و الہ غار شش باشد و بختی حکم نہ کند کہ بیت

آن نمی خام شوق لوشیہ توبہ و یونگی غرور شیبہ

البتہ خوف ضرر غالب است و نفع امکان ندارد چہ اگر کلام اثر آویزہ کند کلمات سرزد

الہی اندل شائد در فہم ہر کس کی درمی آیند و اگر در کلام بعضی از ایشان عبارتہی کہ شمر عجیب
و مخرب باشد البتہ قابل تاویل و توجیہ خواہد بود مثل قول سبحانی و ما اعظم شانی و انا الحق

و غیر ہا بیت

چو بشنوی سخن اہل دل گو کہ خطا است سخن شناس نہ دلبر خطا این با ست
تو ہم می فرمودند کہ اگر محبت خدای تعالی با متابعت صاحب شریعت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
موافق و مطابق اقتدای آن محبت مسیح و مقبول بود و الابی متابعت حضرت رسالت صلی اللہ
تعالی علیہ وآلہ وسلم آن محبت مردود و مطرود بود و در حق صاحب آن محبت استدراج محض
خواستہ باشند زیرا کہ جو گین و از میان و یہود و نصاری ہر محبت خدای تعالی دانند از بسکہ
متابعت رسول ما علیہ السلام ندارند ہر کافر و بدعت اند بیت
تا بر اند نیافت رہ راست سوی دوست ہر کس کہ از کلب تو داپس قدم نہاد

۴ با خدا یونگی کن بانی شہار باش

و ہم میفرمودند کہ ہم عمل باید کرد و ہم استغفار از ان عمل چہ آدمی در حقیقت کار نمیداند کہ کدام عمل
اورا مقبول خواہند کرد و کدام را رد پس استغفار دین صورت مزوری است چنین گوید کہ
اللہم اغفر لی و تب علی انک انت التواب الرحیم و نہ گوید کہ استغفار
و التوب الیہ تا دروغ نہ گفتہ باشد زیرا کہ تا ما دمی کہ داد و بندگی را نداده است و از انفاق
سمیعی خلاص نشدہ طلب استغفار در جوع بحضرت غفار از تر گفتاری کند نہ از راه کردار
پس در نزد اہل اللہ دروغ گفتہ باشد چنانکہ گفتہ اند بیت

در دل ہوس گناہ و بر لب توبہ زین توبہ تا درست یارب توبہ
چو شش دار کہ این نکتہ نامعنه است و ہر کس بغیم آن مدرسہ ہم می فرمودند کہ سالک نامعنه
الاستعداد موافق استعداد و حوصلہ خود بہ فنائتم مشرف خواہد شد و در ہر اسمی از اسماء

سیر خواہد کرد و اذان اور افتاء و بقاء حاصل خواهد شد چون در اسم المتکبر فناء محویت یافت
و بقاء اور اروئی داده شد مقتضای غلبہ مال متکبر خواہد شد و موجب خبر تخلق با خلاق
الہی قتلے اور انوعی از سلطنت و ریاست و نحوی از عزت و نقاست و انگیر خواہد شد
آیا این تکر ازین سالک درین مقام محمود است نہ مذموم چنانکہ حضرت خواجہ بزرگ بہا الدین
لغزشند قدس سرہ میگفتہ اند کہ شما متکبر اید ایشان در جواب فرمودند کہ بجز ما از ہمت
غلبہ کبریاے صفات اوست تعالی و تقدس نہ از ہمت غلبہ و سرکشی نفس آثارہ چنانکہ
شما گمان نمیرید قطعہ

ابن منصور حسین وہم فرعون ہر دو گفتند اما ہوا الحق
یکے خود را ندید مسلم رفت دید و بجز برفت بہ مطلق
غریب بین بین کہ در ہستم رفت مرد حق بین نہ غریب بین با حق

و ہم میفرمودہ کہ این غایت کے را در سخن سانیہ ام و از کسی نیز نہ سنجیدہ ام و با وجود آن
سیر رسم کہ فروا قیامت مہار کسی خصم من میشدہ باشد چرا کہ دل کے را سنجانیدن
سخت بہ است کہ جہاز کفر بہ تر ازین عمل بد علی مذمومی بخوابد بود چنانکہ خواجہ مافط شیرازی
علیہ الرحمۃ فرمودہ اند کہ بیت

سبائش و رپی آزار و ہر چہ خواہی کن کہ در شریعت ما غیر ازین گناہی نیست
و ہم میفرمودہ اند کہ گناہ بخاطرے رسد کہ اللہم انص من نص الدین گوئیم و احذل
من حذل الدین نگویم کہ سہا و کہ خود بہ لغزین و خل شوم و خود را خود لغزین کردہ باشم
زیرا کہ دین را بہ تمام لغزت و اذن و از خذلان آن گاہ پرہیز کردن درین مساز زمان
مستقر است کہ آما از جہتے کہ شرع ما ما بگفتن این دعا امر کردہ است و عزت و لغزت حسب
المقدور میزایم و آن سیکو ششم تا چار این دعا میخوانیم و بر زبان جاری کے کنیم و
عزیز کردن و لغزت دین را بہ کمال تمام خواستن مرا بر الہ المہین عمر خطاب رضی اللہ تعالی

عنه صفتی میباشد تا کار دین بر او رود و ازین سلاطین ظالم و فاسقین و کابل و امداد منہین
و فاسقین چه بر آید کہ بر ایشان خود ہم دین متین می نمایند

بیت

شرع و تقوی را فکند و سستی پشت کو عمر کو امر معروف و نهی

و ہم میفرمودند کہ در خاطر بعضی از یاران ما میرسد کہ در طریقت کار ما از ایشان چندان خوب
نمیشود و از کجا دانسته اند کہ کار ایشان در نزد فقیر خوب نخواهد شد و هر گاہ کہ ایشان چیزی را
کہ فقیر مائیم آزار بہ تمام بجا بیارند و سلوک بہ کمال و رزقند چہ کار ایشان خوب نخواهد و چون
ایشان مامورات فقیر را بہ تمام بجانے آرزو بے پرہیزی می کنند و مرید ہوائی خوانند
تا چار کار ماے ایشان بعکس نتیجہ من میدہد و امکان ضرر و رحبت نسبت باحوال ایشان
غالب می کرد و بزرگان گفتہ اند رحمہم اللہ تعالیٰ کہ بار دین بار گاہ بمقدار کار است بیت
نابودہ رنج گنج مستہ منی شود مزد آن گرفت جان برادر کہ کار کرد

و مروج در طلب دنیا می دیند چہ رنجی کہ نمی کشند و چہ سستی و کوشش تا کہ نمی کشد کہ ام کس
درین راہ عشرت شیر آزار موند نمود کہ کار ما بہ بر او نشد از سبکہ بندہ کار دنیا را از کار خود
اولی می دانند و از این بر میگزیند ازین جهت غیرت الہی جلہ سلطانہ دست و در پیا
وی میزنند و وی را از ولایت دوستی مزل میگردانند نعوذ باللہ سبحانہ من
ذلک و ہم می فرمودند کہ فقیر بسیج کار را بے استخارہ و بی اذن شرع شریف و بے
الہام غیبی نخواہم کرد و ہر کار را کہ بی استخارہ و بی اذن شرع و الہام میگردد باشد
و مع ذالک مرید میگرفتہ باشد امور او خالی از خطر و مکارہ محضہ نخواہد بود و ہم میفرمودند
کہ در ہر دیار اہل امد کمتر باشند استقامت و سالک فیض از انجا بیش تر می یابند از جہت
نقصان قبول اہل آن دیار ازین جہت است کہ کار و دوازدہ سال شمارہ شریف بہ کار
شش سالہ کابل و پشاور و کار شش سالہ کابل و پشاور بہ کار شش سالہ مرہند و پشاور

برابری خواہ کرد و ہم میفرمودند کہ قدر از یردان و کس سید استند کی شیخ چو چوے
 و دیگرانوند ملا قوزی علیہ الرحمۃ و از مشائخ و کس قدر مرادے دانند کی ملا فیض خان کالی
 و دیگر خدمت ملا قورخان افغان سلمہ اللہ تعالیٰ و ہم میفرمودند کہ خدمت سید موسیٰ
 خان خواجہ وہ بیدی علیہ الرحمۃ بسیار بزرگ بودہ اند فقیر ایشا نراندیدہ دام و اما بعض
 از خلفاء ایشان را دیدہ ام مثل خلیفہ صدیق و خلیفہ محمود و خلیفہ قیوم و خلیفہ میر احمد و غیر ہم
 کہ ہر کدام از ایشان ہر جہ کمال بودند و بزرگی شیخ ما از بزرگی مرید میتوان شناخت و ہم
 میفرمود کہ خدمت مہمان محمد آفاق سلمہ اللہ تعالیٰ با وجود آنکہ فنا کوئے کشند چنان صاحب
 نسبت کمال اند کہ در بیان نامہ ظاہر ازین حجت مذری باشد و یا مگر بہ کت ذکر و ظاہر حق
 سبحانہ فصل کردہ و نا پسند باعث منع کمال اہل اللہ نمیشدہ باشد و اللہ سبحانہ علم بہ
 حقائق الامور و ہم میفرمودند کہ خدمت جد بزرگوار فقیر المشرق بمقام رضا حضرت شاہ محمد
 رفاقہ کس سر میفرمودند کہ از پرائی سلوک این راہ دور و شکی تحصیل علوم مذہبیہ کفایت میکند
 و زیادت این بحقیق کروں النظر بمقام شاہ و دیران مشغول بودن تفصیح اوقات است
 بلکہ اتفاق پیدا میکنند و از ان غرور و رستی می افزاید و حضرت مولانا اجام قدس سرہ می

فرمایہ بیت

علم کثیر آمد و ملت فقیر
 آچہ مزرعی است ہر ان شغل گیر
 مراد علم مزرعی بحقیق علم فقہ و حدیث و تفسیر است چنانکہ حضرت مولانا مولوی روم رحمۃ اللہ
 علیہ در مشنوی فرمودہ اند مشنوی
 علم دین فقہ است و تفسیر و حدیث
 ہر کہ خواہد فیر این کرد و خبیث
 و ہم میفرمودند کہ وقتی بہ فقیر و ولایت پشاور الہام شد کہ عزیز می از دوستان اود بخارا وقت
 یافت مناسب احوال اود این آیت است اولیائک یدل اللہ علیہم حسنات
 فقہریان بود کہ این عزیز کہ باشد تہجد از چند روزنا الہام شد کہ آن عزیز حضرت ابیہ السلامین

شیخ شمس الدین
 شمس الدین شمس الدین

شیخ شمس الدین
 شمس الدین شمس الدین

معصوم غازی الملقب بر ایبر شاد مراد بن امیر دانیال مرحومی علیہ الرحمۃ بود و اندک فقیر این واقعه را
 بیاران گفت و تاریخ آن روز و آن ماه را به خاطر نگه داشت بعد از چند ماه حضرت امیر المومنین
 میر حمید سلطان حسن دله ملک که ولد جانشین ایشان اندک فقیر کتابت کرده از بخارا به شاپور
 فرستادند که حضرت قبله گاهی مرحومے وفات یافتند و وفات در روز جمعه وقت چاشت گاه و
 پانزدهم ماه رجب در سال هزار و دویست و پانزده از هجرت در موسم قوس و پرو و
 پرو و سپر برید و حلقه گچش جناب شان بودند و سال مدونه بوده و هم میفرمودند که خدمت پر
 بکیه حضرت معصوم غازی انا الله برمانه با وجود آن باو شاهی و دولت سخت مرا من و متقی و
 پر پیزگار بودند و ریاست و عدل و ایمان و شریعت را از ایشان بن روزگار سلاطین و حکام
 تقلید کردند هر چند که از صدیکے رانمی تواند که بجا آرند روزی در ایام و داد می فرزندی میان
 غلام فضل الله سلمه الله تعالى که حضرت امیر مرحوم عاجزه بود و آبان محرم زاده در عقد نکاح
 داده بودند فقیر که حلوای که از مردم هند ستوره گویند نبات دروغن زر و دوزخ با دام و
 پسته و دیگر چیز با طیار کنند پزنده در خانه فرزندی روان کرده شد از آن حلوای فرزندی
 چیزی جدا کرده بحضرت امیر فرستاده اند و حضرت امیر بخوبی آن بکشتن کرده ازان خورده اند
 فقیر این را شنیده ازان خوب تر طیار کرده با ایشان فرستاده فرموده اند که حضرت ایشان
 تصدیق بسیار کشید و اند و هندگان را نوازش فرادان نمود و در آن آشنا میخواستند اندک
 چیزی ازان حلوای تناول کنند و در حال گریه و ندامت و اندوه خاطر مبارک ایشان زود
 کرده به خود گفته اند که ای نفس مکاره می خواهی که تبرک حضرت ایشان است گفته به بهانه
 آن تمام این حلوای از سر شبوت و شراب خوری این را نمیدانی که از اثر لقمه چرب و
 شیرین بخل دست برداری افزاید ازان کبر و نخوت پیدا شود و خوار می آید و در میان و
 این اخلاق زیمه داشته باشی کار رعیت و احوال ایشان چون خواهد شد و فردا
 قیامت حساب با خدا تهاکی چون خواهی داد چون ظلم مغر با ایشان کنی و خلاف شرع

و مدعی و این گنجینه اند و بادم فقیر علو او پس داده فرموده اند که به حضرت ایشان عرض این
 پر غلام دارسانید و گویند که به حضرت ایشان عرض این پر غلام معذور دارم که من مریم
 و این علو مناسب حال مریم نیست این را به کسانی بدهند که ایشان مریم نداشتند تا
 بخورند یعنی به تمام فقرا رسید و باشد و چند روز خود را گریسته کرده اند و بعد از آن زمان چون
 سنت که از سفر طراسان کعبه غزاه شیعہ فذلہم العہ سبحانہ واپس ماند و بود و داشته اند
 و از آریزه کرده باب ترک کرده ام و فرموده که ای نفس آثار و از برای قطع تو این قدر کار ما
 آنتیله کرده ام که طاقت عذاب خدا تعالی روان امیر کبیر و ششمنیہ از جانب خدا
 کبیر ندارد و هزاران هزار رحمت بعثت بر روح پرستوح و روان شریف و لطیف حضرت
 ایشان علیہ الرحمۃ و الرضوان من اللہ المتان ما و کہ بلای و درکت آنچنان ما و شاد این چنین
 شیخ و مقلد است آگاه بودند پر را به بین و مرید را نگر بیت
 شاه چنین طبع و شجاعت چنان طمع ویری است این زمانه و داد و کس علم

باب دوازدهم

در بیان بعضی از واقعات و اشرفیات و خرق عاداتیکه از حضرت

ایشان علیہ الرحمۃ و الرضوان و بیہ و کشید و شد و است

باید دانست که از آن جناب ولایت تاب قدس سر و انقدر کرامات و خرق عادات و واقعات
 و حالات و اشرفیات و کشفیات و الهامات از اول تا آخر عمر شریف به قصد جنتیل و یا
 به قصد ولی جنتیل از آن یک تبار چند کرده است و به وقوع آمده است که احدی آن تسبیح

و مستحضر و از حد و محضرت خارج است بلکه جز خدا سبحان و من شاء الله تعالی کے
اطلاع بان مجید کثیر الانتفاع نیست و از انجمله بزرگترین کرامات و اعلیٰ ترین مقامات
و صحیح ترین حالات آن جناب بلند خطاب چنانکہ بر جہان بیان ظاہر بل اظہر است آن بود
کہ از اول تا آخر شریف استقامت بر جاہ شریعت و متابعت سنت کہ بزرگترین کرامتی
و عظیم ترین سعادتی پیش محققان این طائفہ علیہ آن است یافتہ بودند و در مقام رضا بلکہ
مقام عہدیت کہ فوق مقام رضا است و ازین بالاتر مقامی نیست نزد این اکابر مشرف
بودند و ہرگز ترک مستحبی از مستحبات شرعیہ بہ قصد و احتیاج بہ وقوع نیامدہ و غیبت و غیب
کے را صریح و یابرد و ایمانہ کردہ اند و معلوم ممکنان است کہ وہ این روزگار مصیبت بگرفت
کہ از غیبت و غیب جوئی کے خلاص باشند و کدام است کہ از ارتکاب این احوال بہ سلامت
در تحت ظل شریعت بود الا من شاء الله پس کدام کرامات ازین مقامات و صفاتی رفیع
الدرجات بالاتر بود و کدام احوالات و مقامات و الہامات و کشفیات از ایتان امور شریعت
عز او طریقیت ملت بیضا برتر باشد کہ گفتہ اند بہیت

یا ربم ملک استقامت وہ کاستقامت ز صہ کراست بہ

حضرت مجدد موزالفت ثانی قدس سرہ آسامی در جلد اول کتب و کتب و دو صد و دوم
مے فرمایند کہ مقصود از سلوک طریقہ صوفیہ تفصیل از وی یاقین است و در تحقیقات شرعیہ تا از
منضیق استدلال بفضا کشف آیند و از اجمال تفصیل گراہند مثلاً وجوب واجب الوجود تھا کہ
و تقدس و وحدت او سبحانہ اول بہ طریق استدلال و ما بہ تقلید معلوم شدہ بود و باند ازہ یقین
بہم رسیدہ چون سلوک طریقہ صوفیہ میسر شود آن بہ استدلال و تقلید کجف و شہود سہل میگردد
و یقین کمال حاصل میشود عے هذا التقیاس ماساثر الاعتقادیات و ایضاً مقصود
از ان کتب تفصیل تیرہ است و راوانی احکام فقہیہ و ازالہ عسر کہ از امار کی نفس میخیزد و ایضاً و کتب
دوایت و شصت و ششم از جلد اول کتب است فرمودہ اند کہ مقصود از سلوک طریقہ صوفیہ نہایت

که صورت اشکال غیبی را شاهده و نماینده و انوار و الوان را ممانند کنند که این خود و غل و غلب
 است صورت و انوار حسی چه نقصان دارد که کسی این را گذارشته بر ریاضات و عبادات تنهایی
 صورت و انوار غیبی نماید چه این صورت و انوار و این انوار و انوار همه مخلوق حق اند
 جل و علا از آیات و البر و جود و تعالی و هم در کتب سی و ششم از جلد اول کتب بات فرمود
 اند که شریعت ماست جزو است علم و عمل و اخلاص تا این هر سه جزو متحقق نشوند و چون شریعت
 متحقق شد رضای حق سبحانه و تعالی حاصل گشت که فوق جمیع سعادت و نیوی و اغزیه
 است و رضوان من الله اکبر پس شریعت تکامل جمیع سعادت و نیوی و اغزیه آمد
 بطریق نماز که با و راه شریعت در آن مطلب استیجاب افق طریقت و حقیقت که صوفیه بان
 متاخر گشته اند و در مقام شریعت اند و تکمیل جزو ثالث که اخلاص است پس مقصود
 از تکمیل آن هر دو تکمیل شریعت است نه امر دیگر یا شریعت احوال و مواجید و علوم و معارف
 که صوفیه را در آن راه دست میدهند نه از مقام مد بل او هام و خیالات شرعیه
 به با اطفال الطریق از جمیع اینها گذشته به مقام رضا باید رسید که نهایت
 معانی سلوک و مجرب است چه مقصود از طی منازل طریقت و حقیقت ما در تکمیل اخلاص
 نسبت که مستلزم مقام رضا است از تعلیمات سه گانه و مشاهدات عارفانه گذرانید و از به ایران
 یک راه دولت اخلاص و مقام رضا سرسانند کوه اندیشان احوال و مواجید را از مقاصد
 شمرده اند و مشاهدات و تعلیمات را از مطالب می انگارند لایم و گرفتار زندان و هم و غل می
 مانند و از کمال شریعت محروم می گردند که کس علی المشرکین ما تدعوهم الیه الله
 بحجتی الیه من یشاء و یهدی من یشاء و یهدی الیه من یشاء
 حصول مقام اخلاص در وصول بر تبه رضا سر و بطریق انجمن و مواجید است و در تکمیل
 آن علوم و معارف پس اینها معانی مطلوب باشند و مقدمات مقصود و آخر پس الحمد
 قدوسه که آن قدر رعایت انجام شریعت و آن به ملائکه از کان و غیبیه که از آن جلالت

کتاب شریعت الکتاب در جمیع اوقات و از زمان خیر امتساب به وقوع آمد و است و قبل
انجامیده کم کے راز مشائخ و درویشان زمان این معنی دست داده باشد و این کار
روقع کمالا یخفی علی من راه رحنی اللہ تعالیٰ عنہ و صحبہ بالغد و مالا لھا
و تامل فی امرہ قدس سرہ ربانی

ای صورت تو آئینہ ستر وجود روشن درخت پر تو انوار شہود
مجموعہ پر و کوئی کس چو تو نیست در ملکیت صورت و معنی موجود
را تم این حرف عفر امد له با وجود آن مبتدیان بیان می نماید اول دوستان ازین شان
و نظر متبقر ایشان از سر آن باغ و بوستان غری چندان شود معرام
که انہرچہ میرود سخن دوست خوشتر است

از آن جمله آنست که سالی حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان

کرامت

از بخارائی شریف بہ پشاور میرفتند روزی در ولایت تاش

قورغان در حویلی فصیلت پناہ قاضی عزیز شاہ مرحومی نشسته

بودند و وقت نیم روز قریب بود کہ این محقر و سیادت

پناہ استاذی ایشان امان بن میر بادشاہ خواجہ مزاری علیہما الرحمۃ و سبحان قل خواجہ
خادم در نزد ایشان حاضر بودیم و گیر کہ ناگاہ دران اثنا جوانی بلند قامت و قوی کل
کہ بے لاغر و چون ہلال شدہ بود از اثر ریاضت و چشمان ارزق بود و سیکون
داند و ہنک و لباس تم و بہر دوستار بر وفق سنت بر سر از در آمد و ایشان سلام

کرد و ایشان جواب سلام داد و گفت تعظیم او برخاستند و به غایت عزت و تعظیم دادند و
 او را در کنار خود گرفته حکم میفرمودند و عاقبت دراز کردند که گاهی عادت نمائستند و احوال پر
 دل جوئی کردند بعد از آن از همه اصحاب و الا نه مانعند و بروی ایشان پیوسته نظر میکرد و
 ایشان مراقب میبودند و ساعتی بر این گزشت ایشان سرسارک الا گرد و از دست
 پرسیدند که دالیه صالحه مثلاً بهایت بستند وی گفت الحمد لله و الله و دعای ششامی
 باشند و دیگر مرتبه از وی پرسیدند که از ولایت کولاب که در قدیم ختلان می گفته اند که
 بیرون شدید آن جوان بر من ایشان رسانید که چاشت گاه کلان در مین روز بیرون
 شد و بودم ایشان گفتند دلیه همچون که عرف دیار گونید چون گذشتید و می
 گفت امروز تمایل و ریارسیدم و دلیه که من بودم کشتی و کس و سخا حاضر نبود و نگاه
 پانها خود را برهنه کرد و آب شدم و آب دلیه از زانو من بالا آمد رسید و خدا
 تعالی آنرا بر من پیوست گردانید و در آن دلیه با سانی گذشتیم و اینجا بندست مثلاً
 آدم نگاه ایشان هماره خوب که در صبح می پرسیدند و دستار خود را بان هماره بان
 جوان پوشانیدند و زیاد ماکرود و مرض گزند و وی به تعظیم تمام از آن مقام بیرون
 رفت و این فقیر نیز از پی وی بلا واسطه بیرون رفت و دید که تا پیدا شد و از نظر قائب
 گردید و از سبحان کل خواجہ خادم دیاران و حیر پرسیدم که آن جوان کجا رفت همه
 گفتند ندانستیم که کجا رفت و وی که بود و از روی که بدو و از پرسید و شد گفتند
 مادر تهاست که این حامی می باشیم هرگز کسی را باین صفت ندیدیم که آمد و باشد و یا
 رفته باشد و بعد از سالها فقیر روزی در سجده ای عواست که در خلوت از حضرت ایشان
 پرسید که وی بود و فقیر هنوز صریح ظاهر ندیده و فرمودند که آن جوان که در حین رفتن فقیر
 از سجده و پیشاور بندست فقیر از ولایت کولاب بکمر آمد و بدی از ابراهامان بود و مادر او نیز
 از نسای عارفت و صالحات بود فقیر بار بار دیدن ملاقات آمد و بدو و از یاران فقیر

همون روز از طمان برآ تفسیح احوال نزد فقیر آرد و بود و کلام او انجام شده چون حاجت با عازت
داشت لهذا عازت دادیم و همون روز به طمان باز رسید و هم از آن جمله آنست که روزی
در بخارا حضرت ایشا زاندریم و آن روز جمعه بود و فقیر در حویلی و خانقاه و دیگر جائے مارا
که گمان داشت ایشان را حست و جوتے کرد و اما نیافت و از هر کدام یاران که می پرسید
گفتند خبر نداریم که کجا باشند ناگاه فقیر را به خاطر رسید که چله خانه ایشا زانیز باید دید الققه
در چله خانه ایشان که در مسجد بود رفته از شگاف نظر کردم که در را محکم از درون بسته اند
و روی بکه متوجه نشسته اند و سه جوان بر پهنه رو که نهایت صاحب جمال بودند و جائے
گمال در ستار ما سعید بروقی سنت داشتند از ایشان توجه میکردند و این محقر لحظه نظر
کرده بودم که به ناگاه نظر ایشان به فقیر افتاد و دست خود اشارت کردند که از این جا بروید
و بعد از نماز خفتن سبکوت می خواستم که ایشان را شناسم که آنها که بودند در حال فرموده
که ایشان را دیدم فقیر عرض کردم که آری دیدم فرمودند که آنها پر یان بودند که مریدان ما
بودند و از ما توجه میکردند زینهار این واقعه را پوشیده دارید تا ما نزد ایم مکتب گوئید

بیت

آنکسان که جام می نوشیده اند رادادانسته و پوشیده اند

و آنان باز دانستم که ایشان شیخ الثقلین بوده اند رحمة الله علیه و هم از آن جمله آنست
که ملا میر غنی الله مفتی علیه الرحمة که مرید و خلیفه و از یاران مقبول حضرت ایشان علیه الرحمة
و الصلوات بودند و یکی از علماء کبار ولایت تاشقورغان بلخ بودند و میفرموده اند که این
حقیر را وقتی حضرت ایشان به نماز فرمن بجامعت امام کردند و بعد از نماز و تحو و تسبیح الحمد لله
گفتم و دیگر هیچ چیزی بنماز نرسید و محو شد القصد آن نماز را ویران کرده ام حضرت
فرمودند که با امام سعید این محقر می خواست که خود را از غفالت عقب کشد و این امر قبول
نمکن فرمودند که هیچ واقعه نیست چش گزیر و امام شویید و چون امام شدیم این نوبت

سریب

نماز را به کمال و تمام اداء کردم در غلوت فرمودند که فقیر از ابتداء بلافت تا این قایت
مقارنت بکیر حرکت برید را با امام ترک نه کرده بود و متصل بکیر خود را بکیر با امام میداشت
و از وی این امر جلیل القدر و عظیم القدر هرگز فوت نشد و چون شما به سرعت نیت
کردید فقیر ازین عمل غافل ماندم و از جواب بکیر اولی که بهتر اند دنیا و مافیهاست و در
اقدام ازین جهت پریشان و حیران شدم و حسرت صدر فقیر پیدا شد و چون شما که
نماند از سر گرفته بجد الله سبحانه و الله جواب بکیر تحریر را به کمال و تمام یا قسم بیت
مرا بندگی باشد این بس بود جز این کار جوئنده تا کس بود

ف
کرامت

و هم از آن جمله آنست که جناب فضائل آب حضرت اخوند ملا معلم شاه یعنی علیه الرحمة کیکی
از علماء کبار بخدای شریف و از مریدان قدیمی حضرت ایشان علیه الرحمة و الرضوان بودند
میفرمودند که این کسی نه بنده و رگه و آن عالمی بجاه ولایت پناه در اجتهاد کار روزی که
حضرت ایشان از پشاور به بختار آمدند بودند میخواست که با ایشان مناظره کند و چیزی
در اقوال و افعال ایشان ایراد گیرد و در حلقه ایشان حاضر شدم و ایشان کتاب
مکتوبات جید بزرگوار خود را میخواندند و معنی میدادند این محقر هیچ چیز گفته نتوانستم
و همه مباحث و گفتگو و مناظره از خاطر محو شد ایشان در حال قسم کردند فرمودند که و الله شما
چرا چیزی نمیگوئید و خاموش نشسته ای فقیر در جواب ایشان گفتم مرا ادای آن نیست
که به شما چیزی گویم و در مقابل شما سخن کنم فرمودند که در راه خاطر شما می رسید که
با وی بحث و مناظره از خاطر محو شد ایشان در حال قسم کردند فرمودند خواهیم کرد و در اقوال
و افعال وی دخل خواهیم نمود اکنون از چه سبب خاموش میباشید میباید که نقصان و خلافت
ما اطلاع بخشید که آدمی خالی از خفا و نقصان در هیچ زمان و مکان نمی باشد

بیت

ما را نیست که یار جوئند بود ما چون یافت یار شوئند بود

فقر از خجالت سرود پیش انگنم و تراش و فروتنی نمود و در راه دل استغفار و
 نکسار بسیار کردم آنگاه ایشان سکوت کردند و مراقب شدند و چون ساعتی برین رفت
 سرانگردد این بیت بر زبان مبارک را نهد که بیت

پوشش در من معنوی بذلت من است که آمدنی شد بعبت این قدره رود
 بهر آن از جابر خواسته بخاند و نقد و فقیر همراه ایشان در خلوت رفته به بیت کردم و از
 دل و جان درید و بنده ایشان شدم بیت

چو بینم که در روز معرفت پیدا است چو دولتی که در آن فیض عافیت بر حاست
 بهر شکر که از جیل سوی مسلم شدم زبان به ذکر الہی و دل چنین گویاست
 و ہم از آنجمله آنست که جناب حضرت مآب علیہ السلام بخاری نورانی تاملی مرقده
 کہ یکی از کبار خلفاء حضرت ایشان علیہ الرحمۃ و الرضوان بودند و سالها مثل پوریا و مدیا
 فیض دار آنحضرت قدس سرہ افتادہ بودند میفرمودند کہ حضرت ایشان و راہبہ کار کہ
 از پشاور بہ بنسارا آمدہ بود و نشو و نما یافتہ روزی در حلقہ نماز پیشین بعد از اقامی نماز کثرت
 قدس آیات حضرت امام ربانی راقہ قدس سرہ میخواندند کہ ناگاہ و الماشاکر جان صابونی
 کہ یکی از علماء نام دار سجداً ایستاد و در حلقہ نشستہ تہنیدہ بکلام کتوبات شریفین دخل
 کردند و بپیرفہ چیزها گفتند و ہر چند کہ حضرت ایشان جواب کافی و شافی گفتند ایشان
 ملائی کردہ ہرگز قبول نکردند و بر سر اعتراض و فساد آمدند ہا لا غیر حضرت ایشان را غضب
 مستولی شدہ رہا بار بر سر ہلک کشیدند و بہ سکوت رفتند ملائی مذکور از جابر خواستہ ہنوز
 از مدینہ سیرکان کہ منزل گاہ آنحضرت بود در سہ ملائم شریفین سوداگر بسیدہ بودند
 کہ فیض عظیم شدہ آن از دنیا فرستند چنانکہ طبعی این واقعہ و تمام بخارا اثرات عظیمی دارد

بے بیت

ہر آن کہ بہتر کہ با بہتر استینزو چنان افتد کہ ہرگز بر نمیسنزو

کرامت

نکرت

و چون این خبر وحشت اثر را بر حضرت ایشان رسانیدند فرمودند که ما چه کنیم که شمشیری که دست
داشته باشد و به غایت تیز و برنده بود و دشته آن را در زمین محکم کرده باشند و سر تیغ
را بالا گذاشته ناگاه اگر جایی از روی شیر عریان بیاید و سینه خود را بر آن سیف قطع
بهند و هر قوتی که داشته باشد زور کرده خود را هلاک سازد گناه شمشیر چه باشد و هم آن سبکه
آنست که روزی این محقر بخدمت داماد عادل ابن ملا محمد طهیر خومندی علیه الرحمۃ که
یکی از خلفای کبار حضرت ایشان علیه الرحمۃ والرضوان بودند عرض کرد که سبب چیست
که در ایام سابق حضرت ایشان از روی غیرت بعضی از اربابشان بے ادبانه را تنبیه
نموده اند و بعضی را سبب هلاک بوده الحال نه چنین اند و اگر این امر است قلیل بل
اقل هست در جواب فرمودند که حضرت ایشان الحال عارف شده اند و عارف را صفت و
سمت کمتر باشد چون بنزد حضرت ایشان آدم در خلوت قسم کرده فرمودند که ما را ملاقات
گفته است که ایشان عارف اند و در عارف فیرت و محبت نباشد گر قلیل آن کجا دانسته
است که عارف را غیرت نیست همه نسبیا علیهم الصلوات و التسلیمات و البرکات اعرف
العارفين بالمد بودند حضرت نوح بنی الله علیه السلام و علیه الصلوة والسلام قوم را در آب
عذاب غرق کردند و حضرت موسی کلیم الله علیه السلام بنی اسرائیل و السلام فرعون را با جود
محدود و در آب نیل غرق کردند و قارون را با همه اموال و متاع او و عیال و اهل القیاس
این همه امور واقع ما از سر محبت و غیرت است و یا از چیز دیگر این قدر هست که بر ما
پیشتر صفت جمال و فزیه غالب بود ازان سبب آن نوع کارها از ما به وقوع می
آمد و اکنون صفت جمال و لطیف بلکه دیگر چیزها بر ما غالب است لهذا بکسی کاری نداریم و
ما عجب ملایانه سخن مسکین و میندوان گفتند و بستم کرده خاموش شدند شعر

نکرت

آنکه در هیچ تواند شد مقال
نطقه میران هاند محفل لال
و هم از آنجمله آنست که ملا اعوند جان نام یاری از یاران ایشان سلمه اند متاعی که الحال

در ولایت تاش کند یکی از خلفاء ایشان می باشد میگفت که چون من به حضرت ایشان
 روم کردم پیشم مرا از کربلای معلی فرستادند و چون من به آنجا رفتم و وقتی فرمود
 که شما به سلوک و کار خود خوب مشغول شوید و همان قدر نسبت بویهربانی خواهیم کرد
 هر قدر که بپای پروائی رسیدن ای می کرده باشد همان قدر از آن کار و می رسام این
 صنیعت این سخن ایشان را بنظر نگاه داشت و در سلوک طریقه نقشبندی خوب
 مشغول شد و گاه روزی که کم سے دلی پروائی می کردم چون در آن اثنا سلام می
 کردند بر من منصب آورد و میگفتند و هیچ التفاتی نمی کردند چون در سلوک خوب
 متوجه می شدم در حین ملاقات ملاقات التفات و عنایات بنیامات ظاهری می یافتند
 بار این منی ما از آن سید اهل سمائی آزموده بودم با وجود آن روزی از یاران و
 خویشان من چند می از تاش کند به سمت ما آمده بودند و من ایشان را در محرم مدینه
 طلبیده می یافت کردم و آن شب بمه بود و در آن شب هیچ وظیفه از وظائف خود را به
 عمل آورده نتوانستم و در مابین ما طبیعت او شوخی می لایا نه نیز چند آن به کار رفته
 بود صبح آن در وقت توجه به خدمت ایشان حاضر بودم آنست که فرمودند بیت
 کم گریز از شیر و از دانه ز
 شما شب از به کار اول خود رنستید و از شمار ما افتاد این را نمی دانید که اگر کسی در تحت
 و یکی چند آن ریزم گذارد که و فاخته و با وجود آن طعام طمع می در و در ریزم به مدعا
 گذاشته میا به مانده و حال آنکه شما در سلوک نافه میکنید و کالات انسانی طمع
 می دارید این چه طور به ظهور خواهد پیوست مگر این را نمیدانید که فقیر از کارهای شما
 واقع است و آنچه در شب گذشته بود همه را یک یک بیان کردند بعد از آن فقیر تائب
 و مستغفر شده برگریز پروائی در کار خود کردم و تبسم از آن جمله آنست که ده سال هزاره
 در مدینه و بیت و یک از هجرت بود که راقم اینخروفت با همراه شیخ الاسلام سلطان خان

سکونت

اعماری سمرقندی و حاجی قمرالدین خواجہ سید الامادی و ملا لکنامی مراد قاری لمبئی کہ پیش
 امام حضرت امیر شاہ مراد معصوم بن امیر دانیال مرحومی انارکندہ برمانہ بود و در حجرہ مدرسہ بیکان
 بخارا نشسته بود و شب جمعہ قریب بہ سحر بود کہ حاجی نعمت اللہ بخاری کہ خلیفہ دوم
 حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرحنواں بود از نزد ایشان در ان اثنا بنزد این مجمع
 مذکور آمد و گفت کہ حضرت ایشان تا الحال و طلب و مناجات بودند فرمودند کہ مادت ما
 بود کہ از خدا تعالی سنجواستم تا محمود شاہ در کابل بادشہ شود و لیکن این امر تا بہ این وقت
 موقوف ماندہ بود و شب در بارہ محمود شاہ و عمار مستجاب شد امید است کہ بہ زودی
 بادشہ شود این تاریخ را بہ خاطر نگاہ داشتیم بقریب چنان شد کہ ایشان فرمودہ بودند
 این بود کہ حضرت بادشاہ مذکور بہ نسبت بہ جناب حضرت ایشان و عقیدہ و ارادہ تمام
 بجا آورده نذر نامی سنہ اوان و ہدایا و تحفہ با نہایت دودہ او مرمر و گذرانیدہ صرف
 بارگاہ عالیجناب ایشان گردانیدند کذا و کذا و بعد از وفات ایشان بنام آبادانی
 روضہ ایشان را نیز مقصد کردہ بود کہ تا یک لک روپیہ خرچ شدن بہ آبادانی آن
 سعی خواہم بود و آنرا تسبیح خواہم کرد از بسکہ فرستادہ مل ویرانی است کہ منہ
 الامادی است بنابر وقوع حوادث یعنی از سبب قلبہ کفہ بہ کردار بسکہ کہ در آن وقت
 غلبہ آورده بودند یک مرتبہ در حیات حضرت ایشان کہ آنحضرت از بسکہ آرزو بہ شہادت
 داشتند نیز ارادہ جہاد فرمودہ بود کہ حضرت بادشاہ و پناہ مذکور مانع شدند و فرمود کہ مثل
 جناب شما امروز عزیز الوجود و کبریت امر برای مسلمانان آید و نفع و فین شما بکافہ
 انام میرسد از ان جہاد این ثواب بہتر است و مردقات او باز جناب آنحضرت مخدوم
 رہ آن کلمہ فضل حق قدس سرہ جہاد و کفار و بکار فرمودند چند ہزار کس در مرتبہ عالی قریب
 بیک لک مریدان و مخلصان خود را نزد مردم بیست ذمی و صاد و نیز جمع فرمود کار و
 جنگ عظیم کردند کہ این چنین کردند کہ اینچنین جنگ بہ صاحب کہ بہ رفاقت سید علیہ

قال العلوۃ والسلام شدہ باشد کہ غازیان بہ ہزارہ کفار بتوفیق و شہید و نیزہ و آفرالہام
 سنگ و چوب و کشتی گرفتار و جنگ کردند و قریب چار و پانزویہ ہزار کفار قتل شدند
 و قریب پنج شش ہزار مسلمانان شہید شدند تا رنج غازیان ہم الشہداء و لم الدہا
 العلای آن امر سرانجام نیافت و بقدر حال جناب و مخدوم زاوہ صاحب سجادہ حضرت
 شیخ فضل حق قدس سرہ آما و کردند چنانکہ ہم کنان ظہر است و ہم از آنکہ آنست
 کہ یکے از یاران ایشان می گفت کہ من بعد از بیعت کردن بہ ایشان بیک زن فاحشہ
 کہ قبل اذان بوی متبلا بودم از میخواستم کہ پرویزم و نکار بہ معروف شوم آن زن
 شہی بہ نزد من آمد و در کن من آمد و خواستم کہ کام دل حاصل کنم دیدم کہ ایشان بالای
 بر من نشستہ اند و انگشت بہمان مبارک کردہ اند فقیر از مخالفت آب شدہ بخود افتادم
 چون بہ ہوش آمدم آن زن گفت مگر تو من صبح و لا اثر حین مذمی کہ چنین بخود شدی
 گفتم بیچکدام انا ہا غلام و پیکار و محرابش افتادہ این بختم و از نزد آن زن خود را
 دور افکندم و تائب و مستغفر شدم چون نزد ایشان آمدم و میخواستم کہ توجہ بکرم آشت
 بخوش من گفتند کہ شب توبہ را شکستہ توجہ بہ توجہ نفع خواہد کرد و اول خود را پاک کن و
 توبہ در سر باز گیر بہم از آن بنزد فقیر بیا و تا کمال و تمام اذان قیامت تا فرام ہم بدون نیامد
 القصد توجہ نہ داند و کن برگزیدہ کردند بے این در گاہ اہل اللہ است جاسے جباران و
 معنسان و مشکبران ہوا کہوس نیست بیت

کبریا گنجیہ بیرون روانی در اسے
 حامی پاکان ہست رخا منزل مغفور نیست
 و ہم از آنکہ آنست کہ فضیلت پناہ قاصی محمدت بعین بن قاصی لابل آدمی یکی سلاہ
 قاعے روزی گفتند کہ حضرت ایشان در آن اثنا کہ از بخارا بہ پشاور میرفتند و آدمی بیک
 نزول کردند این آدمی برای ملاقات و زیارت ایشان و صحبت حاضر شدند و بالا خیر
 گفت و گواہی گفتی افتادہ کہ ہم آن بہ اسراف بہست نمی آمد ایشان فرمودند کہ عطا اللہ

الحمد للہ
 علیہ السلام
 و علیٰ آلہ
 و صحبہ
 الطیبین
 الطہارین
 و علیٰ
 سائر
 العباد
 الصالحین
 آمین
 سرایت

۵
 کرامت

خواجہ بن محمد یوسف خواجہ جیہ نویس این لعنت را خوب معنی می دانند که فوق آن تصور نیست و آنرا تقریر کردند و اما داعی تقریر ایشان را خوب نفهمید از جهت آنکه ایشان فارسی زبان نبودند و به لفظ ہندی فصیح تکلم کردند ما خود گفتم کہ ایشان تقریر خود را خود نفہمید و من نفہمیدم کہ چه گفتند در حال ایشان را اشراقی شدہ فرمودند کہ و اما یعنی لعنت مذکورہ این است آنکاد چنان بہ فارسی فصیح ما فوق آن تصور نبود تقریر کردند و معنی آنرا بہ فقیر فرمازند کہ احکام محل تردد و خاطر نمازد و آنکاد تبسم کرد و دست بردوش من نہادہ گفتند اکنون خوب نفہمیدہ اند و کرت ادلی بر شما نفہم ناشد و مانده بود و ہم از این جملہ آنست کہ فضیلت پناہ کلمات دستگاہ حضرت اخوند مولانا اسماعیل علیہ الرحمۃ کہ سالہا در بخارا می نشستند مدتی مدسہ کلابا و دواز اعیان علماء سجت را و از جملہ خلفاء ایشان علیہ الرحمۃ و الصنوان و استاذ مخدوم زادہ حضرت شاہ میان غلام محفل المدجو صاحب ملکہ المدقالی و البقاء بودند ہمین فرمودند کہ چون حضرت ایشان در ابتدای کہ از پشاور بہ بخارا آمدہ بودند و نشا و نما یافتہ پیوستہ قراءت شاکر و ان حضرت اخوند ماندر باقی قاری را شنیدہ می فرمودند کہ این طائفہ را بہ جملہ را غلط می خوانند و این السبتہ از قاعدہ بیرون است و متہما باین گشتگو بودند و لیکن قرار بخانا این سخن ایشان پسند نیکو و ندونی گفتند کہ استاذان ما بہا و ہمین تعلیم کردہ اند البتہ قراءت را بہ جملہ ما مجرب است و صواب نخواہد بود ایشان کلان اند ہرچہ گویند گفتہ باشند روزی حضرت امیر مروجی انار المدبر کاتب بہ دیارستان ایشان آمدہ بودند ایشان فرمودند کہ بہ فقیر الہام شدہ است کہ این قوم را بہ جملہ غلط میخوانند شمار لازم است کہ از براس خدا و حفظ عمارت کلام المدقالی قاریان و علماء طلبیہ خوب تحقیق کنیم و در مقابلہ ما باشد اندازید کہ این کار است تا است شود چرا کہ این کار و ندانہ شما است حضرت امیر علیہ الرحمۃ قبول فرمودہ ہمہ را جمع کردہ بہ تحقیق این کار شدہ اند و شرح شاطبی و دیگر قواعد را نیز ملاحظہ کردہ و نفہمیدہ اند کہ بہ غلطی

کرامت

تحقیق خواندن

یگانہ اندو حق مرکز سخن ایشان بود و بعد از آن راه پهل و اهل گداشته موافق طبع ایشان
صحیح خوانده اند رباعی

آنی تو که طبع تو صفای بخشد   چشمان تو پر دیده حیا می بخشد
هر کس که گدائی آستان بود است   بر مردم که او کلاه صا می بخشد
و هم از آن جمله آشت کردی فضیلت پناه مرحومی و املای من باقی قلم طبع الرمت که
از علماء دین و از روزگار و ستورع بودند که فرمودند که فقیر بسیار به حضرت ایشان
ملاقات کردم و گفت و گوی مسائل دینی در میان می افتاد و از مریدان خود مرا بهتر
می دیدم و قریب خود می نشاندند فاما مریدان هرگز در خاطر من نبود که هر س طریقت
نداشتم و کتاب روش بودم و در کتابهای مستقیم بسیار نظر میکردم و زنده گانی مشایخ
روزگار را نسبت بان طائفه مذکور برابر تصور نمیکردم لهذا کم اخلاص بودم بلکه زنده گانی
این طائفه را دیده بان طائفه مذکور نیز قریب بود که بی اخلاص شوم معصوم

بیکه دیدم من بی از حال ما

چگونگی از مردم ماضی شدم

و نیز بطور گمان خود چند ترک سبب را ایشان مشاهده نمودم و با خود میگفتم که بهتر ازین
کس در زمان ششینی در همه جود نبود هر گاه که چنین باشد و در غیر آن چه خواهد بود بالاخر
حضرت ایشان در خلوت به فقیر گفتند که مرا دشمنان با خبر رسیده است و شما سلوک طایفه
در ایشان نخورده اید این را میدانم که در خاطر شما از چند وجه از جانب این فقیر شبیه
است بر دیده و از شب فغان و فغان کتاب که در خانه دارید این سلسله یا به بنیاد کفایتش
نمائید و استخاره هم کنبه انشاء الله تعالی کار بشمار روشن خواهد شد و از چندین سالها
شبهه بر من خواهد بود برآمد مرا حیف می آید که این خوبی بی سلوک زنده گانی عاید القصد
چنان کردم و آن کتاب را دیدم و خوب به ملاحظه نمودم و استختم که در این ایشان بی عزیت

مکرهت

اور نبود و بلکه از حرکات و سکات ایشان چندین سلسله منظم می آید که در کتابها یافتن آن
 به آسانی بدست نمی آید و نیز استخاره کرده شد و حقیقت کار از آن روشن گشت و خدا
 تعالیٰ چندان فتوحات غیبیه و علم لدنیه را در الوقت ارزانی داشت که بیان آن بطلب
 می کشد و مامور به بیان آن نیز نیمه شب صبح تمام آن و غدقه از خاطر من دفع شد و
 آمد و به ایشان بیعت کردم و در سبک مریان مقبول ایشان شدم بحمد الله سبحانه

بیت

آنکه به تیر یافت یک نظر شمس دین طعنه زند بر دهر و حشر کند بر حد
 مری از آنکه آنست که گفت لا اعدا لعلیه الرحمة بی فرمودند که این داعی در اول مرید حافظ
 خدایار بود و ایشان بعد از وفات مراد حضرت داماد قوزی که هم پیر ایشان بودند سپرد
 و سالها مرا ایشان تربیت میکردند روزی فرمودند که حضرت ایشان از پشاور به بخارا آمد
 اندر ابرود به ایشان محوایم سپارید که از روحانیت حافظ خدایار نیز امر چنین شده است
 و اما این داعی قبول این محسنی نه نمود و گفتم که مرید شما ام و مراد دیگر عالم ابرود گردان
 می کند روزی به زیارت حضرت شایق شبند قدس سره همراه ایشان رفتم بودم و انور
 ملا نفس بخاری که مرید حضرت ملا صفر علیہ الرحمة و شریک درس من بود وی هم بمن
 همراه بود و حضرت ایشان نیز به زیارت مزار تشریف برده اند و در حجره مسجد مزار
 نشسته ما هر دو ملا آنجناب را زیارت کرده از حجره بیرون شدیم و حضرت داماد قوزی
 علیہ الرحمة نزد حضرت ایشان همچنان نشسته ماندند و ما هر دو به بیگ مصلحت کردیم که
 به ایشان مرید شویم یا نه شب هر دو وضو کامل کرد و استخاره شروع کرده در خواب
 شدیم فقیر و راقم دیدم که حضرت حافظ خدایار علیہ الرحمة ابن محقر و حضرت انور
 ملا صفر علیہ الرحمة و ملا نفس و شایق و شریک تمام کرده می گویند که ای نادان عزیزان هر یک در
 دیگچه همه زود بر خیزید که شمار ابرود به حضرت ایشان بسپارم القصد دست ابرود و

کرامت

این دو بزرگ گرفته در درودی تفر حضرت خواب بزرگ را بر دو به دست حضرت ایشان
 سپردند و گفتند که ما این دو فرزند مصنوعی خود را به غلامی شما دادیم امید است که
 بنده گان درگاه عالیجاه شما را نظر قبول افتد و تربیت و ارشاد فرمایند چون از خواب
 بیدار شدم و ملا نفس هم مثل خواب من خواب دیده بود باز گفتم بعد از فراغ نماز
 اشراق و نماز چاشت ما هر دو یار به اطراف و نواحی روضه حضرت خواب قدس
 سره میگردیم که شخصی آمد و گفت که شما را حضرت ایشان مے طلبند باید رفت به محضر و ورود
 شدن و سلام دادن حضرت ولایت پناه تبسم کرد و فرمودند که ملا عادل را خلیفه
 ضایر و ملا نفس را انورند ملا ما سپردند و خواب ما هر دو را ناگفته خود تقرب کردند
 و حضرت و ملا قوزی علیه الرحمة نیز به عرض مقدس ایشان رسانیدند که این غلام
 را نیز مثل این واقعه روداده بود و فقیرم در وقت سپردن این دو نفر حاضر
 بود و نگاه سمیت کردیم و در سک یاران ایشان در آمدیم و نیز خدمت ملا عادل
 نور احمد مے گفتند که با وجود آن گاه به گاه از جهت مقتضای بشری به خاطر من
 از جانب حضرت ایشان شبه و شک راه می یافت روزی در اثنا و صنوسواک
 میگردیدیم که نوزده مرتبه آن را استمال کردند و نیز مسواک را از میان گرفتند باز
 گفتم که از سینه ده و ملا پانزده زیادت استمال کردن آن کرده خواهد بود و از میان
 مسواک اخذ کردن نیز مکروه است که شیطان بنوک آن مے نشیند کسیکه ترک سجده
 از مستحبات شرعی نماید و ملا ارتکاب ادرک و بی سینه وی شیخ مسلمانان چگونه بود از اینجا
 با شش کلان آدم و دو مجرزد حضرت ایشان نه رفتم در حال حضرت و ملا قوزی را
 برید فرمودند که خاطر از حضرت ایشان پریشان شده است استغفار کن من خود را به تنافل
 زده از راه دل عرض کردم که در اول هم مرید شما بودم مرا به دیگران چه حاجت هست
 رفتی و در کس خانه ستاؤی حضرت مولوی ماثور محمد بخشی علیه الرحمة حاضر بودم که حاجت

کیفیت استعمال سواک ذکر یافت چنان ظاهر شد که طاق طاق کرده شود و اگر از استعمال
سینزد و پانزده و نوزده زیاده شود و بیشتر راه یابد از حد استجاب نه برآید چه مقصود
طاق طاقست و حصر در سینزد و پانزده نیست و نیز ظاهر شد که سواک را زیاده و از بیست
اگر نگردد نه شیطان بران زیادتی نشیند و اگر از بیست کم باشد اگر چه از میان آن گزیند
شیطان را در آن محل نبود و باین مقدار فرج از عذاب لازم نیاید و چون این دو مسئله
را خوب نامهمیه شبیه کرده بودم از از روز باز مراد روشن شد که کار ایشان بزرگ مستحب
عائد منگردد و چه جائے کرده را یافتن بعد از آن در دل من آتشی افتاد و با خود می گفتم که
چه کاری بود که کردم هم غلط نمیده بودم فهم خود را از صحبت حضرت ایشان دور نگذاشتم
بیت

یک سو فراق یار در سو وصال ناز درین فراق وصل چگونه قرین شوم
القصه بطور مختصر و ماثب و مستغفر شده عقیده و خلاص به حضرت ایشان باز از سر گرفته و اما
از شرمندگی به حضرت ایشان ملاقات نمی کردم و چون از دور می دیدم میگفتم ختم و این واقعه
را از خاص و عام پنهان می داشتم و کسی اصلاً ظاهراً نمی کردم روزی حضرت و ملاقاتی
علیه الرحمۃ فرمودند که ملاقات تو هنوز هم در صحبت حضرت ایشان نیروی من به عرض ایشان
رسانیدم که از محالیت ملاقات من با ایشان مستر است فرمودند که هیچ واقعه نیست طایبان
و دشنامی ماه ازین قسم چیز بسیار به وقوع می آید جنب حضرت بسیار بزرگ اند و این
واقعه را به شما ظاهراً خواهند کرد و بروید و در ذیل باران توجه گرفته باشید لقصه به
و شجاری تمام خود را به بیشتری زود و صحبت شریف ایشان حاضر شد و توجه میگفتم چون
چند گاه بگذشت می خواستم که عذری گویم و معذرتت در طلب هست به گوش من بگفتند
که فرزند شما هیچ غصه مندی با شش این را به آنکه که فقیر از شمار اصنی ام این قسم شکلات
و شباهت به طایبان و دشنام راه نمائید کار نمیشود انکس و غریبی و دین داری شما بطریق

کرامت

خوب معلوم است از آن روز باز دانستم کہ شان ایشان عظیم است بعد از ان چند سال
خالص خدمتش آتش خانه ایشان کردم کہ نیک از ان نمی شنیدم و طعام از خود
می خورد و ہم از ان جمله آنست کہ در اوائل بار ما بنی طرا این دور از کار راه می
یافت کہ آیا حضرت ایشان ولی خدا باشند یا فی و حال استغفار می کردم و بہ تکلف
این خلد را دور می کردم شبے حضرت پیغمبر صاحب علیہ الصلوٰۃ والسلام را در خواب
دیدم کہ بصورت حضرت ایشان بمن ظاهر شدند با خود گفتم کہ شما ل شریفیہ آنحضرت
را علیہ و علی آلہ و از واجہ د اہل بیت و بارک وسلم در شما ل البنی و سا ل شما ل نامہ
ما کمال علو و حسن وجہ بیان میکنند کہ عقول و افہام تعلیل از دریافت خوبے
جمال آن سید کونین عاجزانہ و ہر چند کہ ایشان ہم صورت خوب و در خوب دارند کہ اما
ما فوق آن تصور نیست آن صورت ہلک آنحضرت نہ و بلند تر از آنست کہ بحس تصور
کرده شود و ہر از آن کہ بچیزی گمان راہ یابد و تا بنجا حضرت صدیق اکبر رضی اللہ عنہ نیز مانہ
برودانہ فرمودند کہ بیہ چنان است کہ تو فهم کردی اما میان فضل احمد ازین سبب کہ در
ظاهر و باطن پیروی و متابعت آن سرمدی نمید و دوست داشتند کہ خود را بر صورت
دی بر تو نمایند تا تو صورت را دیدہ از سیرت و بزرگی شیخ خود واقف شوی و قدر را در
دانی و بعد از گذشتن چند سال از ان واقعہ ملاقات من بہ حضرت ایشان افتاد و
می خواستم کہ آن واقعہ را بہ عرض رسانم فرمودند کہ کسی سالہا پیروی گبزد کہ او را مرا
بجز مرا و حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم در ول نباشد و غیر متابعت آنجناب و ظاہر
و باطن کاری نمائستہ باشد و ہستی خود را در باختہ و ہمہ عمر فانی از رسول الحقول چہ در
اقوال و چہ در افعال و احوال باشد چہ آنحضرت حد خود را بر صورت دی ظاہر سازند
ویرا دوست نہ دارند و بہ از ان این دوست را خوانند بیست

حقا کہ بہ متابعت سید برسل ہرگز کہ بہ سزا ل مقصود نیافت

از صبح رو بہ صبح وری راہ نئے دہند آراکڑ آستانہ اور وی دل بہانت
 وہم از آجملہ آست کہ در ابتدا بار بار بخاطر فاتر این کتبیہ میرسد کہ حضرت ایشان معلوم
 میشود کہ علم تصوف را کمتر میدانند از نجابت مدام خاموشی اند و معرفت و گفتگوی لسانی
 کم دارند مقرر است کہ کسی مدام بذکر و فکر و مراقبہ و کوال فل و دیگر عبادات مشغول باشد
 کتاب خوانی و معرفت رانی ویرا چه کار باشد بعد از چند وقت بشی بود کہ نماز خفتن را گذاردہ
 از خانقاہ بہ خانہ آمدند و داب ایشان آن بود کہ یاران شان از مسجد بہ خانہ ہر اہ سے
 آمدند و خانہ ایشان متصل بود و ہر یک جدا جدا عرض می کردند و آنحضرت ہمہ را علمدادہ
 علمدادہ جواب می فرمودند اند کہ استادہ و بعد از ان سلام و دواعی گفتہ یاران را رخص
 می کردند اشب سلام و دواعی ناگفتہ بعضا تکیہ کردہ با وجود ضعف و پیری چندان معرفت
 و تصوف گوئی مشغول شدند کہ مافوق آن در اقران از دواعی انس و جن تصور نبود
 شب با وجود آنکہ زمستان بود سخن و گفتار بہ سحر قریب کشید و بی سخن مطلوب ناگفتہ
 همانند این کتبیہ انیت کہ کار از کجا بہ کجا کشید و بعد از آن گفتند کہ یاران سخی کینہ و جان
 کتبیہ کہ علم از سینہ شما جوش زند و خود کتاب شود و علم را از عالم زندہ لایموت باید کہ آموید
 تا آن علم دستگیری نماید و نفع بخشد بہیت

علم در جلد خویش می باید نے کہ در جلد پیش می باید

دل پر از معرفت ولی الہام ہر نکردن بحس این خموش را بہایا کتاب آمنتن بعد از ان این بیت بردان
 مبارک آوردہ یا یاران را رخص کردند بہیت

بفکرم در خموشی غریب بسبتن منی آید
 خموشی عالمی دارد کہ در گفتن منی آید

چون ہمہ یاران رفتند انگار این مختصر انگاہ داشتہ و در دروازہ حرم محترم پردہ خلوت
 کردہ فرمودند کہ اشب فقیر برائی خاطر شما چیزی قلیلی مان کردہ اما باید دانست کہ سالک

ظهور در تجلی صفات صاحب معرفت و علم است لهذا مناسب آن مقام من عرف الله طالع
لسانه و در ظهور تجلی ذاتی سالک صاحب حیل و یدیت است لهذا مناسب آن مقام
من عرف الله کلا لسانه این فقیر علی الدوام مستغرق تجلی ذاتی بود و در شب گذشته
آنکه طعام شبیه دارم ده شده است که از تجلی ذاتی بعضی نذول افتاد مقرر است که
برگاه سالک طعام شبیه دار بخورد یا بمصاحب بدو اختلاط نماید و یا خلط شرعی بکند و
العتقیری نماید و چون تائب و مستغفر نشود و سر آن راه دیگر در رفتن بازم صفات بشریت
عز کند و غراب و ابر شود لهذا خوف خاتم بریده غنیمت از انبیاء عظیم الصلوات و التسلیات
و غیر از عشره مبشره دال بیت رضوان الله تعالی علیهم اجمعین اگر چه محفوظ باشند باز
است از ان روز باز معلوم کردم که کار ایشان بلند و شان ایشان عالیت
بیت

در بنای حال پخته هیچ حسام پس سخن کوتاه باید و السلام
و هم از انان جدا است که آن مسنگام که حضرت ایشان علیه الرحمة والرضوان
این محقر را اجازت داده و رخص نموده اند و اجازت عامه دارند در خاطر گاه گاهی
رسید که اکثر چیزهایی که به بزرگان زود داده شده به فقیر از ان جمله هنوز یکی نشده
و از حضرت خواجہ بزرگ رخصت نیافته ام و از جانب حضرت رسالت پناهی صلوات
تعالی علیه و علی آلہ وسلم هنوز اشارتی درین باب نموده درین خلوات غرق بودم که
ایشان بناگاه از حجاب قصد زیارت روضه حضرت خواجہ بزرگ قدس سره بنامند
و فقیر را همراه بردند و بعد از فراغ زیارت شب در محرابه ماند و فقیر و مسجد بود و در
واقع دید که حضرت خواجہ بزرگ رخصت دادند و فرزند خوانده و در بیت علیا سیر
می نمایند علی الصبح بعد از فراغ توجبه به خلوت بفقیر گفتند که استقامت شما بسیار بلند است
که این چیزها را فرومی آرید شب را و واقعه نمود که شما را در ولایت علیا برسانند

حضرت خواجہ بزرگ قدس سرہ نیز شمارا اشب رخص کردند کہ از روی شما این بود و فرزند
گفتند و آنحضرت صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہ وسلم امیہ مست کہ ہر بانی نمایند انشاء اللہ تعالیٰ
بعد از چند گاہ ماہ رمضان المبارک و شب جمعہ بود کہ خواب می بینم کہ در جایی سخت
زیبائی ام کہ حضرت رسالت پناہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہ وسلم بہ حضرت شیخین رضی
اللہ تعالیٰ عنہما کیستی آیند و ہمگی از اصحاب کرام رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ہر
اند این محقر پیش باز شدہ سلام و تحیت گفت و آنجناب قسم کردہ فرمودند کہ این از
صدیقان امت من است بعد از ملاقات بحضرت ایشان میخواستم کہ این واقعہ را بہ
عوض رسانم ہنوز ہیچ حرف ظاہر نہ کردہ فرمودند کہ مبارک باد و در حال این
حدیث را خوانند کہ الشیطان لا یتمثل فی بایہ دانست بعضی کہ از کبراء رحمہم اللہ
تعالیٰ گفتہ اند کہ صحیح اقوال امن است کہ کس کہ دیدہ آنحضرت را در خواب بہ درستی
کہ دیدہ اورا حقیقہ برابر است کہ باشد آن دیدن بر صفت معروفہ او یا بغیر آن

بیت

نشان سخت بیدار بیت آن خواب کہ در روی بینم آن ماہ جہان تاب
و ہم از اچملہ آنست کہ چون وقتی کہ بہ ایشان بیت کردم و را بہ خود قبول کردند
فرمودند کہ فقیر بعد از انی کہ در پشاور رفت شمارا گفت کہ در بخارا دیدہ و کتبیل علوم
دینی نمایند و در نزد فرزند میمان غلام مختل اللہ در سلوک نیز مشغول باشند

بیت

از خداوند خویش اگر ترسی گیر از ہر دو علم اودرسی
بہ عرض ایشان رسانیدم کہ چہ خوانم فرمودند کہ الحال شرح و تہایہ کفایہ است
و چون در بخارا می شریعت زقم ہر در س کہ شروع کردم بزداد و نقصانہا پیش آمد کہ
بیان آن باطناب کی شد بالضرورت بہ نزد حضرت اخوند مولوی عاشور محمد خورشید علیہ الرحمۃ

حضرت استاذی مولانا عبدالریم بن ملا محمد ریم علی سلمہ اللہ تعالیٰ وابقا وہ بہ شرح و تالیف
 شروع نمودم ازین جهت کہ نفس مبارک ایشان رفتہ بود و پیشتر مادہ بخوبی اتمام
 رسانیدم کہ ہمہ چنین کردند و در نزد حضرت می روم مذکور سلمہ اللہ تعالیٰ وابقا و نیز سلوک
 سعادت دیدم و آن جناب اصالت نام التفات بنیایات در ظاہر و باطن نسبت بفقیر
 داشتند و از اکثر خواص خود مخصوص داشتند و میباشند روزی در آن زمان ملا ابوالقاسم
 نام یاری در دوزی کہ از ملا صالح بود و بفقیر انفعالی و محبت بنیایات داشت و از باران
 حضرت ایشان برو گفت کہ شب در میان خواب بیداری بودم کہ در قہ می بینم کہ
 من در توبر لب دیامی بودیم حضرت ایشان با جمعی از عزیزان بان لب و غیر در قہ
 نشسته اند و من ہر چند کہ سعی کردم کہ بدستبارسم نتوانستم و از آن دیامی بر آدم و پیش
 آدم و تولی پر داشتہ و از گذشتن و ناگذشتن باک نداری و مان اثنا حضرت
 ایشان تخته سنگی را فرستادند کہ ترا تا بدستبارم ہر گاہ من سوار شدم آن تخته سنگ
 فرق شد و ہر گاہ کہ تو قصد سواری می کردی باز آن تخته سنگ بر دوش چسبید و در حالت
 تو آن سوار شدہ و در آن قہ بنزد آن جماعت رفتی و من دستبار تا بماندم ازین واقعہ
 مرا خواب روشن شد کہ تو جلیغہ و مقبول ایشان شدی و من بہ بیان یک مال خواہم ماند
 این گفت و در گریہ شدہ و بعد از چند سال کہ ملاقات من بہ حضرت ایشان افتاد و در
 ابوالقاسم بہ ولایت خود رفتہ بود آن هنگام کہ حضرت ایشان فقیر را رخص کردند و اجازت
 تعلیم طریقہ علیہ نقشبندیہ دادند فرمودند کہ فقیر شمارا احوال از دریا تا تخته سنگ سوار کردہ
 در قہ جماعت داخل کرد و از بسکہ خواب ملا ابوالقاسم بہ یاد این معجزانہ بود کہ سالہا
 گذشتہ بود حیران ماندم کہ چہ می گویند و در حال فرمودند کہ مگر خواب ملا ابوالقاسم
 را فراموش کردہ ایر بعد از آن بہ یاد من آمد کہ ایشان از کجا بہ کجا سخن میزدند
 پس از صد سال ہر چہ آید برو پیرے داند آرزو شود

گر سیر و دید او باقی بود از آنکه دیدش دید حسناقی بود
رحمت الله تعالی علیه رحمته واسعه دهم از آنجمله آن است که در اوایل این محقر جذب قریه
داشت و به نوجوانی مبتلا بود و در کوچه ها به طور مردم بیباک گشت و لبا سهای بیباکانه
در برداشت روزی همان بیباکی همراه آن نوجوان به سلام حضرت ایشان رفتم
و سن فقیر و آن وقت به بیت و مهفت ساگی رسید و چون از دور مرا آن
همیت دید در حال قسم کرده سر موذن که مبارک باد و این بیت را بر زبان مبارک
را منند بیت

تو بعد از هر کویچه بروی می آئی من به یک چشم که امین سر است گیرم
و بعد از آن بان نوجوان نظیر کرده فرمودند که ترا می باید که بر زای ماطف بسیار
کسی و هر چه فرماید قبول کنی که سعادت تو من است آن نوجوان از کمال میانه ریش
انگانه بود و هیچ نمی گفت چون چند گاه گزشت بعد از ثلث شب شبی بود که فقیر را
از در سه طلبیده به خانه بروند و ساعتی خاموش بودند و بعد از ساعتی یک غریزه خوب را
به فقیر دادند باز از دوست فقیر گرفته یک مغز از آن حبه اگر و آن مغز را به بان
مبارک خود برزند و آب وی را بکشد و باقی را به فقیر و او ند که بخورد و چون آنرا بخورد فرمودند
که اکنون بروید و چون صبح شد آن ذوق که بان نوجوان داشتیم به تمام از دل من پر
رفته بود و ذوق وی بدل من می شد و بانه فردا شب همان وقت مرا طلبیده
تبعیم کردند و فرمودند که چرا از آن جوان دل مرد شدیدی این هیچ نمی گفتم چه می دانستم
که این سخن را با من می گویند بعد از آن همان غریزه را دراز کرد و بخورد فقیر و از ایشان
نشسته تمام آن با پوست و مغز و تخم بخورد و ایشان را ازین کرد و من شکفت آمده
فرمودند که تمام کرد و به هر راه تمام و کمال یافتند چون از نزد ایشان بیرون آمدم
آن غریزه من تمام و من نال شدند و بعد از آن سخت بیچاره شدم ایات

و یک نگاه تو چنه آدوداه بر خیزد
 گداز مضطبات بادشاه بر خیزد
 بیا شهنشہ عالم الاقوی آن کس
 که پرده گیری ز رویت نگاه بر خیزد
 بیک کرشمه دل عاشقان خراب کنی
 کجا محال تو از مرد ماه بر خیزد
 ربوده تو خود اسیر نظام الدین
 خیال خال تو کردنت سباه بر خیزد
 و هم از آن جلد آن است که در او دل کار به نسیم این معطر رسانیدند که شایر طلیح طلیحان
 تالیق را در نزد حضرت امیر المومنین میر حسید سلطان به گفته آید و مردم این راه به
 مذکور رسانید و اندوختاب میر از ششادین و در از از بسیار اندک شمار خوف مرز
 پیدا شد و است فقیر حیران شدم که اینجا افترا است که مردم گفته اند مرا به میر و وزیر
 کار و مثال این سخنان فضول چه حاجت است باور گفتم درین حکمتی خواهد بود آن
 حکام که از نزد ایشان رخصت شده می خواستم که به وطن آیم به خاطر رسانیده ام که حضرت
 ایشان عرض کنم که میر از فقیر در از است و ایشان چه فرمایند از بسکه خلوت نیافتم که
 عرض کنم چه ایشان سر رشته راه بهر کلان خود حضرت شاه میان فضل قاری را که اس
 قتالی و انقاه میکردند که از بخارا به پشاور میفرستادند و مردم فوج فوج از وضع و طریق
 و امراء و فقراء برای دواعی ایشان می آمدند این عرض را موقوف به وقت گذارشت
 بهوم فردا بعد از فراغ اشراق و توجه از مسجد به خانه میرفتند و فقیر سلام کرد و جواب
 به قسم گفته است مودت حبیبی الله چه باب ایشان که بجزای وحشت از بجز حبیبی است
 می گفتند این خدای خاطر من تسلی نیافت باز بسم کرد و فرمودند که ناله خنجر خفا
 و هوای رحمت الراحین این هم خوب تسلی خاطر نشد و در حال فرمودند که
 دشمن اگر قوی ست گویان قوی تر است

این هم تسلی خاطر من نشد باز فرمودند که بیشتر از این نگاه است به گوش من گفتند که
 میر طلیح علی مردی صالح است انشاء الله تعالی به سخن معتران ملکدان عمل نمیکرد و

و به شما پیزی نخواهر گفتم البته استخاره کنید گفتند خوب شده است چون ازین
 روز بگذشت به نزد ایشان بودم با خود گفتم که ایشان سرگردان بودند خودنموده
 پروانی کن دارند که استخاره کنند حال قسم کرده فرمودند که شما هم فرزند من میباشید
 و شما را از فرزندان خود کم نمیدانم خود شما می دانید که اقبال قلب کامل و نیز قانقار
 استخاره است مصرع

در کار غیر حاجت هیچ استخاره نیست

و چون بفرمود خداوند اید که ام کس را با شما کار است و با وجود آن از بسکه بیارگستان
 بودم و را بسیار دوست می داشتند و میرزا سمارف و میرزا مختار و میرزا همبک هندی
 من به فکرش خنده زدی و میرزا بیباک و دیوانه با خطاب دادند عرض کردم که البته استخاره
 کنید در حال با وجود اشتغال نیز گردانی از جابر خواسته و در کت نماز استخاره خوانده و
 در مراقبه شدند و بعد از آن سرسازک خود را بالا کرده فرمودند که ای فرزندی این را بدانید که
 یک قلیج علی است اگر اهل زمین همه به یکبارگی به دشمن شما از هر جای خارند اسید از خدا
 دارم که یک سوئی شما را کاستن نتوانند و هر یک قبل از بر می رسانیدن غراب و ابتر و
 غائب و خامر گردند ان شاء تعالی تا غیب شما باقی باشد هیچ آسیب انانی روزگار رسد
 و این مصرع را خواندند که مصرع

با درویشان هر که در افتاد بر افتاد

چون ولایت بلخ آمد و با میرزا کور ملاقات اتفاق واقع افتاد هیچ نگفت بیت

اگر چه افتاده به خاک در هم از صد خار

چشم دارم که به دست گرم برداری

مگر چه سپانده و ده گاه اسیرم چه است

که به یک جادو به نطفه پیش آری

آه هزار آه که از چنان مردمان جایشدم و از چنان مجر گوشتی که گشته افتادم بآران
 و محبان این مازمن بدانشند که همه احوال این سوخته فراق و دل شده مشتاق و پذیر
 این گسسته در داق آن است که کسیکه پروانه وار گرد شمع وجودی جو دما قیست محمود
 آسجناب ولایت تاب قدس سره نکتہ و نشانه و در هر تیر تیر توجہ بیکانه و آن دلبر لرزان
 نه شده و شکار رفتار و ادای می محبوبانه آن ذات بابرکات تجرید و دلبسته فزاک
 نزاکت قدر نما و قامت زیبای آن نازک ادا محبت و گشته چشمان سیاه رنگین آبرنگ
 معشوقانه آن دلبران نشد و عاشق قسم و لبرانه آن ماه لقا تجرید و جبین مبین
 نازنین خود را بر استانه طیار آن بادشاه عالم پناه به کمال شوق و ذوق و نهایت آرزو
 تو گد و پوچست و نسنائیده و خاک پای سکان آستان رستان و تراب درگاه و
 ماه بندگان آن عالیجاه رنج مانگاه را سلام الله علیه تو تپای چشمان خود را در
 چنان نه ساخته و نشان خط بندگی محضت را در صحنی الله تعالی عنه بر حبه دل نقش نه
 کرده و سلسله نظامی ایشان را رحمت الله تم علیه در گردن جان و تن نه بسته و می
 و دست خار و لکه با و می نه نشیند و آشنای نه کند بلکه روی بد روی و می رانه بیند و در میان
 و محبان هر جا بوی از محبوب یا بند جانفدای نماید و هر جا که از معشوق نشانی نیابد
 از آسجابه صدف سنگ مجریند و هر آسجابه که بوی مطلوب مدد مانع جان ایشان آید بیکان
 کند بیت

وصلت چو عمر زنت نیست نمیشود یکبار شد میرود و بخیر نمی شود

این عزیز صاحب تیز اگر سخن از اوصاف خمیه حضرت ایشان علیه الرحمت دارم و ان بکنم
 محسن اختر کرده باشم اوصاف خمیه آن ذات بابرکات برتر از آن است که زبان زود
 مثل من چندان گونی و دریا نه نوی گرد و این قد است که مرا صاف کرده بودند و مختار ساخته

بیت

از سر کرده من پر خرابات گزشت
 زین سبب نام سحافی به نظام الدین هست
 و مرا نیز دیوانه خود خوانده بودند لهذا دیوانچه‌ها کردم و حسنون مانده بر فنون و ابکار سپردم
 و گرنه من بودا الهوس پریشان روزگار را چه حد و آرا که درین کار کثیرا اعتبار اقدام نمایم
 که کلانان هر یک از علما و فضلا کبار و بزرگان نامدار عالی تبار و شیران نریان بی زنجیر
 بر دره ماران ذات عالی تبار هزاران هزار افتاده اند که کس را در نزد ایشان زهره گفتگو
 و آراشی بیان مخصوص ازین قسم سخنان نیست و نخواهد بود و در چه گوید بهره نثار و دوز و یک چه
 گوید زهره نثار و بیت

غیرت عشق زمان همه خاصان سبیه
 از کجاست غمش در دین مام افتاد
 این مقدار است که این چند حرف که ثبت یافت از برای تسلی خاطر فاتر خود و دوستان نادان
 خود که از عوام اند کرده ام و الا خواص را باین سخنان احتیاج نیست و مقربان درگاه آن
 عالیجاه را که روز و شب غرق مشا بهره و انوار ایشان بود چه در کار بیت
 غرض نقیشت که زبایا و مساند
 که هستی را نمی بینم بستان
 بود صاحب دلی روزی به رحمت
 که در حق این مسکین رعای
 و بالله التوفیق

باب سیزدهم

در بیان کیفیت وفات حضرت ایشان علیه الرحمة والرحمة
 باید دانست که حضرت ایشان قدس الله سره العزیز و دو سال یکماه پیش پیش از وفات خود
 بیشتر به شغلی گری و تربیت عامه چندان تعلیمی نداشته اند و متوجه رفیق اعلی بوده و

بیت

از هر چه پس از مرگ جدا خواهی شد به زانکه به زندگی بهر امانی از او
 و خانقاده و سقیا ترا حواله نمودم ز در مصائب حضرت همان مثل حق صاحب کرده بودند
 بلکه در حال صحت هم یک وقت توبه یاران بعد از شام به حواله حضرت نمودم زاده کرده
 بودند و وقت نزع خود آن حضرت توبه معین بودند تا بوقت وفات و قلندر وار و لایزال
 بودند و به تکلف به مردم ملاقات و زندگانی کردند و بعضی از محرابان و مقربان سر این
 واقعه را به عرض ایشان رسانیدند و آنکه فرموده اند که همه عزیزان و بزرگواران خصوصاً جناب
 حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی قدس سره قبل از مرگ چند گاه چنین کرده اند و سلب
 اختیار و ترک شستنی کرده اند نیز سلب اختیار و ترک الفت اهل روزگار بر آن اختیار
 کرده ایم که وقت رحلت مانزدیک است و امرایم و کارمندان خود را تر داریم که بآن مشغول
 به باشیم بیت

من هر چه خوانده ام همه از یاران بدست غیر از حدیث رباه که بخار می کنم
 گویند که کسی در میان بزرگان نصایب ایشان آورده داد که عقد نامه بسیار داشت
 و می بودند که گریه آنرا بایست شمرده چون می بودند پشتاد و چهار عقد و برآه فرودند که این
 قول را راست که بهشت تار و چهار سال و نعل شریف هم چنان و عشقهای این مصائب و شتاب
 و چهار روز و شش است این چنین عمر نیز بهشت تار و چهار سالگی زیاده نوبت بود چنان شد که
 که ایشان فرموده بودند که از یاران ایشان نه است که رزقی این عطر به باغچه
 ایشان نشسته بودند و تملات قرآن مجید می کردند و چند گاه بود که با شش من آن
 مکان بود و به خود صدان با صورت قبری هم ساخته بودند که حضرت ایشان را به
 نگاه نظر مبارک برین افتاد پرسیدند که اینجا چه میکنی و چه کار داری به عرض
 اقدس ایشان رسانیدم که این جایگاه را به خود مکان کرده ام و خود صورتی قبری هم

ساخته ام و اکثر وقت ما درین سودا می باشم ایشان قسمی کرده به مراقبه رفتند
 هنگامه سرسارک بالا کرده فرمودند که زود است که ما اینجا بیایم و پشما مهسایه شویم
 و این گفتند و بنشیند چون چند گاه گذشت بعضی از فرزندان ایشان به عرض ایشان
 رسانیدند که حضرت ام عمرکم فرمائید تا باغچه را آلوده کنیم ایشان قسمی کرده فرمودند
 که به قریب خود بخود آید و خواهد شد چون بعد از چند روز وفات کرده اند ایشان را در گور
 خانه برده در آن باغچه دفن کرده اند و درختان و عمارت بنا کرده که کسی هیچ باغ را چنان باغ
 نخواهد کرد و هیچ بوستانی را چنان جانی دوستانه نخواهد یافت بمیت
 از هزاران هزار باغ بهشت به خاک کوئی یار بود
 خاک او بهتر از مشک و گران

و چون وقت رحلت ایشان نزدیک رسیده است همه فرزندان و یاران خود را طلبیدند
 و وصیت به حق و صبر و تقوی و سائر حدود و اله کرده و اکثر چیزهای که تعلق با راهم
 داشته به ایشان تعیین فرموده و بعد از آن به هیچ کس از التفات نکرده متوجه
 رفیق اعلی شده اند و به فکر و فکر و کلام تو حیدر طب اللسان شده با گاهی و خوبی از عالم
 رفته اند بمیت

آن شاه باز مرشدین سوغا کفت پاک همچو آمده بود باز پاک رفت
 یاران و فرزندان هر کدام به قدر محبت و احوال ناله افغان به آسمان رسانیده اند
 و مزار و مزار و بستانهای با کرده و هر یک به زبان حال مترنم شده که بمیت
 گذار تا بریزد و خنثای دل زودید
 آن دیده که هرگز این دامن دیده
 بیرون دست و دامنهای مرگ ست گربانی
 کینه اند آن تن گز جان شود دیده

حضرت عظیم شاه
 بیست و پنج سالگی
 در روز شنبه
 در ماه رجب
 در سال ۱۰۲۰
 در شهر کاشغر
 در ملک چین
 در زمانه
 در سال ۱۰۲۰

دہر کہ ام از زبان مرثیہ ما و تارکینا کر در اند کہ بیان آنها المصاب میکش گرینہ کہ ابتداء
مرغ ایشان در روز عجب بعد از نماز جمعہ بود و وفات ایشان در روز چہار شنبہ وقت
چاشت گاہ سلیخ محرم الحرام در سال ہزار و دویست و سی و دو از ہجرت در بلد و قاعہ
پشاور بود در ابتدائی روز یکہ آفتاب در برج اول قوس منزل داشتہ است و
سال ہوش بحساب ترکان بودہ و مرقد عطر افشانان ایشان در بلد و منورہ پشاور
مشہور و معروف اہل روزگار است یزار و تبرک بہ رحمتہ المد علیہ رحمۃ واسعہ و رحمتہ
المد تھائی و انما و ابد او سرمد

باب چہار و ہم

در بیان نسب زندان و بہائے پیر حضرت ایشان علیہ الرحمۃ

والرحمن

باید دانست کہ حضرت ایشان قدس اللہ سرہ پنج زن و اول تا بہ آخر شریف گرفته اند
کہ الحال بجز والدہ حضرت شاہ بیان فضل حق جوہر سلسلہ اللہ تعالیٰ و البقاء صبح کہ ام زندہ
مکنی باشد و اولاد پیری و دختر می ایشان فراوان بودہ اند کہ احصاء آن جمع از مردہ
مزدہ و فقیر معلوم نیست و نہ لغز از ان جملہ نبات کرامات ایشانند و حسن بلاغت و سخا
فوت کردہ الحال بہت نظر از ان جملہ در بلد و پشاور و یک نفر در بخارا در سلک حیات
ہے باشند کہ ہمہ از جملہ صالحات و عبادات و قنات اند و در علوم دینی صاحب برہ
و تدقیقی و بہ با قوت و صاحب استقامت بیت

اولاد زادہ اولیا باشد اشتیاق جنت اشتیاق باشد

در پنج نفر از ایشان

و ہمہ ایشان از خوردی تا کلافی بر پا صنت و عبادت و سلوک و تبادلت قرآن

عبید و فرقان حمید بشر بر دین بیت

بچہ بڈ اگر چہ باشد خورد آب دریا کش کی تواند خورد

بیت

بچہ بڈ اگر چہ آدینہ بود آب دریا کش تا بسینہ بود

و سپران ایشان وہ نظر بودند کہ الحال بہشت نفرد و ملک حیوۃ اندازان مجلہ این

محقر اکنون اولاد سپر را خواہم بیان نمود کہ اکثر ایشان با فعل صاحب کمال

اند و الحال بہمان حرافت و لطافت و بزرگی و کمال و حال سہنہ کہ بچران را

عشر عشر آن موجودیت اکنون ہر یک را بیان کنسم تا مخلصان را خوب معلوم شود

انشاء اللہ تعالیٰ

حضرت شاہ میان فاضل قادر علی الدعا

شانہ فی الدارین

ایشان سپر کلان تر و مرید و خلیفہ والد بزرگوار خود حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان

در الحال جانشین پدر بزرگوار و سر حلقہ یاران دکان ذات عالی تبار اند عقل و در ادعا صاف

حمیہ و ایشان عاجز است و زبان از شنای مدحت ایشان قاصر

صد ہزاران دل بہ عشق آگاہ شد تاکہ آن سلطان فہان شاہ شد

آنجناب مستغنی الا نقاب عالم و فاضل و حافظ کلام اللہ رب العالمین اند و در باب

در سرود و بنی سکر در عایت شریعت و محافظت سنتا و عیانت و تقوی دریا صنت و

عبادت و توفیق و حمیت و جہاد و تواضع و منی و غیوہ لک گوئی از میدان اقران برود و نہ

بیت

آنچه اسباب جمال است رخ خوبتر
 همه بر وجه کمال است کمالا بیخمنی
 من از حضرت ایشان بارما شنیدم که میفرمودند به طریق افتخار و مبالغات که بجهاد
 سمانه والنته که نور چشمی میان غلام قاور از فقیرم قابل تراست همه وجود این توحیف
 ایشان قدس سرور بر کمالات آنجناب سیادت مکتب کافی است که زیاده و از آن
 جرات است و گستاخی نه بخاک میان است چه حاجت به بیان است و در ایشان سلام و تحیات
 نه الدارین فرزندان اند که الحال در قیصر حیات میباشند و هر کدام از آنها در کمال بزرگی و
 کمال و تقوی اند حضرت عالی در جات میان فضل الهی و میان فضل عمر و میان فضل
 قاور و میان فضل فخار و میان فضل فاروق و میان فضل مهید و میان فضل اودی و میان
 فضل عظیم سلمهم الله تعالی فی الخونین و سه سپر ایشان و غیر وفات یافتند که این عزیزان
 بودند کمان تر از آنها حضرت میان فضل غنی نام داشتند که بسیار قابل و درست طالب علم
 و حافظ کلام الله و صاحب کمالات بودند قطب العالم حضرت ایشان عالیہ الرحمۃ عالمی و از
 بدست خط مبارک خود نوشته بودند که وفات نور چشمی میان فضل غنی در شب چهارشنبه
 بعد از یک پاس شب و سیوم ماه ربیع الثانی در سال هزار و دص صد و سی از هجرت مقدسه
 بود و هر کدام از یاران ما اینجا گفته بودند که بیخمنی آنها این است

نزلش مبتدئ در دوس

پیوست بر حسب الهی دانا

سیوم ربیع الاثنین

ماه صبیح خورشید جهان بود

توبه و ایشان چهل و چهار روز بیشتر از ایشان شب سه شنبه بیت و سیوم ماه صفر در سال
 شکر کرده تقاضا کردند و تقاضای کماله قدس می و فرزند و گویا ایشان میان میر احمد نام داشت
 که در او از قوم قاضی نشین بود و می در سن خودی و در پیاوردن وفات کرد و در نزد
 محبت حیات غنی علیه الرحمۃ و جد و جد گویا روی رحمه الله تعالی غیب و ریش و در دفن

کردند و فرزند و نیکو ایشان حضرت میان فضل رب علیہ الرحمۃ تمام داشتند کہ ایشان نیز حافظ کلام
و طالب علم بودند و ہمراہ پدر بزرگوار خود از سبکداری پشاور می آمدند کہ در اواخر ماه شوال در سال
ہزار و دویست و شصت و چہار از سحرت در بلکہ حصار شادمان وفات کردند و آنجناب بخت
الاقطاب را علیہ الرحمۃ در گفتگو در خطیرہ روضہ مبارکہ امام ہمام حضرت مولانا یعقوب چرخ
قدس سرہ دفن کردند و عمر ایشان ہمیشہ سالگی رسیدہ بود بیت

ہنگام آنکہ گل و دما از صحن برستان رفت آن گل شکفتہ و در خاک شد بہان
ہنگام آنکہ شاخ شجر نم کشد ز ابر بے آب ماند ز کس دان تازہ بوستان

حضرت شاہ میان صاحب فضل الدعا

درجۃ فی الکونین

ایشان نیز مرید و خلیفہ والد ماجد خود حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان و برادر عینی
حضرت شاہ میان فضل قادراں سلمہ اللہ تعالی و البتہ ہم و ایشان نیز عالم و فاضل
حافظ کلام اللہ اند و در زہد و تقویٰ بجانہ آفاق اند و در دیانت و حفظ شریعت و محفل
سنت و امر معروف و نہی منکر و زیرکی و فطانت و سیرت و بالاتفاق در ہر کسی نیست
کہ گستاخانہ نام مبارک ایشان بر زبان آورد و صفت بی صفی و بی کیفیت آنجناب ولایت
کتاب بیان مناسبت

من ہم از شوق تے کس نہم سخی	و نہ دشمن نہ ہم چو منے
ہم چو او نے ہر وقت	ای زمان در جہان چو او بے کو
قرینہ و کسمان گرد	تا چو او قری عیان گرد
سایہ اش کم مہا داز سیر	سہانہ منہ ابرا

ادب و بان سہارک حضرت ایشان نے سارا چند ہارسٹیندہ ام کہ می نرودند لور شہی بیان غلام
 فضل اللہ و دیانت و تقویٰ و علم و میا و رعایت حدود و شرع ازین فقیر چندان زیادہ
 است و ہر چند کہ این سخن حضرت ایشان قدس سرہ از روی تواضع و کسر نفس و بہت
 آن جناب بودہ و لیکن امید است کہ کلمات حضرت ایشان آنجناب را بہ تمام سمیہ
 کرد کہ ہر زبان ایشان چنان رفتہ است و ہم حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان
 سے فرمودند کہ نسبت فرزند می میان غلام فقیر اللہ بہ عبد بزرگوار فقیر حضرت خواجہ محمد
 نقشبندین حضرت عروۃ الوثقیۃ قدس سرہا مناسبت و مشابہت تمام دارد و ہم سے
 فرمودند کہ صفت قبضہ بہ فرزند می غالب است و الا عالم عالم مردم از ایشان بہرہ ور
 گردیدند سبحان اللہ و مجدہ اگر فرزند می بہ کسے قتل نہ آئیں چنان فراب و ابر
 کرد کہ دیگر بہ صلاح نیاید زیرا کہ صفت قرہ و جلالہ بر ایشان غالب است الحال سزا
 ہزار و صیقل است شیخ این ایشان از پنجاد و سہ ساکنی تجاویز کردہ است و دین تجارت شریعت بجلے پور
 بدگواریند ارشاد نشست اند۔ بیت

یارب پناہ اہل تپاش تو کردہ اندر پناہ خویش برار این سپاہ را
 و ترا ایشان مایہ فرزندان اند کہ الحال ہمہ حسیوۃ و باسلامت فرزند باشند کلان تر
 حضرت میان فضل عام جیہ صاحب اند کہ آن جناب سلمہ اللہ تعالیٰ صاحب کلمات
 صوری و مستوی اند و ہر باب مثل ولی نظیر بیت

دلہن اور اچن سرقتہ است در دور قمر بارخ او عشق و زین نہایت خوشتر است
 و دیگر حضرت میان فضل خالق و حضرت میان فضل باقی کہ این ہر دو برابر اند جناب مادر
 خیرہ امیر المسلمین حضرت امیر مصوم غازی بن امیر مائتال مرحوم اند انار اللہ برمانہ و اما
 حضرت میان فضل حمیم علیہ الرحمۃ کہ از ہمہ این فرزندان ایشان کلان تر بودند ہر دو
 عینے حضرت میان فضل عام جیہ سلمہ اللہ تعالیٰ بودند از پشاور ہر قصہ زیارت بندگان پنجاب

رفقہ ہوئے و در سجاء اور نسبت و منہم ماہ رمضان المبارک در سال ہزار و دویست و سی از ہجرت
وفات کردند و قبر مبارک ایشان در سجاء می شریف و در جوار مزار فائض الالوار حضرت خواجہ
شیخ حبیب الدین سجائی است کہ می از خلفاء حضرت عروۃ الوثقی شیخ محمد معصوم بن حضرت
امام ربانی قدس اللہ تعالیٰ ارواحہم بودہ اند

حضرت میان بزرگ سلمہ اللہ تعالیٰ

ایشان نیز مرید و خلیفہ والد ماجد خود حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان و برادر چینی حضرت
ستار بیان فضل سلمہ اللہ تعالیٰ و نام تجستہ فرجام انوار المقام حضرت شام میان فضل احد
است کہ والد شریف ایشان بالامام سلمانی و القاسمی میان بزرگ خطاب دادہ اند الحق
آفتاب والا خطاب باسم بزرگ می باشند و در کربیم و عظیم ہون ایشان کسی را سخن
نیست کہ تخلق باخلق حضرت صمدیت بیخلی باطوار شریف و شریف و آثار دین لطیف و مست
معین پیوستہ میباشند و از غریبی تا کلان سالی بازی در غریب گز دست نہ بردارند و باطل مال
والا یعنی اعداء و قلعہ ساز بر نیارند و صحت و سکونت و ناشی را ہمیشہ اندیشہ نورانی
و حریت نفس من صحت فحی را مقتدای خود گردانند و در بختاب و بخت آبا و اجداد و قضا و جبر و
و حاجت کام میفرمایند و کسی از غلام و امیرش نمی نمایند کہ از کمان مستواصل الحزن
و حاجتم انفس و لہ اسوۃ حسنہ سلمہ اللہ تعالیٰ و ابقا و در بختاب و بخت حافظ کلام اللہ
رب العالمین اند و پیوستہ ملاوت با ملاوت می نمایند و صالح و متقی و پرہیزگار میباشند
و نفس ایشان پاک و بزرگی و نفس ایشان در قنایت تاثیر روحی مردان و خلعان در وقت توبہ و
صحبت می باشند چرا کہ آنجا برفتن قدم میباشند و یاد دین بیان مژدہ تعالیٰ از مژدہ نگران
بود و آنچه فرمان داد بود از پروردگار با نگران زمین من بود و قال ایشان ہم در کلام شریف شاد
می فرمایند و البیان این نیز از زبان انکہ نامهای بعضی از انہا این است حضرت میان فضل

حضرت میان فضل قدیر که ایشان را میان فضل قدوس نیز گویند سلمه الله قله فی الدارین

حضرت میان اولیا علی الله تعالی شأنه العظیم

فی الکونین وسلم الله تعالی ربنا الحکیم فی الدارین

آنجناب سیادت آتیه تنغی الالقاب نیز مرید و خلیف و الدماحب خود حضرت ایشان
علیه الرحمه والرضوان اند و نام محبت فرجام آن والا مقام ذوالاحترام حضرت شاه
میان فضل حق است سلمه الله تعالی و ابقا که والد شریف ایشان به زبان الهام ترجمان
آنجناب را میان اولیا خطاب داده بودند باین اسمی موسوم گردانیده الحق آن
عالی حضرت رفیع نزولت بهمان اند که والد شریف ایشان فرموده اند زبانا از بیان
اوصاف حمیده ایشان لال است چرا که دریا را در قدح انداختن محال است

آنکه صبح می اندیشد معتال ناطقه حیران بسان عقل لال
اگر سخن از بزرگی ایشان گویم محض خطا و افترا کرده باشم چه اوصاف شریفه ایشان از
برتر است که زبان زده مثل من برزد گوئی و جنون خوشی گردد بهین مقدار است که کن
مقام و حضرات عالی درجات را ساری الاولیا و صاف لکل خطاب داده وند والا این
نوع گستاخها را جز انی حشمت انجیز و اجرهای حشمت گزیر تمیز از غیب الغیب از جهت
هزاران نقصان و عیب بالنسبه بحال این احقر لازم بود یعنی التوالی جزاء وفاق از آن
وفاق می رسید بیت

دین سبب نام حسانی به نظام الدین است
از سر کرده من پر خرابات گزشت
دیده ام که از کمال کرم معنوی نمایند که چه جای عفو که لطف نمایند از بسکه کرگین درگاه
عالیگاه ایشانم اگر چه گناه کار و پریشان روزگار و بدکار و نادان و دلپشیمانم - بیت

جرم تو است زدن را و غنائیت
سگت از در خانه صاحب ستوان راند
آنجناب ولایت تاب عالم و عالم و فاضل کامل و عارف باحد و سالک سالکی بود
فانی از خود و باقی بحق سبحانے باشند و الحال با نشین حضرت ایشان غیہ الرحمہ و الرضوان
آن عایشان اندر چه حضرت ایشان قدس سرہ قلے سرہ العزیز در وقت فتن ازین
عالم فانی ہر یک باقی جاودانی نسبت خاصہ خود را با ایشان عطا کردہ جانشین مطلق
و خلیفہ برحق گردانیدہ بودند دستور بزرگان است کہ ہر کہ وقت وفات ایشان حاضر
باشند نسبت خاصہ ایشان را او خواہد اخذ نمود از بسکہ از اولاد و کبارت حضرت سرور مجب
آنجناب کسی در آنوقت اعطاء دولت سرمد حاضر نبود ناچار ہمہ را ایشان متعین شدند و چون
نہنگ کلان این دریائی پایا نرا غواص نمودند لہذا تمام علما و امراء و فقراء و سلاطین
و صاحب زادہ با ایشان رجوع و امانت آوردند بیت

ز جوی خورد ماے خورد خیسند
نہنگ است آنکہ بادریاستیند
چنانکہ بر مہنگان و صاحبان انصاف از مردمان جوان این معنی ہے بزرگی و ہنرمندی حضرت
اعلیٰ علیہ السلام تعالیٰ شانہ من الاول اے الآخر کا شمس نے انھی دکالبد نے الہی
ظاہر و باہر و آشکارا و پیراست بیت

تا ابد این سلسلہ پیوستہ باد
گردن ایام بوی بستہ باد
ذات فضل اللہ یؤتیہ من یشاء واللہ عقیص برحمتہ من یشاء

بیت

مہتری بر تو زیباے مست	کس نہ بسیند شہی ز تو بہتر
ہمہ راجا کی رسلطانی	دیگران جسم و تو بکل جانی
ایہ دولت ابد با تست	پایہ رفعت عز و با تست
ہر کہ از مطلق تو شود سرشار	او بسیند دگر و حیر بار

بر جمال تو صد جمال سجاست   از حبلال تو صد جمال سجاست
 بار لطف با گشت گاران   تا به روز جزا چو ششم خواران
 و آن همه آثار برکات و فتوحات و فیوضات و عبارات و ایات و اوامر
 اجتناب از مناهج و نواری در رعایت حد و راسد و محافظت فرمانهای تحت الواسط
 داشت شریعت فرموده و نصیحت طریقت برینا و کشف حقیقت انجلیات و میان فتنه
 الطرائق الالافی از انجلیات علی سلمه الله تعالی نے الدارین و الملومین دانست و نموده
 و مشاہدہ و ملاحظہ نموده شود اگر عشرت شیر از کسی محمل بیان نماید در رفتار اہل کتب
 خواص و عوام از طائفہ نام انجام بخوار یافت از بسکہ حیا و سطوت و شکوہ آغالی
 حضرت دین گریان این حقیر گردید و مانع این کار کم برابر این بیچارہ دعا گوئی شد
 ناچار خوان قلم را به و مجر سو کشیدہ زیادت بر این قدر اجرات دانستہ و از طلب آن
 از بلبل القدر تقاعد فرمود و بہتر ازین فصل دباب را در قہلب آیاب ہمراہ نمود و دانندہ
 دانہ و ندانندہ فائدہ و لہ عاقبتہ الامور کالہا و بعضیہا و المخلوق عن ادراکہا

معادن بیت

سلامت با و ذات بے مشالت   نہر آفات کار و زیست
 توفی شایستہ ارباب دولت   نظام الدین بی کلین غلامت
 و آنجناب سلطنت آب را نیز فرزندان اند از انجملہ کلان ترانہا حضرت میان فضل
 مادی و حضرت میان محمد فضل اند سلمہا الله تعالی ایہ داری از حضرت باری است
 عر اسما کہ این دو فرزند از زمین تو بہات آن ذات بابرکات بہ عنقریب بہ خلایق
 گردانند اسما تعالی بیست
 آتش تاج پوشش بر م   کین سببوز از تاج سجاست

در حین بیان غلطی
 در بعضی کلمات
 غلطی

حضرت میان ولی سلمہ اللہ تعالیٰ البقاء

ایشان نیز مرید و خلیفہ والد بزرگوار خود حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان اند و برابر
یعنی حضرت شاہ میان فضل حق جیہ صاحب اند نام مبارک ایشان فضل محمود است
و حضرت ایشان قدس سرہ آنجناب سیادت آب راہ الہام آسمانی میان ولی
خطاب دادہ بودند ایشان نیز متقی و صالح و پرہیزگار و بزرگ اندامید و اری از حضرت
باری است کہ ایشانرا از فردیت بہ غوثیت فرو دآرند و کارخانہ اعظم را بان عظیم
ایشان سپارند بیت

مے تواند کہ وہد اشک مرا حسن قبول آنکہ در ساختہ است قطرہ بارانی را
و حضرت شاہ میان ولی سلمہ ربہ برادر خورومی داشتند یعنی کہ حضرت شاہ میان فضل
غفور نام داشتند و بعد از وفات حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان بقریب وفات
کردند و آنجناب سیادت ماب آخرین فرزندان حضرت ایشان قدس سرہ بودند کہ بعد
از آن جناب دیگر فرزندی از ایشان متولد نشد و در وقت کبر سن آنجناب بہ وقوع
آمدہ بودند بیت

آمد و رفت نور و پدہ من ہم چو خورشید ز آسمان بہ زمین

حضرت میان فضل صدیق سلمہ اللہ تعالیٰ

ایشان نیز مرید والد صاحب شریف خود حضرت ایشان اند قدس سرہ دو برابر
یعنی دارند کہ کلامان تر حضرت میان فضل حکیم نام دارند و خوررت حضرت میان فضل و اب
سلمہ اللہ تم درین ہر سہ برادر بنجارا تولد یافتہ اند والدہ آنها دختر فضیلت پناہ کلات
دستگاہ قاضی مرزا یعقوب است کہ از میان کلات بنجارا بود و حضرت ایشان

قدس سرہ اور خلیفہ کر وہ بودند و می صالح و عالم و فاضل بودند و فقیر و بی را بار
 ویدہ بودند و آشنائے من بودند و در خانہ می نیز رفتہ بودند و می بہ دربار حضرت ایشان
 قدس سرہ بسیار می آمد و میرفت و چند سال شد کہ وفات کرد و است بہت
 بزرگوار و شہنا بودند شامان و گدا حاضر کنون کہس بہ آباد قنادہ مجنبر از خویش

حضرت شاہ میان فضل کریم نور احمد تقی مرتدہ العظیم

آسجناب ولایت آب نیز مرید و خلیفہ والد ماجد شہ لعل خود حضرت ایشانند علیہما الرحمۃ
 والرضوان و ایشان حافظ کلام اللہ رب العالمین و عالم و فاضل و صالح و متقی و
 پرہیزگار و بزرگ بودند و آسجناب ولایت آب اویسی اولیا بودند و در خورد سالی کشف
 ہفتے و دوزخی را حد اے کردند چنانکہ بر ملکشان این مہمنے روشن است و آثار عجب
 قوی و احوال و آثار ولایت از خورد می باز بر جبین سپین ایشان آشکارا و مرید
 بود و کشف میج در الہام صحیح از اول تا آخر است از آن ذات باریکات بہ وقوع
 مے آمد حضرت شیخ الاسلام عطاء اللہ خواجہ بن حضرت استاذ الاستاذ محمد بادی خوجہ
 علیہما الرحمۃ بار ہفتے فرمودند کہ این فرزند حضرت ایشان شیخ و استاذ اہل بنجارے
 گر وید اگر مراد و فائے کرد و لیکن در جوانی نقش خواہ فرمود و امد علم بحقیقۃ الامر
 فقیر این سخن را از بعضی ثقات شنیدہ ہم و مادر ایشان از اولاد حضرت خواجہ
 شیخ حبیب اللہ بنجاری قدس سرہ بودند کہ ایشان خلیفہ حضرت عروۃ الوثقیۃ قدس سرہ
 بودند و از اولاد حضرت امام بہام مولانا معیوب پرمنی قدس سرہ بودند کہ ایشان
 از اولاد حضرت غیاث بن عبد المطلب رضی اللہ عنہ عم حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ
 علیہ وسلم بودند و آسجناب ولایت آب در غرہ از بنار بہ قصد زیارت و ملاقات
 والد ماجد خود حضرت ایشان قدس سرہ بہ پشاور رفتہ بودند و چند مرتبہ آنجا بودند

از آنجا محارم شخص کامل شده و میر سلوک را نیک تمام کرده به ولایت ختلان که وقت
 کولاب میامند رسیدند و هم زیارت روضه منوره حضرت امیر کبیر امیر سید علی محمدانی
 را قدس سره به تقدیم رسانیدند از آنجا بیمار شدند با وجود شدت به سران مستان از آن
 مکان بیرون شدند و چون اندک مسافت راه رفته اند فرموده که ما را اهل اکنون زیارت
 شده است و از حضرت امیر نیز اشارت شد که فرزند شما با ما همسایه خواهد شد البته
 ایشان از راه بازگشته به ختلان آمدند و آنجا وفات کرد و وفات ایشان در روز
 جمعه وقت چاشت گاه در سبت و دویم ماه ذوالحجه در سال هزار و دصد و سبت و هفت
 از هجرت بود و در سال صد و نوبه حساب از کان در روزی که آفتاب در برج چهارم جدی
 منزل داشت و جز ایشان در پیش دروازه روضه منوره حضرت امیر سید علی محمدانی است
 قدس سره بیرون کنی طرف قبه متصل دیوار پیش منبره حید است و ولایت ختلان و
 سن بهایک ایشان به سبت سالگی رسیدند بود و از ایشان اولاد نماند و لیکن دعاگو
 بسیارند خصوصاً این آواده و دیار برانوار که تازنده ام و عامی ایشان خصوصاً بموجب
 وصیت ایشان میکنند انشاء الله تعالی بآید دانست که آنجناب روزی که از بخارا به بخارا
 میفرستند در خانه فقیر ۱۰۰ روز بودند و حضرت میان بزرگ سلمه الله تعالی
 نیز در وقت همراه بودند و ایشان شبی همراه این دعاگو میفرستند روضه منوره
 حضرت شاه ولایت علما هر تفسیر کرم الله وجهه الحکیم فرستند و در مراقبه شدند و متناهی سکوت
 فرستند و بعد از آن اشک از چشمان ایشان جاری شده فرمودند که ای برادر دست
 من در من شست که مرا از دعا هیچ گاه فراموش نکنید که من غریب و کسی ندارم اگر چه
 حضرت ایشان پدر من اند و رعایت علیانه را با کسند و برادران من نیز از کبر اند من
 غریب را یاد نه خواهم کرد و فراموش خواهم ساخت و به دیگر محبان اعتمادی ندارم اعتماد
 و چشمداشت از شما دارم که سالها است که ما بین ما شما امرا را است و محبت و

و دوستهای فرط باید که مرا هیچ با فراموش نکنید که اهل من قریب رسیده است
و حضرت غایتہ الرابع کرم اللہ وجہہ الکریم نیز برین حق واقف گردانیدند اذن
حضرت علیم خیر ال دلائل بیت

فراموشی نه شرط درستان است
و این گنبد و جامع مبارک با اذن خود بیرون کرده فقیر از برای نشان دادند
یاوت حکم که نه فراموش منی

و چون ایشان وفات کردند این مختصر بعد از اجتماع این خبر و حشت اثر و مندا
بجست فرمود ایشان به شپاور به جناب حضرت ایشان علیہ الرحمۃ و از مندا
لش فرستاد آنحضرت قدس سرہ بجواب این محقر به دست خط مبارک نوشته
فرستادند که کتب مرطب شدہ فرزندی رسید م

ای وقت تو خوشی که وقت مانوشش کردی

سبب غراء نور چشمی ام چنان فضل کریم رجوعی نوشته بودند فرزند من رضای موی
از همه اولی انا لله وانا الیه راجعون ماوشما را بندگی باید کرد و فرزند را
بموجب وصیت ایشان شما دعا کرده باشید تا فردوس بهشت اورا کرامت
کنند بیت

شب بجز آنچه دیدم ز غمش که دیده باشد
در دند از کجایار می آسیم ما
سرخل ناله من به فلک سیده باشد
آه که دار الشفا بیمار می آسیم ا
از بسکه احیاء و اناست صفت حق است سبحانہ ما دشوار ما برت باید کرد بکده شکر میباید
بنزد که کل ما لنعیا المحبوب فهو محبوب عند المحبیب والسلام علیک و
علی من اتبع الهدی انتی کذا قدس من بیت

و صلت چو عمر زنته مستی نمی شود یکله شد میتر دیگر نمی شود

ای عزیز اگر تمام احوال و واقعات حضرت شاه میان فضل کریم راقد کس سره را
بیان نمایم کتاب بزرگ علاء صدمے بایستد اینجا بقدر حضرت چیزی به طریق اجمال
بیان کروشد القلیل بدل علی الکثیر والقطرة یلنی عن البحر العذیر بیت
از قدیم کثیر دانستن کار بسیار عاقلان باشد

باب پانزدهم

در ذکر بعضی از خلفائے یاران حضرت ایشان

علیم الرحمة والرحمن

بطریق اجمال باید دانست که اعدا و خلفاء و مریدان ایشان حضرت قدس سره از
عدد و حصر خارج است که کسی را معلوم نیست که مرید چند لک باشد و خلیفه چند صد بود و از جمله
معلوم فی الذهن تخمیناً چهار صد خلیفه باشد در شرق و غرب عالم و الله اعلم و روزی
حضرت امیر المومنین ظل الله فی الارضین سید امیر حیدر سلطان غازی بن حضرت
امیر معصوم غازی مد ظله العالی که از اکابر نفیاء حضرت ایشان علیه الرحمة والرحمن اند
و امسال که سنه هزار و دویست و هجدهم از هجرت است سن مبارک آن عالی حضرت بچهل
و هفت سالگی رسید است و بیست و شش سال است که در شهر بخارا او سر قند و سنف
و بلخ و غیره و او شاہی کنند و در اندل و فقر پروری کما ینبغی و ہند بہ عرض حضرت
ایشان قدس سره رسانیدند کہ خلفاء حضرت شما چند نفر باشند حضرت ایشان قدس
سره کہ آنچہ معلوم فی الذهن بود قریب بہشت صد نفر کو ششہ بہ حضرت امیر المومنین

این حضرت خلیفہ است
و در بعضی نسخہ
نویسند کہ در بعضی
نسخہ باشد

و خلیفہ حاجی عبدالعزیز کہ در سال ہزار و دویست و چہارم از ہجرت در دو نوبت وفات کردہ
 و حضرت داماد عبد الاحد ہروی و حضرت داماد عبد الحق ہروی و حضرت داماد عبد الحمید ہروی کہ
 حافظ کلام اللہ اند و اخوند ملا عثمان ہروی را نونہ ملا شکر ہروی کہ بنایت کسن
 بودہ و ملا حسین علیپور بی سلسلہ اللہ تعالیٰ و خلیفہ حافظ خدا بخش کہ ہر روز یک ختم قرآن
 می کردہ است و خلیفہ ملا مرید شبان کہ عالم علم لدنی بودہ است و مخدوم ملا عبد القادر
 افغان کہ الحال در قبادیان خلیفہ است و خلیفہ محمود کہ الحال در حصار خلیفہ است و شبان
 عزیز خواجہ حصاری و خلیفہ محمد شریف سیادادی روحی و ایشان حاجی قمر الدین خواجہ سید
 آبادی روحی کہ در روز پنجشنبہ ماہ شوال در سال ہزار و دویست و پنج ہزار ہجرت سر ہند
 وفات کرد و قبر وی آنجا است و حاجی محمد و غسٹلی می و حاجی ملا عیسیٰ ترکمان و ملا محمد
 صالح عطار بخاری و داماد لعلی بخاری و خلیفہ فاضل بیگ بخاری و ملا غلام قادر بن خلیفہ
 سل بیگ روحی و حضرت اخوند ملا سجاد روحی قنداری ثم کابلے کہ شب شنبہ شانزدہم
 ماہ صفر در سال ہزار و دویست و چہارم از ہجرت در ہشہم میزان در سال صد و نہ و تریست وفات
 کرد و قبو۔ ایشان وہ آنجا است در جوار مراد حضرت یووم شیخ عزیزان قدس سرہ و خلیفہ
 اہل راہ میان کالی و ایشان عبدالعزیز خواجہ بخاری روحی و میر گلان خواجہ عثمانی و داماد
 باقی محمد در دازی و منصور خواجہ بخاری و داماد حسیم بابا کہ در میان کال خلیفہ بود و متاعی
 مرزا سیرت سمان کالی و داماد دولت و سمان قل خواجہ روحی و خواجہ جان خواجہ
 سیدی روحی و صوفی خواجہ صدیقی روحی و فیریم علیم الرحمۃ و الغفران

باب شانزدہم

در بیان بعضی از خلفائے حضرت ایشان علیہ الرحمۃ

والرضوان

اکنوں شروع در بیان احوال بعضی از خلفاء آنحضرت قدس سرہ کردہ شود تا سہ ہجری
دعا و فاتحہ دوستان گرد کہ اینجا مقصود ہمین است نہ چیز دیگر بیت

دعای دوستان در حق ایشان بود بہتر ملک سہر و عالم
نمی بینی کہ از ہمین مقدار عزیزان کہ گذشتہ اند بجز نام در کاغذ ایام نماندہ است و اگر کہ
در قبر ایشان رود بجز خاک عبرت دیگر خبرت نیاید پس بیان حال ایشان در نصف
ملاقات خواہ بود کہ الخط نصف الملاقات کلام شہر گذشتگان است بیت
بجز بیان تو برین دگر عیان نبود ز خاک مردہ صدای کس نہ شنود

۴
بلا بودے اگر این ہم نبودے

حضرت شیخ جیو علیہ الرحمۃ

نام وی شیخ محمد مقصود است کہ از ولایت سیالکوٹ بودہ و حضرت ایشان قدس سرہ
را وی را شیخ جو خطاب دادہ بودند و سن وی از حضرت ایشان کلان بودہ و وی فضل
و کمال و سابق خلفاء حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان بودہ است و جامع بودہ و ہمان
علم و معرفت و کمال و بے حد غیور بودہ و زاہد و عابد و متقی و متوہد و پارسا بودہ و وی در
اہل ہاز بزرگ زادگان ملک بودہ کہ ہمہ راترک کردہ بہ صحبت عزیزان بسیار رسیدہ آخیر کار
صحبت با سادات حضرت ایشان را قدس سرہ را دریافتہ تا ہمین وفات و خدمت ایشان
بودہ گویند کہ وی در علم حکمت و طب و دعوت اسبابا اللہ مینظیر بود اکثر مردمانی را کہ گستاخی
و بی ادبی بجناب حضرت ایشان قدس سرہ مکنہ اند وی مکنہ آنہا کردہ تہنہ داری است

و گاہ گاہ از زبان الامام ترجمان حضرت ایشان قدس سرہ شنیدہ میشد کہ مے فرمودند کہ
 قدس سرہ شیخ جیومی داشت موی فرمودند کہ مقصود از وجودن مظهر او بود و موی شاہ بازمی
 بود کہ در عالم چون موی دیگر خوابید پیدایش ہمین کلام غیبیہ فریاد آنحضرت قدس سرہ در
 بزرگی دے کافی است وفات شیخ جنو علیہ الرحمۃ در نوز و ہم ماہ شعبان بعد از سال ہزار و
 دصد و شصت از ہجرت است و قبر موی در محاذے قبلہ روضہ منورہ حضرت شاہ نقشبند
 است قدس سرہ در پیردن شہر بخارا یزار و تبرک :-

حضرت خلیفہ مستقیم رحمہ اللہ تعالیٰ

نام مبارک ایشان ملا قومی بن ملا خواجہ قلی است موی در اول از خلفا و مریدان حضرت
 قدوۃ المتقین سید موسی خان خواجہ وہ پیدی قدس سرہ بوده است و در او از غراہ
 بجزت ایشان قدس سرہ را مرید شد و از مقبولان ایشان گردیدہ و آن عالی حضرت
 اورا خلیفہ مستقیم خطاب دادہ اند از ہجرت استقامت اورا شریعت و طریقت و مردم
 بخلا و سرتاپاے ماوراء النہر بزرگی او مقرا نہ و بکلافی او اقرار موی قدس سرہ ایسی
 برودہ است و از روحانیت حضرت امام ابو بکر قفال شاشی رحمت اللہ علیہ تربیت یافتہ
 و دیگر بزرگان نیز اورا تربیت نمودہ اند کہ موی بحقیقت صلوٰۃ رسیدہ بود و تربیہ قطب
 ابدال داشت خدمت دالما عادل علیہ الرحمۃ مے فرمودند کہ حضرت دالما فی ماقطب ابدال
 بود و دکن علامات آنرا مشاہدہ مے کردم و ابداً الان ہر شب مجھ بہ زیارت ایشان می
 آمدند کہ از ایشان پرسیدہ است کہ بزرگان گذشتہ اگر آب روان را مے گفتہ اند کہ
 دایم رود مے رفتہ ایشان فرمودہ اند کہ الحال ہم بزرگے اگر گوید کہ ای آب پس رو
 خواہ رفت بجز این سخن آب روح اللہ تہم می نمود و کس نیکہ حاضر بودہ اند گمان برودہ اند کہ
 بنزدہ است و چون خبر کردہ اند بنزدہ بجلے خود است فاما آب با وجود آن عصبے رود

ایشان انگاہ تبسم کرده فرموده اند کہ امی آب من ترانہ گفتیم کہ عقب رو بیکہ بہ تو ضرب لیل
 زوم بجزو این سخن آب باز بہ حال اول رسیدہ است گویند کہ روزی جوی بودہ کہ آنرا
 مے کند اند مردم بہ عرض ایشان رسانید کہ در دوروز کندہ نخواہد شد الحال قریب
 نماز دیگر است این جوی چگونہ کندہ میشود ایشان فرمودہ اند ہرچہ باشد باید کند شاید تمام
 رسیدہ انگاہ بعضا بیکہ استاودہ اند و مردم جوئے می کندہ اند مدت با دور گذشتہ قان جوئے
 کندہ شدہ انگاہ سر بر آوردہ اند و روان شدہ ہمہ را معلوم شدہ کہ آفتاب را نگاہ شدہ
 اند تا آن گاہ کہ آن جوی کندہ شدہ تا الحال این کرامت ایشان را مردم ماش کلمان
 بخارا زبان گوئے اند و کسے سکر و متر و فیت خدمت و الما نیاز محمد عاشق بن بابا نظر محمد بلخی
 علیہ الرحمۃ مے گفتند کہ روزی کسے از حضرت دالما قدس سرہ سپید کہ آن وقت ہم قیطی
 باشد کہ قدم بہ قدم حضرت شاہ نقشبند قدس سرہ نہادہ بود ایشان فرمودند کہ شاید آنکس
 کہ تو مے جوی در ورون بہین خانہ باشد بجز فقیر و سائل و ایشان در ان خانہ دیگر
 کسے نبود مانکہ اشارات بہ ذات شریف خود کردند و الد عالم و ہم خدمت و الما نیاز عاشق
 نور الد قبر مے فرمودند کہ وقتے این محقر در راقبہ نشستہ بودم کہ ناگاہ مرا استخراق
 تمام فرود گرفت کہ ما فوق آن متصور نبود و بعد از مدتی سر بالا کردہ نظر کردم کہ حضرت دالما
 در عقب من نماز نفل مے خواندہ اند و سہنوز در نماز بودند و انستم کہ مرا فائدہ از نماز بر قاعدہ
 ایشان بودہ است و سہنوز لذت آن راقبہ از کام جان من نہ رفته است با آنکہ سالہا

مشہ بیت

با دوستی کہ وقت من خوش بود دولتم سوی من عنان کش بود

خدمت دالما عادل علیہ الرحمۃ فرمودند کہ حضرت امیر معصوم غازی بن امیر دانیال مروئی اندک
 بر لہ روزی بکھڑت دالما می ماقہ کس سرہ گفتند کہ نان ما طلال طیب است چزی نمان
 بخورید ایشان در خواب فرمودند کہ از دوازده سال بلند تر شدہ است کہ از نان کشتا لقمہ

را فرموده بودم سہ روز کہ دست آن از طبیعت من زرفتہ است باز بخوابید کہ بلار برکن حوالہ
 کہنیدہ آن ائمہ را بجز ششما معضم کردہ خواہد توانست دہم سے فرمودند کہ وقتی حضرت امیر
 مروجی علیہ الرحمۃ قصد کردند کہ مراد بن عبد جامع بخلا خطیب کنند و من آنرا کلمہ بودم اما
 علاج کردہ نمی توانستم ناچار بحضرت داماد قدس سرہ عرض کردم کہ حضرت امیر خواہد خواہد مرا
 خطیب جامع سے کنند علاج این کہنیدہ فرمودند کہ دل جمع باشید کہ انشاء اللہ تعالیٰ بن سنی
 را از خاطر امیر توجہ بہ جناب اقدس الہی جل سلطانہ کردہ و خواہم نمود چنان شد کہ ایشان
 فرمودہ بودند دہم سے فرمودند کہ عمدۃ الامراء السلام سلطان مراد بیگ بن امیر و انبال مروجی
 کہ برادر علانی حضرت امیر مروجی و برادر معنی امیر و روشی بیک علیہ الرحمۃ بودند روز
 بہ زیارت داماد قدس سرہ آمدہ بودند و می خواستند کہ بعد از زیارت مساعت باز کردند
 حضرت داماد فرمودند کہ چہ می شود کہ اسب اینجا باشند کہ فقیر آب طہارت شمارا بہ ہم
 امیر زادہ مذکور بہ عرض ایشان رسانیدند کہ بزرگوارم ششما نام مرا کہ بر زبان مہار کے
 آریہ ہمین سعادت برکن و ردو عالم بسندہ خواہد بود و القصہ بہ توضیح تمام از آن مقام
 کہ و الاحترام بیرون شدند و رحمت اللہ علیہما و ہسم سے فرمودند کہ در سالی حضرت بادشاہ
 و سانی تیمور شاہ صاحب قرآن امار اللہ برانہ بہ بالای بکت اچہ بلخ نزول اہلال فرمود
 حضرت امیر بہ حضرت داماد قدس سرہ عرض کردند کہ دشمن قومی بہ قصد ما آمدہ است
 و ما کہنیدہ کہ و منع شود ایشان در جواب فرمودہ اند کہ بتجارا چار باغچہ بزرگان ماست انشاء
 اللہ کے مابروی ظہر خواہد بود و دل جمع دارید کہ نقصان دی بہ ششما خواہد رسید
 بکہ صلح و دوستی در میان خواہد افتاد چہ باید کرد کہ بادشاہ مذکور بادشاہ مسلمان است و با کفایت
 محو سار ہویتہ فزای کند و دم کفار بندہ اگرقتہ است و است و لایک نفر او زندہ در
 دیار خود نمی توانست رفت بالاخر چنان شد کہ ایشان فرمودہ بودند و گریند کہ حضرت داماد
 علیہ الرحمۃ در وقت وفات خود حضرت ایشان و شیخ جنوۃ مس سر بہا بسیار یاد سے کردہ اند

مے کر لیتے خداوند کہ سبب آنچہ باشد و اگر واقعات احوال ایشان را بہ تمام بنویسیم کتاب
دراز شود و از مقصود بازمانم چہ احوال ایشان طویل الذیل است کہ کتاب علامہ مباحیہ
کرد اینچہ مقصود ایراد اجمال است نہ تفصیل بابرین ازین دیادہ الطالب را راہ مذام
وفات حضرت داملا قوزمی علیہ الرحمۃ بر سال ہزار و دویست و نہ از ہجرت بودہ است
و قبر مبارک ایشان در بخاری شریف در بیرون قلعہ در قرب آفتاب برآمد قبر مبارک
حضرت خواجہ اسحاق کلاباوی بخاری رحمت اللہ علیہ مشہور و معروف است یزار و تیرک بہ

حضرت داملا عاقل نور اللہ مرقدہ

وی نیز مرید و خلیفہ حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان بودہ وی شش سالہ بودہ کہ پدر
علامہ ظہیر مرحومے ویرا بردہ بہ خدمت حافظ خدا یا علیہ الرحمۃ کہ از اکابر خلفا حضرت سید
سوسی خان خواجہ وہ بید می قدس سرہ است سپردہ مرید کردہ است دوی تعلیم علوم
دینی و سلوک طریقت بوسے فی منودہ و اورا فرزند خواندہ حق تربیت خلیفہ خدا یا علیہ الرحمۃ
متم برقت با طرز سید حضرت داملا قوزمی را علیہ الرحمۃ طلبیدہ این فقیر با ایشان سپارش
کردند و گفتند کہ حسبہ شماراوری را بجا آوردہ عادل را تربیت کنید و در استقامت حال
وی اجمال نورزید کہ وی فرزند ما و شما است ایشان این سنی را بہ جان و دل قبول
کردہ سالہا در دستی کاری این بمقتضای کوشیدند و نمی گذاشتند کہ یک قدم دور روم متے کہ
بعد از وفات ایشان اگر گاہے بجای عزہ بر دم بر من ظاہر شدہ بعضی گویہ کہ از مسجد
من دور و ازین جہت بجائی رفتہ بغیر انم آیش از کشف و اشرف قلبی مستر بود و روز
کاتب این حروف اصباح اللہ بالہا ہمراہی داملا نیاز محمد عاشق مرحومی و ظاہر زادہ خود قاضی
مہرزا احمد نصاری سلسلہ اہل تہ از شہر بخارا ہاش کابان کسکرت ایشان و دان و بیہ ہر
رفتہ تا زیارت ایشان نہائیم در راہ قاضی میرزا احمد مطاہرہ کردہ گفتند کہ اگر داملا عادل دلی

باشند بن اشش شیر که و حاضر کنند گفتیم مرا شغفنا لوت باید و الما نیاز محمد مرحومی از سبکه
 مرید و از ابله یاران ایشان بود غریب گفتند با آن فرمودند که مرا و فتنه و غلط فست
 اگر از حوض آب در سبند یا نه اینان نشانند چون اوقات کردیم و ساعتی گنجینه شد در من
 که طعام بیارند چون طعام حاضر کردند شغفنا و شیه کرد و کاسه آب بود هر کس چیزی بخورد
 و بر سر شد نمایان تبسم کرده به قاصی مرزا احمد فرمودند که شما به طعام شیر که و ذوق
 دارید خوب بخورید فقیر گفتند شما به شغفنا و ذوق دارید خوب بخورید یکا نرا به دست خود میدید
 به فقیر پوست باز کرده و دادند و باز فرمودند که به الما نیاز ازین ماند و سید که آب
 حوض ابری لبند است این محقر به خاطر گذرانید که ایشان عجب صاحب کشف اند
 در حال بروی فقیر نگاه کرد و فرمودند که ای مخدم! الحال فلا کنی شدیم که هیچ چیزی
 را خبر نداریم بشیر کسی که از شهر بخارا بقصد زیارت ما می آمد هنوز از شهر بیرون شده تمام
 احوال وی با سلام میشد از به خاطر آدم که در اخبار آمده است که گفته اند من ندارم یاد
 یزد و ششیا فکانا دارم تیما اهل امد این حدیث را چنین منی داده اند که کسی که زیارت کنند
 زنده دلی را که بختش از نسبت خود برتری گویا مرده را زیارت کرده است چگونه است
 که به زیارت ایشان ادریم و حال آنکه از نسبت خود با منی چنانچه در حال فرمودند که
 کسی که زیارت دوستان خدا تم بیاید ایشان بر وی یک فرع پاشنی می چنانند که
 موافق حدیث شریفی است که از آنرا زادند بلکه در سنن او بهتر که عجب
 نمیاید ما و شمار ادریم البته از حال یک و غیر با خبر خواهم بود روزی بخاطر آدم
 که حضرت دالما عادل به فقیر مام و مدد می گفتند که فردا آشنائی ما و شما ظاهر خواهد شد
 سلام فست که فردا چه خواهد شد در حال بروی فقیر تبسم کرد و فرمودند که مخدم ما به همت
 نیست آشنائی ما در محض بر است فاء و فردا است انشاء الله تعالى از فردا شما البته غافل
 نخواهیم بود در حال جمع دارید ایشان را ماموت بود که در مجلس سخن بر مامی می گفتند یاران

حیران مے شدند کہ این سخن سرورنداشت چرا گفتند و لکن اصل کار این بود کہ یکی از اہل مجلس
را غلو در ول مے گذشت ایشان از آن واقعہ وقت بنزد و برتر جواب اودید اوند و دوسری نمید
و دیگران از بہت آنکہ از آن واقعہ وقت نبودند نے نمیدند و اکثر سخنان ایشان در مجلس
ازین قبیل بود روزی سرور نہ کرد و در میان مجمع و جو من در سریر کان بجایا بہر اہل برقی
و صوکرند و آب استعمال آن در جو من میر سخت و قبل از آن ایشان ہرگز این عادت نہ داشتند
صوفی خواجہ صدیقی کہ یکے از خلفا حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان بود این کار را دید و بہا
با نکار ایشان دراز کرد و گفت ملا عامل خیلے دلیل میکنمے باست کہ در خات طہارت
مے کہ و فضلاء آب مستعمل را در جو من نیز سخت فقیر میچ نہ گفتیم و چون نزدیک ایشان شدم فرمود
کہ جامہ خود را بہرید کہ مالائی آن نماز شک و صوکرند ارم بعد از فراغ نماز آہستہ باین مقرر گفتند کہ
حضرت خواجہ اوار قدس سرہم قطب ارشاد بودہ اند و ہم قطب اہل روزی ایشان الہام شدہ
کہ و با در سر قند خواہد آمد مسیبا کہ آب مستعمل و صوفی خود را در جو من کان کہ مردمان اکثر از آن
آب می برند بزیید کہ ہر کہ از آن خورد و بخت یا بہ چنان کردہ اند ہر کہ از آن خوردہ است نجات
یافتہ است والا فلا حضرت و الہامی ما نیز قدس سرہ قطب اہل بودند و از ایشان این نوع
کار بسیار بہ وقوع مے آمد این کمینہ ہم گدای دیگاہ آن سلطانان میباشد کہ بہر مصلحتے آب
مستعمل را در جو من ریختیم خالی از حکمتی نخواہد بود و ایشان صوفی خواجہ این را نمی دانند کہ مردمان
مدشیش ے اکثر درین زمان لافک و خورہین مے باشند اگر از ماخلای رفت منہ و خورہ
داشت ہر کہ ایشان دعات طلبہ میگفتند کہ اللہم اھل نابہد ایتہ القیات و غیر
و ما میگردند و ایشان اکثر اوقات در پس کوئی داشتند و بہر بیت اہل سلوک کتر مے کشیدند
و میفرمودند کہ قباب مالائی ما افتادہ است و تری مے زودند کہ دوازده سال فقیر بر بار
فصین اہل حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان خدمت خالص کردہ ام و چند سال خدمت
آتش خانہ بدست من بود کہ از تنک آن بخشیدہ ام ہاز خود مے خوردم و الحال ہم از خود بخورم

دانا بنجانی غریب تمام احوال آن عالی مال را اگر بیان مناسبت کتاب علامه دینی باید کرد اینجا
 اسما را مختصراً مطلق است و اصل ایشان از ولایت، خرقه است در سجده از برای تسخیل
 علوم دینی آمد و که خدا شد و اندر الحال در سجده از فرزندان دارند و حضرت داماد ایازه علیه الرحمۃ برنده
 نور ایشان بودند که در سجده الشو و نماز یافته بودند و از ایران قدیم حضرت ایشان قدس سره
 بودند و سالها در کس مدرسه تعزیت خواجه محمد باقر قدس سره بودند و از حضرت امیر روحی داماد
 برآمدند حضرت ایشان را رئیس بنما را گردانیده بودند و آنجناب در باب حق گوی و دیناری
 و تقوی و رعایت حدود و امثال و ضرب المثل را بنما را بودند و باین فقره در دیوار
 محبت تمام و اما کلام داشتند و وفات حضرت داماد - عادل قدس سره در ماه اواخر جمادی
 الاول در سال هزار و دویست و هشت از هجرت بود و در موسم جواد سال
 منخ و قبر ایشان در بنما را در پهلوی قبر حضرت اخوند ملا قزوی است علیهما الرحمۃ و قبر
 ایشان را نیز زیارت می کنند و وفات حضرت داماد ایازه علیه الرحمۃ در ماه محرم در سال
 هزار و دویست و سی از هجرت بود و در سال گوسفند حساب ترکان و قبر ایشان نیز در
 پهلوی قبر حضرت داماد قزوی است علیهم الرحمۃ و در منبایان بیت

مسافران اقلیم ملک لم یزلی	چو آمدند درین کهنه چار دیواری
گذاشتند تمام جهان و گنجشند	تو نیز چون و گران گزری و گنجاری
براه فقر قدم نه گزین روی کار یک	امید بست که آب بقا به کعبه آری
مباشش غره بیک نموده ریشخند فلک	فراز شیب فزون تر بود ز جویاری
ستاره را چه بود پیشه که سینا اندوزی	سپهر را چه بود شیوه مردم آزاری
بغیر دوست بهرام زمستان به زبان	به نیم قطره دوران خور کس یاری
ملاقا لذت زادگان بر و شناس	ز بارست دوزان بجز سبکبازی
بقا تهای خدای است و ملک ملک خدا	بجز رنای خدا نیست دفع بیماری

خلیفہ لعل بیگ رحمۃ اللہ علیہ

وہی نیز از اکابر خلفاء حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان بود و وہی را آنجناب ولایت
 تاج خلیفہ جیہ خطاب دادہ بودند و وہی حافظ کلام اللہ و عالم و متقی و صالح بود و سن و
 عمر و جہانگیرہ و کار کردہ بود و سالہا بہ خدمت حضرت ایشان بودہ و ہم صحبت و صاحب
 ستر ایشان بود و ویرا از سر زندان خود مستقیم پیدا شدند و مرستہ کردند و آری
 بیچ خلیفہ نبود کہ از وہی بالانشیند و بے رغبت وہی کشمی کند وہی از قبضہ درویش از ملک پنجاب
 است بودہ و خلیفہ خیر محمد مرحومی کہ قبر وہی در پشاور است و وفات وہی بعد از سال ہزار
 و دویست و بیست و چہار از ہجرت است نیز از قبضہ درویش بودہ و حضرت ایشان
 قدس سرہ خلیفہ جیور اہل آفر در سر قند خلیفہ کردہ بودند و وہی آنجا نشو و نما می فرامان
 یافتہ بود و یاران را تربیت مے کرد و فقیر وہی کر را دیدہ بودم و را دوست میداشت و زنہ
 خواندہ بود و وفات خلیفہ لعل بیگ مرحومی در سر قند در سال ہزار و دویست و ہفتہ و یا
 ہژدہ از ہجرت است و وفات فرزند وہی ملا علی قاسم قاسم کہ بعد از پدر سالہا شیخ بودہ
 سال ہزار و دویست و پنچ از ہجرت بود و قبر وہی در پہلوی قبر پدر است در سر قند کہ ہر
 راز زیارت مے کنند و من قبر خلیفہ جوہ را در سر قند زیارت کردہ ام و در وہی جایی ہر
 فیض است رحمۃ اللہ علیہ رحمۃ واسئہ

حضرت میان قاسمی علیہ السلام

نام مبارک می کشیخ محمد ادریس است بن حضرت قمرۃ المسابین شاہ میان غلام حسین
 بن حضرت زبدۃ الاولیاء حضرت شاہ غلام محمد بن قلوب الاقطاب حضرت شاہ غلام محسوم
 ابن حضرت شیخ محمد اسماعیل بن قیوم دان حضرت صبنۃ اللہ بن حضرت مرۃ اللہ خواجہ محمد

بنام رانی مجدد الف ثانی ولی قدس اسد تعالی سرور جم آفتاب مرید حضرت ایشان
 شہد بودند و از آفتاب کائنات بی نهایت حاصل کرده آفتاب ستیغی القاب عالم و قیل
 و پار سار متقی و مہر و صالح و کامل و کمل میباشند و کے را در بزرگی و بزرگ زادگی ایشان
 سخن نیست و در شہادت تمام دارند و در باب سخاوت و کرامت و محبت و اخلاص و وفا
 و در برت و شجاعت و تسلیم و قار و میا و فانی و غیر و ایک بنظیر اند کو نیا و جو و شریف ایشان
 خاتم الاولاد و حضرت مجدد الف ثانی است قدس سرہ حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ آن است
 شریف را بآن شرافت و سلامت و سیادت و دین و ریانت که استقامت بنیانت
 و کف عافیت دارند تا ابد برین دولت سرمد سلامت و ارادہ پب العباد مہیت

یارب پناہ اہل جہانشش تو کردہ اندر پناہ خویش بدار این پناہ را
 ای بار صہا سلام ما مستماکان باید کہ رسانی بر در سکا نشش

حضرت میان احمد معصوم قدس سرہ

بن حضرت میان عزیز القدر بن حضرت میان محمد عیسیٰ بن حضرت شیخ سعید الدین بن
 حضرت دودہ الباقی شیخ محمد معصوم بن حضرت مجدد الف ثانی قدس سرہ القاب
 اردو ہم خدمت میان احمد معصوم رحمۃ اللہ علیہ و میر و خلیفہ حضرت ایشان علیہ الرحمۃ و انوار
 بودند و ہندوت آفتاب را حضرت ایشان بہ ولایت آفتاب خلیفہ کردہ بودند و ایشان
 و اما حضرت ایشان قدس سرہ بودند و خواہ بیتی حضرت میان فضل قاصد مدظلہ
 العالی ایشان دادہ بودند و آن مصالحہ فتنہ از جمیع اولاد حضرت ایشان و زوال کلان
 اند و الحال در پشاور و قیہ حیرتہ بہ باشند و از ان جغیفہ و سپہ و یک و نتر الحال و حق
 اندام سپہ کلان ایشان حضرت مرید کسب احمد است کہ حضرت ایشان آفتاب بنیز
 خلیفہ کردہ اند و سپہ خورست ایشان حضرت مرید فضل عزیز کام دارند کہ ایشان حافظ کام

ایشان خلیفہ حضرت
 احمد انشیان فخر بن
 دین علی محمد بن
 بن

دست طالب علم و در تدار و صالح و متقی باشند و فرزند دیگری دارد که ازین دو برادر
در سال کلان تراند و مادر ایشان و غیر است تمام ایشان میان عبدالعزیز است که الحال
در قید حیات باشد و وفات حضرت میان احمد معصوم علیه الرحمة در ماه ذی القعدة و در سال
هزار و دویصد و پانزده از هجرت بوده است و شصت و سه سال عمر داشته اند و قبر
ایشان در ولایت پشاور است بیت

آنکه از خاک پاک بیرون شد باز در خاک پاک منسل کرد
رحمت الله علیه و برکاته

حضرت میان وجیه احمد نور الدین عالی مرقدہ الامجد

بن حضرت شیخ میان غلام احمد بن حضرت شیخ میان محمد بن شهنشیر بن حضرت شیخ فقیر
بن حضرت شیخ محمد یحیی بن حضرت محمد و الف ثانی قدس الله تعالی اسرارهم خدمت
سلمان وجیه احمد نیز مرید و خلیفه حضرت ایشان بودند و فقیر ایشان را دیده و بودم و مرا
فرزند خوانده بودند بسیار بزرگ و متبرک بودند و ذرا استقامت شریعت و طریقت نداشتند
بودند و حقائق و معارف بسی از ایشان ظن میکرد خدمت حاجی الحرمین الشریفین میان
وزیر احمد سلمه الله تهنی الدارین که دلدار شد ایشان اندک الحال در قید حیات می باشند
و عالم و متقی و شاعر بالادست اند و دیوان غزل نیز دارند که تخلص ایشان وزیر است
وفات حضرت میان وجیه احمد در پشاور در شب ششم ماه شعبان در سال هزار و دویصد
و بیست و یک از هجرت بوده است بیت

در سال فوت او چشم من از عقل غرق گشتا بمن با خواب راحت
با خواب راحت که تیغ طاعت ایشان است و مرقد مبارک ایشان در پشاور است و در
مقبره والده حضرت ایشان رحمة الله و برکاته

حضرت میان حامد رسا علیه الرحمة والشفاعة

بن صحت میان علام ابراهیم بن حضرت محمد حق رسا بن حضرت خواجہ محمد ہار سا بن حضرت روح
الشریفة عبید اللہ بن حضرت ردة الملقی خواجہ محمد مصوم علیہ الرحمة نیز زریہ و عکفہ حضرت
ایشان علیہ الرحمة والرضوان بودند و سپہ سالار آستانہ بلامیت آب بودند حضرت ایشان
مریدی صادق القول و سادہ لوح و راست اعتقاد و کثیر الطاعات و العبادات بودند
و عم ایشان میان، بظاہر قاسم نام داشتہ اند کہ از والد ماجد ایشان در سال ثور و پرورد
یک پسر از ایشان ماندہ بود کہ میان صدیقی احمد نام داشتہ و مورث حضرت ایشان قدس سرہ
و اما ذکر دو بودند و عمر دی کوتاہ بود و از ایشان الحال پسرے ماندہ و یک دختر از ایشان
ماندہ است کہ الحال در عقد میان ولی است سلمہ اللہ تعالی و البقاء خدمت میان حامد رسا
نور اللہ مرقد و صحبت بعضی فرزندان دامن خود را نیز دریافتہ و حضرت خواجہ میر در اقدس سرہ
کہ صاحب کتاب سہ طالب است و چندین تصانیف نیز دارد و دہلی بکت از آستانہ قبلہ
اہل سادت گرفتہ این مقرر ایشان فرزند خود خواندہ بودند و اجازت تعلیم طریقہ عالیہ
نقشبندیہ و قادریہ و شہیدیہ نیز داده بودند و دہلی فروردستان سندی کردہ اسید دارم کہ
آن دعوات ایشان بہ روز قیامت باذن حضرت مالک یوم الدین بل جلالت من مخلص بہ کار
لغیر کند و کار گرفتہ از قلم و تقدس ولی الاجاتہ و مات حضرت میان حامد رسا قدس
سرہ بعد از سہ ہزار و دو صد و سبت و ہزار و نہ ہجرت بودہ است و قبر ایشان در بلکہ پشاور
است اندون بمقرہ صاحب حضرت میان سراج الاسلام رحمۃ اللہ علیہ و برکاتہ

حضرت میان نور مہدی قدس سرہ

نیز زریہ و عکفہ حضرت ایشان علیہ الرحمة والرضوان بودند و خواہر زادہ آستانہ بلامیت

سید بن حضرت نور مہدی
قدس سرہ و صاحب
قبر ایشان در بلکہ
پشاور است

آب اند خدمت ایشان عالم و دانا و نچہ کار کرد و راه دید و بودند اکثر اوقات در صحبت
خاص حضرت ایشان و مجلس شریف آن عالیشان حاضر نشدند و از هر گونه نقل و
حکایات خصوصاً از بزرگان ماضی کے کردند و آنجناب سخنان ایشان را بعمیت تمام
استماع کے نمودند خدمت ایشان در طاعت و عبادت و استقامت شروع شریف و بزرگ
طریقت پہلوان بودند و بزرگ بزرگ زاد و بودند و در خوبی و مرغابی و جات دفع و
مکانات منع داشتند ایشان نیز این محقر را فرزند خوانده بودند و بہ طریقہ نقشبندیہ قادریہ
و چشتیہ مجاز و مخلص کرد و حضرت میان فضل عبدالمکملہ الہدتم از سائر فرزندان ایشان
وہ خوبی متناہد و فرزند و گچہ ایشان میان نیاز محبت و نام داشتند کہ حضرت ایشان تکرار
سرو ایشان را دانا و کرد و بودند و ایشان را در بخارا و وفات کردند و وفات حضرت
میان نور مہدی علیہ الرحمۃ و ریشا و بعد از سنہ ہزار و دویست و بیست و چہار است
از ہجرت سوی رقد ایشان نیز و ریشا و است افدون مقبرہ والدہ حضرت ایشان
علیہ الرحمۃ و لعنف ان من الکاک النان

حضرت میان احمد بخش سلمہ الہدتم و البتہ

بن حضرت میان عبدالقدوس بن حضرت میان عبدالقادر بن حضرت قبلہ عالم میان محمد
زیر بن حضرت شیخ محمد ابوالعلا بن حضرت خواجہ نقشبند الملقب بہ قبا سہ بن بقا کو
حضرت شیخ محمد معصوم بن حضرت مجدد الف ثانی قدس السلام و اہم خلیفہ و مرید
حضرت ایشان میان احمد بخش سلمہ الہدتم عالی مروتی است جہان کرم و کریم جہان کے
از والد شریف خود و از جناب حضرت ایشان قدس تر ہم نیز خصمت یافتہ کہ خواہر زادہ
آنجناب اندا حال کسن شدہ اند و ایشان در سال ہزار و دویست و بیست و چہار از ہجرت از
ولایت خود بہ زیارت روضہ منورہ حضرت شاہ ولایت امیر المومنین علی کرم السلام و جہہ

سید عالم و سید مجاز
کہ بلکہ میان نقشبندی
بوند منیر از کیا غلغلا
حضرت ایشان بوند
مانند نظام الہدتم و علم بوند
در سنہ ۱۰۰۰ و ۱۰۰۰ و ۱۰۰۰
بانتہ مدت الہدتم

خلیفہ مرزا سلیم نور الدین مرقدہ

نیز مرید و خلیفہ حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان بود و از یاران کهنه و قدیمی و سچتہ و کار
کرده و قدر شناس و ناموس سن بود و حضرت ایشان قدس سرہ دومی را نیز خلیفہ جو
خطاب داده بودند و دومی از اہل بخارا بود و در زہد و پارسائی و قناعت و دیانت و
خلوص عقیقت و صدق نیت بی نظیر بود و سال ما مثل ہر یار بہر گاہ عالم پناہ حضرت
ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان افتادہ بود و کلہم باسط قدم اعیہ بالوصید
شرح حال خیر مال او معنی فنا و رومی صادق بود و سر بقا و رومی مطابق دمی آیتی
بود از آیات ربانی و علامتی از علامات غنیات صمدانی بالجمہ کمالات محبتہ بود و علامت
منظم این کتب را دمی فرزند خود خواندہ بود و اسرار خود اینہاں منیا و تمام بیان احوال سے اظہار دارد و از کتاب علامہ مہیاب کرد
ہمیشہ علی خیر حق پرست و شہر بہر گاہ میگردید دست رحمت بر سر حق و اہل طالت می تابید امید داری از غنیات
حضرت ہماری است عز اسد کہ فراموشی یوم الحشر نفع آنرا بہن ظاہر کند و مرا اما امید از زہر
در ویشان صاحب حسنی بخواند و فاست دمی در سال ہزار و دو صد و سی و سہ از ہجرت
در بخارا بود و قبر دمی در آنجا است رحمۃ اللہ علیہ

خلیفہ عبد الرحیم خوقندی علیہ الرحمۃ

دومی نیز از اجلہ خلفاء حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان بود و آنحضرت قدس سرہ دیا
از سائر خلفا متمایز گردانیدہ بودند و بطریق کل و جان عالم و روح قدس خطاب داده بودند
دومی و در دختر خود را بہ دو سہر حضرت ایشان قدس سرہ کہ یکے حضرت میان بزرگ سلمہ
و البقاہ اند و دیگرے حضرت میان فتعل کریم علیہ الرحمۃ بودند بہر لے داده بود و حضرت
ایشان قدس سرہ بہرست مبارک خود بہرے مکتوبے نوشتہ بودند کہ امی فرزند زیادہ از

خلاص شد چه باشد که دو پسر فقیر را دانا کرده و در مدتی غایب و فاضل و متقی و عالم
 و متشرع و صاحب کرامات و آیات بود و وجودش بهشتی و رسی مقتدر و هر روز یازده
 هزار قضا را حال بوده و وفات وی در سال هزار و صد و سی و دو از هجرت بود
 ایشان که حضرت ایشان قدس سره از علم رفتمند و قبر وی در ولایت مرغینان است
 و از احوال خود است گویند که وی مستجاب الدعوات بود چون شنید که حضرت ایشان
 قدس سره از عالم فانی به ملک جاودانی شتافتند در حال ساجات کرد و گفت خلفا
 اکنون زندگی مرا مینمایید که روح من از بدن رفت و در عالم غایبی او قبول شده نزدیک
 وفات کرده است رحمه الله علیه و برکاته

صوفی خواجسته لقی بر دانه مصنف

وی نیز از خلفای ارباب قدیمی حضرت ایشان قدس سره بود و کتوبات و مراسلات آشنایان را
 می نوشت و کتابت شجره اسماء شایخ کرام علیم السلام نیز بوی تفویض داشت و آنرا
 بر درگاه عالم پناه حضرت ایشان قدس سره در بخارا افتاده بود و از لنگه ایشان معلوم
 می خورد و سن وی قریب به صد سالگی رسیده بود و وفات وی در ماه محرم در سال هزار
 و صد و سی و هشت از هجرت بود و قبر وی در بخارا است رحمه الله علیه

داملا نفس بخاری علیه الرحمة

این نیز از بزرگان و اعیان حضرت ایشان قدس سره بوده و عالم عامل و فاضل کامل و مستقی و پارسا بود
 شمه از احوال وی بالا گذارشته است و وفات وی در اوایل ماه جمادی الثانی در سال هزار
 و صد و سی و یک از هجرت در بخارا بود و قبر وی آنجا است رحمه الله علیه و برکاته

خلیفہ فاضل بیگ نور الدین مرقده

وی نیز از مریدان و خلفا حضرت ایشان قدس سره بود وی در اول حال سپاگری
 کرده است و در آخر کار توفیق رفیق حاصل کرده همه را واگذاشته با ایشان خلیفہ صریح
 رحمۃ اللہ کہ از کبار خلفاء حضرت سید موسی خان خواجہ دہ بیدی قدس سره بوده است
 مرید شده و از ایشان رخصت یافته بالاخر باذن حضرت اخوند ملا قوزی علیا رحمۃ مرید
 حضرت ایشان شدہ کی از خلفائے نام دار ایشان گردید و حضرات عالی درجات وی را
 دوست میداشتند و حضرت امیر المومنین میر حیدر سلطان غازی مرکله الحالی نسبت
 بوی محبت و عقیدہ تمام داشتند و در او اخراج کار حاسہ بہر از وی زائل شدہ بود گویند
 کہ وی مستجاب الدعوت بود بنا بر مصلحتی از خدا تعالی در خواست نمود کہ از وی نور بہر
 زائل گردد و روزی این محقر در صحبت ایشان حاضر بودہ و حکایات و التفات البغیر
 می کردند کہ ناگاہ در مراقبہ فرو رفتند و بعد از مدتی بہر بالا کردہ این فقیر را دست مبارک
 کردہ و سر روی مرا مساس کردہ این بیت خواندند بیت

ہمچو نابینا بہر سوی دست   با تو در زیر کلیم است ہرچہ هست
 این فقیر را فرزند خواندہ بودند و پیوستہ دعای خیر می کردند و بشارات و تسلی می

بے غایت می دادند بیت

لطفتش من کسبستہ بی غایت بود   شاید کہ در آن روز جزا کار آید
 وفات ایشان در بخارا بعد از کسب ہزار و دو صد و بیست و سہ از ہجرت است و قبر
 ایشان نیز در آن بلدہ مبارک است رحمۃ اللہ بر کاتب

ملا محمد صالح عطار سلمہ اللہ تم

بخارا است رحمت اللہ علیہ وبرکاتہ

خلیفہ عبد الرحیم فضلی پشاور می سلمہ والبقا

الملقب بہ حافظ جیو صاحب بن ملاکان محمد پشاور می مرحومی وی نیز از مریدان و لا
حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان است و حضرت ایشان قدس سرہ در مکتوب
خود ویرا فرزند می می نوشتند و وی استاذ حضرت میان شاہ غلام قادر سلمہ الدقم بود
است وی عالم و فاضل و فقیہ و محدث و مفسر است و در علم عربی بسیار با قوت است
و در زہد و تقوی و استقامت بنیطیر رسائل کثیرہ دارد و در ہر فن چیزی گفته و اکثر
اوقات بہ زہد و انقطاع و وحدت و عزلت و سکوت و سیر میبرد حضرت ایشان
قدس سرہ در سال ہزار و دویست و دوازہ ہجرت ویرا در ولایت اچہنخ خلیفہ
کرده بودند و وی ہر روز سال است کہ آنجا خلیفہ است و یاران را کہ تعلیم شریعہ احکام
و طریقت و سلوک می نماید و از آن شنایان فقیر است و چند مرتبہ در ولایت مزارعین
نہار و منزل این فقیر آمدہ است سلمہ الدقم تائے والبقا

والمامرزا گل خلمی نور الدمرقندہ

نیز از مریدان مقبول و خلفائے حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان بودند و حضرت
ایشان قدس سرہ آنجناب را سکر کل صفات خطاب دادہ بودند مولانا و علم و
فضل و کمال و مال و قال تو سائق و استقامت و کرامت و فراست و بہادرت
و سخاوت گوی از میدان اقران بودہ بودند و ایشان را تصنیفات بہترہ است و
دیوان غزل نیز دارند و تخلص خود را طیب نامادہ بودند و سخن را شوریدہ و بلند می گفتند

بیت

بہر دست خلیفہ حضرت
بہر دست صاحب سالکین
نہار

کمال تلگرام کتاب عرفانی